

Zicht op outcome in de Jeugd- bescherming en de Jeugdreclassering

Verantwoordingsdocument

Colofon

© 2019 **Nederlands Jeugdinstituut**

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

Het Nederlands Jeugdinstituut heeft deze studie verricht in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid.

Auteurs Monique Malmberg, Anne Addink, Anita Kraak, Tom van Yperen, Cora Bartelink

Fotografie Cover: Martine Hoving

Samenvatting

De bestaande basisset outcome-indicatoren voor de jeugdhulp is niet een op een toepasbaar voor organisaties die betrokken zijn bij de uitvoering van jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen. Het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) heeft in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om te komen tot een gezamenlijk gedragen set outcome-indicatoren voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering en de mogelijkheden van een dergelijke set voor het voeren van de kwaliteitsdialog op de verschillende niveaus. Doel van het onderzoek was het specificeren van een basisset outcome-indicatoren en het uitwerken van een voorstel voor operationalisatie. Hierbij is een uitsplitsing gemaakt voor de bescherming van kinderen en jongeren die in hun ontwikkeling worden bedreigd (jeugdbescherming) en hulp en begeleiding aan jongeren die een overtreding of misdrijf hebben begaan om herhaling of terugval (recidive) te voorkomen, zodat de maatschappij veiliger wordt (jeugdreclassering).

Het onderzoek dat het Nji heeft uitgevoerd, bestond uit de volgende onderdelen:

- Een voorbereidingsfase waarin gewerkt is aan:
  - Het scherpstellen van denkkader en doelen.
  - De inventarisatie van bestaand materiaal en lopende activiteiten.
  - Het formuleren en vaststellen van een gezamenlijk gedragen eerste uitwerking.
- Een uitvoeringsfase met proeftuinen en een verdiepingsbijeenkomst waarin is gewerkt aan:
  - De bruikbaarheid en haalbaarheid van de voorgestelde outcome-indicatoren in de werkprocessen.
  - De specificering van de rol van de Gecertificeerde Instelling in het kader van outcome.
  - Verdere aanscherping van operationaliseringen.
  - Benutting van gegevens voor de kwaliteitsdialog.

De achtergrondinformatie en het proces van het onderzoeksproject zijn beschreven in dit verantwoordingsdocument. De uiteindelijke opbrengsten van het onderzoek en de aanbevelingen zijn geborgd in het bijbehorende eindrapport. In dit verantwoordingsdocument komen achtereenvolgens aan de orde: de inleiding, de methode van onderzoek, onderliggende thema's, mogelijkheden voor een geharmoniseerde set, de kwaliteitsdialog, mogelijke knelpunten en administratieve lasten. Het document wordt afgesloten met een korte overkoepelende conclusie ten aanzien van de twee centrale onderzoeksvragen.

Enkele opvallende bevindingen uit dit verantwoordingsdocument:

- Het onderzoek laat zien dat de basisset outcome-indicatoren voor de jeugdhulp een toepasbaar startkader is voor outcome monitoring binnen de jeugdbescherming en de jeugdreclassering, maar dat de indicatoren wel om aanpassing vragen.
- De bestaande activiteiten op het gebied van monitoring binnen de jeugdbescherming en de jeugdreclassering hangen nauw samen met indicatoren voor externe verantwoording en certificering. Er wordt minder gemonitord op de outcome van de Gecertificeerde Instellingen.
- Om te komen tot de gewenste verbeterbeweging is het essentieel om te komen tot een dialoog over de outcome gegevens, zowel in- als extern. Het gaat over de cijfers en het verhaal daarachter. Daarom is het van belang om in het gesprek aandacht te besteden aan relevante procesindicatoren.
- De omgang met outcome gegevens is bepalend voor het al dan niet kunnen voeren van een goed kwaliteitsgesprek en het inregelen van een efficiënte verbetermethodiek. Het is belangrijk dat het gesprek gericht is op samenwerking en het komen tot gezamenlijke inzichten, nadere analyse en verbetervoorstellen.

- Het is belangrijk dat outcome monitoring een gezamenlijk gedragen proces is, zowel intern (professional, management en bestuur) als extern met belanghebbende partijen. Alleen dan slaagt men in het inrichten van een verbeterstelsel om met elkaar steeds beter wordende zorg te realiseren.

De bevindingen uit het onderzoek hebben geleid tot een voorstel voor een basisset van outcome-indicatoren voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. Dit voorstel is gepresenteerd in het bijbehorende eindrapport en omvat de indicatoren: verloop van het traject, cliëntervaring en doelrealisatie met afname ontwikkelingsbedreiging, afname dynamische criminogene factoren, acceptatie van noodzakelijke hulp en herhaald beroep. Daarnaast is een belangrijke conclusie van het project dat de dialoog over de outcome gegevens en aandacht voor de context van de outcome (procesindicatoren), essentieel onderdeel zijn van outcome monitoring in de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. Deze kunnen niet los van elkaar worden gezien. De dialoog en gegevens over procesfactoren zijn nodig om de resultaten en de bedoeling van de Gecertificeerde Instellingen te duiden en te benutten voor een lerende praktijk.

Inhoud

Samenvatting	2
1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	5
1.2 Doel en vraagstelling	6
1.3 Kader en beoogde resultaten	7
1.4 Toelichting op Gecertificeerde Instellingen.....	7
1.5 Leeswijzer	8
2. Methode van onderzoek	10
2.1 Onderzoeksofzet	10
2.2 Dataverzameling.....	12
3. Verkenning van onderliggende thema's	15
3.1 Belangrijkste doel(en) van de maatregel.....	15
3.2 Veiligheid.....	16
3.3 Positie van cliënten.....	17
3.4 Activiteiten in het preventief justitieel kader.....	19
4. Mogelijkheden voor een geharmoniseerde set outcome-indicatoren	20
4.1 Aansluiting bestaande basisset outcome-indicatoren jeugdhulp	20
4.2 Literatuuronderzoek outcome in de jeugdbescherming en de jeugdreclassering.....	23
4.3 Passende indicatoren voor uitval, cliënttevredenheid en doelrealisatie.....	24
4.4 Bestaande activiteiten outcome monitoring binnen de jeugdbescherming en jeugdreclassering	33
5. De indicatoren en de kwaliteitsdialoog	43
5.1 Wensen en behoeften van betrokken partijen rondom outcome monitoring	43
5.2 Opbrengsten van de verdiepingsbijeenkomst.....	44
5.3 Benutting informatie van outcome-indicatoren voor kwaliteitsgesprek.....	46
5.4 Procesindicatoren en een richtlijn voor het kwaliteitsgesprek.....	51
6. Mogelijke knelpunten en administratieve lasten	52
6.1 Mogelijke knelpunten ten aanzien van outcome monitoring	52
6.2 Administratieve lasten	52
7. Overkoepelende conclusie	54
Bijlage 1. Begrippenlijst	55
Bijlage 2. Deelnemende organisaties	58
Bijlage 3. Overzicht instrumenten	60
Bijlage 4. Verloop jeugdreclasseringstraject	68
Bijlage 5. Referenties	74

1. Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Veiligheid is een basisvoorwaarde voor een gezonde ontwikkeling van kinderen en jongeren. Helaas groeien niet alle kinderen en jongeren op in een veilige thuissituatie. Zij zijn slachtoffer van mishandeling, verwaarlozing of misbruik, of worden op een andere wijze in hun ontwikkeling bedreigd. Daarnaast zijn er ook jongeren die een bedreiging voor de samenleving vormen, bijvoorbeeld omdat zij zelf geweld of diefstal plegen. Nederland kent een uitgebreid stelsel aan voorzieningen om deze kinderen en jongeren en hun ouders te beschermen en te begeleiden, zodat zij weer in staat zijn zich gezond te ontwikkelen en naar vermogen deel te nemen aan de samenleving.

De afgelopen jaren is door de Gecertificeerde Instellingen (GI's) geïnvesteerd in (door)-ontwikkeling van effectieve werkwijzen binnen de jeugdbescherming en de jeugdreclassering, waaronder de inzet vanuit het preventief justitieel kader (i.e., begeleiding zonder maatregel, drang). Er is echter nog onvoldoende systematisch inzicht in hoe het feitelijk met de veiligheid en de ontwikkeling van deze kinderen en jongeren gaat en of alle inspanningen daadwerkelijk leiden tot meer veiligheid en een betere ontwikkeling voor kinderen, jongeren en maatschappij¹.

De Gecertificeerde Instellingen (GI's), Jeugdzorg Nederland, cliëntorganisaties, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Justitie en Veiligheid (JenV) willen zich hier gezamenlijk voor inzetten, aansluitend bij het traject "Harmonisatie outcome-indicatoren jeugdzorg". Dit vormt de input voor het samen werken aan verbetertrajecten, met als uiteindelijk doel dat kinderen kansrijk en gezond kunnen opgroeien.

In het harmonisatietraject voor outcome-indicatoren voor de jeugdhulp zijn in augustus 2016 afspraken gemaakt over het standaard monitoren van de resultaten (de 'outcome') van jeugdhulp door gemeenten (VNG), brancheorganisaties en het Nederlands Jeugdinstituut (Nji). Zij zijn op basis van pilots tot een set outcome-indicatoren gekomen die het meest geschikt bleken om outcome te meten. Deze set bestaat uit de volgende gegevenselementen:

1. Uitval van cliënten (dit heet ook wel: 'reden beëindiging');
2. Tevredenheid van cliënten over het nut/effect van de jeugdhulp;
3. Doelrealisatie van de hulp, uitgesplit naar:
  - 3.1 De mate waarin cliënten zonder hulp verder kunnen;
  - 3.2 De mate waarin er na beëindiging geen nieuwe start jeugdhulp plaatsvindt;En in geval van een individuele voorziening ('niet-vrij toegankelijke jeugdhulp') ook:
  - 3.3 De mate waarin problemen verminderd zijn en/of zelfredzaamheid/participatie is verhoogd;
  - 3.4 De mate waarin met de cliënt overeengekomen doelen gerealiseerd zijn.

Deze set outcome-indicatoren voor de jeugdhulp bleek nog niet toegesneden op de organisaties die betrokken zijn bij de uitvoering van jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen. Bij de uitwerking voor deze werkvelden stuiten we op allerlei vragen, zoals: Is de indicator 'uitval' wel toepasbaar in het geval van een jeugdbeschermings- of jeugdreclasseringsmaatregel? Met welke instrumenten is de toename van veiligheid van kinderen en jongeren en/of het wegnemen van ontwikkelingsbedreigingen te meten? Hoe gaan we om met trajecten waarbij het

---

¹ Zie onder andere de ZonMw Onderzoeksagenda Effectiviteitsonderzoek Kindermishandeling.

cliëntensysteem bestaat uit meerdere personen die met verschillende hulpvormen (ook buiten de jeugdsector) hun eigen traject lopen?

Op initiatief van het Nji hebben in 2016 drie bijeenkomsten plaatsgevonden met als doel het verkennen van de mogelijkheden om een gezamenlijk traject te starten voor het verder specificeren van een set outcome-indicatoren voor veiligheid jeugd en samenleving. Geconcludeerd werd dat dit een samenhangend plan van aanpak vraagt voor de verschillende onderdelen van de keten en een voorstel wie daarbij betrokken moeten zijn. In eerste instantie was daarbij uitgegaan van één plan voor zowel de uitwerking voor de Veilig Thuis (VT) instellingen als voor de Gecertificeerde Instellingen. Eind 2016 is echter besloten om een opsplitsing te maken. Het huidige project richt zich op de jeugdbescherming en de jeugdreclassering, oftewel op de Gecertificeerde Instellingen. Zij bieden begeleiding vanuit het gedwongen en het preventief justitieel kader (i.e., drang). In gezamenlijkheid is besloten om de focus van dit project te leggen op het gedwongen kader, oftewel de maatregelen.

1.2 Doel en vraagstelling

Doel van dit onderzoekstraject was het specificeren van een basisset outcome-indicatoren en het uitwerken van een voorstel voor operationalisatie. Hierbij is een uitsplitsing gemaakt voor:

- Bescherming van kinderen en jongeren die in hun ontwikkeling worden bedreigd (jeugdbescherming); en
- Hulp en begeleiding aan jongeren die een overtreding of misdrijf hebben begaan om herhaling of terugval (recidive) te voorkomen, zodat de maatschappij veiliger wordt (jeugdreclassering).

Uitgangspunt daarbij is dat de indicatoren breed gedragen worden door de belangrijkste stakeholders en toepasbaar zijn dan wel ingebed worden in het bredere traject van de kwaliteitscyclus.

De basisset outcome-indicatoren voor jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen is primair bedoeld voor professionals, organisaties en (gemeentelijke) beleidsmakers. Daarnaast kunnen cliënten en cliëntvertegenwoordigers op basis van de outcome-indicatoren het gesprek voeren met aanbieders over kwaliteitsverbeteringen.

In samenspraak met veldpartijen en opdrachtgever zijn daarvoor de volgende twee vragen centraal gesteld in het project:

1. Kunnen we komen tot een geharmoniseerde set outcome-indicatoren voor jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen (gedwongen kader)?
2. Biedt een dergelijke geharmoniseerde set outcome-indicatoren voldoende basis voor het aangaan van de kwaliteitsdialog op de verschillende niveaus (met de cliënt in het primaire proces, binnen het team- en de organisatie en met externe partners waaronder de financier)?

Om deze vragen te beantwoorden, heeft het Nji een ontwikkeltraject uitgevoerd. Voor de eerste onderzoeksvraag zijn we gestart met een voorbereidingsfase waarin een literatuuronderzoek en interviews met stakeholders hebben plaatsgevonden. Dit heeft met behulp van de betrokken gesprekspartners geleid tot een eerste voorstel van outcome-indicatoren. In een volgende fase heeft een toetsing op bruikbaarheid, haalbaarheid en toepasbaarheid plaatsgevonden in de regio's Amsterdam, Eindhoven, Twente en West-Brabant West. De tweede onderzoeksvraag heeft in het gehele onderzoeksproces een belangrijke positie gehad als uitgangspunt en reflectievraag. In de regio's zijn proeftuinen gevormd bestaande uit vertegenwoordigers van de (gemeente)regio, betrokken Gecertificeerde Instellingen, Raad voor de Kinderbescherming en

cliëntvertegenwoordiging. Ook is er een centrale werkgroep ingesteld waarbinnen alle input van het project naar een meer uitgewerkt kader werd gebracht. Daarnaast was een begeleidingsgroep met stakeholders betrokken bij de vormgeving en uitvoering van het onderzoek². Het onderzoek vond plaats in de periode april 2017 tot en met december 2018 en is gefinancierd door het ministerie van Justitie en Veiligheid.

1.3 Kader en beoogde resultaten

Het kader bestaat uit de in augustus 2016 overeengekomen basisset van outcome-indicatoren voor de jeugdhulpverlening. Het doel van het gebruik van de indicatoren voor veiligheid jeugd en samenleving is *niet* om aanbieders onderling te vergelijken ('benchmarking') of om prestaties van Gecertificeerde Instellingen te koppelen aan financiering. Het doel is om met elkaar het gesprek te kunnen voeren over de (verdere) verbetering van de uitkomsten van jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen. Het huidige onderzoeksproject moet laten zien hoe de indicatoren in dat kader het beste kunnen worden uitgewerkt en ingezet.

De volgende resultaten werden bij aanvang van het project beoogd:

- Een uitwerking van een basisset outcome-indicatoren voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering volgens het format van het harmonisatietraject³. Deze uitwerking is inclusief een uitwerking van hoe een en ander te meten is;
- Een beknopte – op de praktijk gebaseerde – handreiking voor het gebruik van de outcome-indicatoren voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering in de kwaliteitscyclus.
- Overzicht van bestaande werkwijzen, methoden, materialen en instrumenten die mogelijk bruikbaar zijn in het kader van werken met de basisset voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering;
- Draagvlak bij de belangrijkste stakeholders (inclusief cliënten) voor invoering van de gespecificeerde basisset voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering.

De uitwerking van de basisset outcome-indicatoren voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering is opgenomen in het eindrapport (hoofdstuk 4). Een overzicht van bestaande werkwijzen, methoden, materialen en instrumenten is verwerkt in dit verantwoordingsdocument. Gedurende het gehele proces is gewerkt aan het draagvlak voor de outcome-indicatoren bij de belangrijkste stakeholders, zoals cliënten, professionals, Gecertificeerde Instellingen, brancheorganisatie, ketenpartners, gemeenten en Rijk. En op inhoud is er gaandeweg meer draagvlak ontstaan voor de voorgestelde outcome-indicatoren bij de betrokken partijen. De beknopte handreiking voor het gebruik van de outcome-indicatoren is ondergebracht in een volledig losstaand product.

1.4 Toelichting op Gecertificeerde Instellingen

Een Gecertificeerde Instelling is een instelling die bevoegd is om jeugdbeschermingsmaatregelen en maatregelen in het kader van de jeugdreclassering uit te mogen voeren. De Gecertificeerde Instelling is in het kader van een maatregel bevoegd om te bepalen dat een kind of jongere jeugdhulp nodig heeft. De gemeente heeft dan een leveringsplicht. De Gecertificeerde Instelling levert zelf geen jeugdhulp, maar schakelt hier een jeugdhulpaanbieder voor in. Volgens de Jeugdwet zijn de jeugdzorgwerkers van de Gecertificeerde Instellingen primair casusregisseurs en geen hulpverleners (artikel 3.2).

---

² Voor een overzicht van de gesprekspartners zie bijlage 2.

³ <https://www.nji.nl/nl/Harmonisatie-outcome-in-jeugdhulp-jeugdgezondheidszorg-jeugdbescherming-en-jeugdreclassering-nadere-uitwerking>

De Jeugdwet (artikel 3.2) stelt dat deze maatregelen pas mogen worden uitgevoerd door een organisatie als zij gecertificeerd is. De certificering is gericht op het waarborgen van een goede uitvoering van de maatregelen (Jeugdwet, artikel 3.3). Een instelling kan in aanmerking komen voor een certificaat als zij voldoet aan de wettelijke eisen en normen die zijn opgenomen in het normenkader. Deze worden opgesteld door het Rijk, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de brancheorganisatie en vastgesteld door de minister van Justitie en Veiligheid. Het normenkader stelt onder andere eisen op het gebied van de deskundigheid van de medewerkers, de gehanteerde methodieken en interventies, de organisatie en haar processen en de samenwerking met andere organisaties. Ook zijn er certificatie eisen voor monitoring opgenomen in het normenkader. Het gaat hierbij om eisen gericht op de registratie van verschillende procesindicatoren en om het benoemen van resultaatindicatoren. In tegenstelling tot de resultaatindicatoren zijn er in het normenkader concrete indicatoren benoemd voor de procesindicatoren. Voor de resultaatindicatoren geldt als eis dat deze in overleg met gemeenten moeten worden vastgesteld. Er zijn aparte certificaten voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. De meeste Gecertificeerde Instellingen zijn ontstaan uit de voormalige Bureaus Jeugdzorg en landelijk werkende instellingen voor jeugdbescherming en jeugdreclassering, zoals bijvoorbeeld de William Schrikker Groep.

Gemeenten zijn verplicht om voldoende contracten af te sluiten met Gecertificeerde Instellingen. Daarnaast hebben zij een zorgplicht naar kinderen voor een tijdige levering van noodzakelijke zorg. De gemeente is verantwoordelijk voor de veiligheid in brede zin, als wel voor de afstemming tussen het sociale domein (met name de wijkteams) en de organisaties die gericht zijn op veiligheid zoals het Openbaar Ministerie, de Raad voor de Kinderbescherming en de Gecertificeerde Instellingen.

1.5 Leeswijzer

Er is gekozen om de rapportage met betrekking tot het onderzoeksproject te borgen in twee afzonderlijke documenten: een eindrapport en een verantwoordingsdocument. In dit verantwoordingsdocument wordt meer in detail ingegaan op de achtergrond en het proces van het onderzoeksproject. In het eindrapport staan de opbrengsten van het onderzoeksproject beschreven ten aanzien van de twee centrale onderzoeksvragen.

- Hoofdstuk 1: in dit hoofdstuk leest u over de achtergrond, context en doelstelling van dit onderzoek.
- Hoofdstuk 2: dit hoofdstuk gaat in op de onderzoeksopzet en de wijze van dataverzameling.
- Hoofdstuk 3: in dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de bevindingen op belangrijke onderliggende thema's.
- Hoofdstuk 4: in dit hoofdstuk staat de eerste onderzoeksvraag, of we kunnen komen tot een geharmoniseerde set outcome-indicatoren voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering, centraal. Er wordt aandacht besteed aan de bestaande basisset outcome-indicatoren voor de jeugdhulp, het literatuuronderzoek naar manieren hoe outcome in de jeugdbescherming en de jeugdreclassering reeds gemeten wordt, dan wel gemeten kan worden, passende indicatoren en bestaande activiteiten in het kader van outcome-monitoring.
- Hoofdstuk 5: dit hoofdstuk heeft betrekking op de tweede onderzoeksvraag, of de voorgestelde set voldoende basis biedt voor het voeren van de kwaliteitsdialoog. Er wordt ingegaan op de wensen en behoeften van betrokken partijen, de opbrengsten uit de verdiepingsbijeenkomst, de benutting van de outcome gegevens, belangrijke procesindicatoren en de richtlijn voor de kwaliteitsdialoog.

- Hoofdstuk 6: in dit hoofdstuk wordt ingegaan op mogelijke knelpunten ten aanzien van outcome monitoring binnen de jeugdbescherming en de jeugdreclassering en daarmee gepaard gaande administratieve lasten.
- Hoofdstuk 7: in dit laatste hoofdstuk geven we (kort) antwoord op de overkoepelende vragen van het project en leggen we de link met het eindrapport.

Het samenwerken aan de vragen en behandelde thema's heeft belangrijke input geleverd op het eindresultaat van het project, zoals gepresenteerd in het eindrapport.

Referenties van bronverwijzingen zijn opgenomen in bijlage 5. In de overige bijlagen vindt u een begrippenkader met veelgebruikte begrippen en de door ons gehanteerde definities (bijlage 1), een overzicht van de betrokken organisaties (bijlage 2), een overzicht van instrumenten vanuit het literatuuronderzoek (bijlage 3) en een uitwerking van het verloop van een jeugdreclasseringstraject (bijlage 4).

2. Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk zullen we allereerst ingaan op de opzet van het onderzoekproject. Hierna wordt meer informatie gegeven over de wijze waarop de data is verzameld in het project.

2.1 Onderzoekopzet

Het onderzoeksproject heeft plaatsgevonden in de periode van mei 2017 tot en met december 2018. Op basis van eerdere ervaringen is ervoor gekozen om het project uit te voeren in een aantal volgordelijke stappen, waarbij in alle delen uitvoerders, cliënten en cliëntvertegenwoordigers, beleidsverantwoordelijken en experts betrokken zijn. Het betreft vier projectonderdelen die ondergebracht zijn in twee opeenvolgende fasen. De eerste fase, ook wel de voorbereidingsfase genoemd, behelst de eerste drie onderdelen van het project. Dit zijn: 1) het scherp stellen van het denkkader en de doelen, 2) de inventarisatie van bestaand materiaal en lopende activiteiten en 3) het formuleren en vaststellen van een gezamenlijk gedragen eerste uitwerking. Deze activiteiten zijn zoveel mogelijk dakpansgewijs uitgevoerd om de input uit de dagelijkse praktijk van gemeenten en Gecertificeerde Instellingen optimaal mee te kunnen nemen in het resultaat. De tweede fase, de uitvoeringsfase betreft een vierde onderdeel, namelijk 4) de proeftuinen.

Om de kwaliteit, voortgang en mandaat van het project te optimaliseren, zijn, gedurende de projectperiode, (tussen)resultaten en vragen in verschillende overleggrems besproken (voor de deelnemende organisaties zie bijlage 2). Zo is er een begeleidingscommissie ingericht (waarin ook de opdrachtgever vertegenwoordigd was) die de voortgang van het project bewaakte, die meedacht en meegelezen heeft met de ontwikkelingen van het project en die zorg heeft gedragen voor draagvlak naar de achterban. Deze commissie is vijf keer samengekomen (juni 2017, december 2017, april 2018, september 2018 en december 2018). Daarnaast is er een centrale werkgroep ingesteld waarbinnen alle input van het project naar een meer uitgewerkt kader is gebracht. De centrale werkgroep is in totaal vijf keer bij elkaar gekomen (oktober 2017, november 2017, januari 2018, maart 2018 en november 2018). Ook hebben er vier regionale begeleidings sessies plaatsgevonden binnen 'proeftuinen' waarbinnen het werken met de outcome-indicatoren in de praktijk centraal stond (februari 2018, april 2018, september 2018 en november 2018). Tenslotte was er binnen het Nederlands Jeugdinstituut een projectteam waarbinnen de voorbereiding, verslaglegging en evaluatie gefaciliteerd en gewaarborgd was. Voor de zomer van 2018 is in de tussenevaluatie van het project besloten om eenmaal een verdiepingsbijeenkomst te organiseren met alle betrokken partijen uit de vier proeftuinen. Deze bijeenkomst heeft in juli 2018 plaatsgevonden. In deze bijeenkomst stond het inzicht krijgen in en helderheid krijgen over de specifieke rol van de Gecertificeerde Instellingen centraal. Gecertificeerde Instellingen die niet hebben deelgenomen aan een van de overleggrems, zijn door Jeugdzorg Nederland op diverse momenten benaderd om input te leveren op het project.

Vorbereidingsfase

De voorbereidingsfase duurde van april 2017 tot en met december 2017 en had zoals gezegd betrekking op de eerste drie onderdelen van het project. Dit waren:

1. Scherpstellen denkkader en doelen

In deze eerste fase is aandacht besteed aan het formuleren van gedeelde doelen, begripsomschrijvingen en basisindicatoren. Dit is gedaan aan de hand van besprekingen in de centrale werkgroep en interviews met deskundigen, gemeenten, ervaringsdeskundigen, kwaliteitsfunctionarissen en uitvoerders. De interviews hadden als doel om informatie te verzamelen over hoe er tegen outcome-monitoring binnen de jeugdbescherming en de

jeugdreclassering wordt aangekeken en wat belangrijke factoren hierbij zijn. Belangrijke aandachtspunten in deze fase waren onderliggende thema's, de (on)mogelijkheden van de bestaande basisset outcome-indicatoren jeugdhulp voor jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen en mogelijke knelpunten als het gaat om outcome monitoring binnen de jeugdbescherming en de jeugdreclassering.

2. Inventarisatie van bestaand materiaal en lopende activiteiten

Tijdens de bovenstaande interviews is eveneens aandacht besteed aan werkwijzen, instrumenten en protocollen die worden gebruikt in relatie tot outcome-monitoring en aan initiatieven die lopen rondom de ontwikkeling van outcome-monitoring binnen de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn bestaande meetinstrumenten en mogelijk alternatieven, huidige outcome-monitoring, methoden van outcome-monitoring, knelpunten en bestaande behoeften. Daarnaast is er in dit onderdeel een literatuuronderzoek uitgevoerd. Hierbij is specifiek gekeken naar a) studies gericht op de effectiviteit van jeugdbescherming en de jeugdreclassering, b) interventies gericht op kindermishandeling en jeugddelinquentie die de afgelopen jaren in Nederland zijn uitgevoerd en c) de instrumenten die in deze (effect)studies zijn gebruikt om de cliënttevredenheid en/of resultaten te meten. Deze zoektocht is aangevuld met kennis over bestaande instrumenten rond veiligheid en ontwikkeling van kinderen in de jeugdzorg, jeugdbescherming en de jeugdreclassering (o.a. risicotaxatie-instrumenten). Dit onderdeel heeft geresulteerd in een overzicht van instrumenten die gebruikt worden binnen de jeugdbescherming en de jeugdreclassering.

3. Formuleren en vaststellen van gezamenlijk gedragen eerste uitwerking

De input van de interviews en het literatuuronderzoek zijn in de centrale werkgroep naar een meer uitgewerkt kader gebracht. De vorm betrof een eerste voorstel voor een gezamenlijk gedragen uitwerking van de outcome-indicatoren voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering conform het format van het harmonisatie-traject voor de outcome-indicatoren voor de jeugdhulp⁴. Per werksoort (jeugdbescherming en de jeugdreclassering) is het schema ingevuld voor de voorgestelde indicatoren, waarna het voorstel ter toetsing is voorgelegd aan de begeleidingscommissie. Het resultaat van dit onderdeel was een eerste aanzet voor een gezamenlijk gedragen invulling van het format. Deze aanzet vormde de input voor de volgende fase, oftewel de proeftuinen (onderdeel 4).

Uitvoeringsfase

De uitvoeringsfase liep van januari 2018 tot en met december 2018 en had betrekking op het laatste onderdeel van het project: de proeftuinen.

4. De proeftuinen

In de proeftuinen is de bruikbaarheid en haalbaarheid van de outcome-indicatoren in de werkprocessen getoetst. Daarnaast was er aandacht voor een verdere aanscherping van de operationalisering en is er geoefend met het benutten van de gegevens in de kwaliteitsdialoog. De proeftuinen zijn helpend geweest bij het toetsen van de operationalisering van de indicatoren op werkbaarheid in de praktijk. Ook hebben zij bijgedragen aan het creëren van draagvlak voor het gebruik van de indicatoren op de diverse niveaus. Aan de hand van de ervaringen in de proeftuinen is de invulling van het format verder aangescherpt in een definitief voorstel. Ook hebben deze ervaringen bijgedragen aan het formuleren van belangrijke procesindicatoren en een richtlijn voor het voeren van de kwaliteitsdialoog. Al deze aspecten zijn opgenomen in het

---

⁴ <https://www.nji.nl/nl/Harmonisatie-outcome-in-jeugdhulp-jeugdgezondheidszorg-jeugdbescherming-en-jeugdreclassering-nadere-uitwerking>

eindrapport 'Zicht op Outcome in de Jeugdbescherming en de Jeugdreclassering'. Tevens is in dit eindrapport een advies aan bestuurlijke partners geformuleerd over te maken afspraken voor vervolg.

2.2 Dataverzameling

De primaire opdracht van het onderzoeksproject was om een vertaalslag te maken van de huidige basisset outcome-indicatoren jeugdhulp, zodat deze toepasbaar zou worden voor het werkveld van de jeugdbescherming en jeugdreclassering. Om dit te bereiken had het onderzoeksproject eveneens als doel relevante thema's te onderzoeken, zoals gepresenteerd in hoofdstuk 3.

Gezien het doel van het onderzoeksproject is gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek, waarbij een interpretatieve benadering centraal staat. Dit type onderzoek leent zich bij uitstek voor een 'lerend' onderzoeksproject, omdat het ruimte biedt aan alle deelnemende partijen om te participeren in het onderzoeksproces en onderzoeksvragen gedurende het onderzoek scherp- of vastgesteld kunnen worden. In een iteratief proces van gegevens verzamelen, verwerken, interpreteren, analyseren en weer verzamelen, wordt vormgegeven aan het onderzoek.

Informatie ten behoeve van beantwoording van de vraagstukken is (actief) opgehaald door middel van literatuuronderzoek, interviews, overleggremia met belanghebbende partijen en proeftuinbijeenkomsten. De deelnemers voor de interviews zijn geselecteerd op basis van veldrepresentativiteit: het betrof deelnemers vanuit verschillende posities en partijen. Er is een lijst gemaakt van alle belanghebbende partijen. Vervolgens hebben we een selectie gemaakt van personen die deze partijen kunnen vertegenwoordigen. Tevens is in de eerste bijeenkomst van de centrale werkgroep gevraagd of er consensus is over de vertegenwoordiging van belanghebbende partijen.

Ook de proeftuinen zijn geselecteerd op basis van veldrepresentativiteit. Het zijn pilots uit verschillende regio's, in verschillende fases van invoering van outcome en met verschillende sturingsvarianten. Hier is voor gekozen om zoveel mogelijk situaties, meningen en ervaringen vertegenwoordigd te hebben. In totaal hebben de volgende vier proeftuinen deelgenomen aan het onderzoeksproject, ieder met een eigen unieke, plaatselijke situatie en behoeften.

Gemeente Amsterdam & William Schrikker Groep (WSG)

De gemeente Amsterdam stuurt bij de jeugdhulp op resultaat met behulp van de indicatoren uit de basisset. Vanaf 2019 wordt de financiering hieraan gekoppeld: 70% vooraf en 30% achteraf. Voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering nemen zij het landelijke advies over om vanaf 2019 niet meer te werken met aanbestedingen maar met subsidiering. Verder willen zij zoveel mogelijk dezelfde lijn voeren bij het sturen op resultaat voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. De William Schrikker Groep wil meedenken en meewerken aan de ontwikkeling van de outcome-indicatoren. Kenmerkend voor de organisatie is dat zij de enige organisatie zijn die werken met kinderen en ouders met een beperking binnen de jeugdbescherming en de jeugdreclassering, wat belangrijke input levert met betrekking tot beperkingen in de mogelijkheden van cliënten. De William Schrikker Groep is een landelijke opererende organisatie en heeft contracten met alle gemeenten. De William Schrikker Groep werkt daarom met diverse vormen van contracten, met verschillende voorwaarden en verschillende vormen waarin outcome uitgevraagd moet worden. Vanuit de organisatie is er behoefte is aan een vorm van uniformiteit met betrekking tot outcome monitoring.

Gemeenteregio Twente & gecontracteerde Gecertificeerde Instellingen:

De gemeenteregio Twente wil aan de slag met outcome monitoring voor de Gecertificeerde Instellingen. In de proeftuin nemen alle gecontracteerde Gecertificeerde Instellingen deel. Dit zijn William Schrikker Groep, Jeugdbescherming Overijssel en het Leger des Heils. Met deze instellingen heeft de gemeenteregio Twente sinds 1 januari 2015 raamovereenkomsten gesloten. Er zijn geen volume afspraken gemaakt. Wel zijn er per product vaste tarieven afgesproken. Deze overeenkomsten lopen per 1 januari 2019 af. Vanaf 1 januari 2019 gaat de gemeenteregio Twente resultaatgericht werken en inkopen. Om maatregelhulp in te kopen, is de gemeenteregio Twente voornemens om de 3 Gecertificeerde Instellingen te gaan subsidiëren. De subsidie zal voor een periode van 4 jaar worden verleend. De wens is dat de outcome monitoring voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering kan helpen bij het inzicht krijgen in behaalde resultaten en bij het periodiek voeren van een kwaliteitsgesprek met de gesubsidieerde Gecertificeerde Instellingen.

Gemeente Eindhoven & gecontracteerde Gecertificeerde Instellingen

De gemeente Eindhoven wil aan de slag met outcome monitoring. Daarmee zijn zij een regio die nog in beginnend stadium is van het werken met outcome en daardoor kunnen zij 'fris' meedenken met hoe de uitdraag zou moeten verlopen en hoe het aansluit op de huidige werkwijzen. De gemeente heeft een onderhands aanbestedingstraject doorlopen met kandidaten en heeft met vier verschillende Gecertificeerde Instellingen een contract afgesloten voor vier jaar. Dit betreft: Jeugdbescherming Brabant, William Schrikker Groep, Leder des Heils en Jeugd Veilig Verder. Met deze instellingen zitten zij samen aan de ontwikkeltafel en er is sprake van een goede samenwerking.

West-Brabant West & Jeugdbescherming Brabant (JBB)

De gemeenteregio is al langere tijd bezig met het monitoren van outcome bij jeugdhulpvoorzieningen aan de hand van de basisset outcome. Er is daarnaast een duidelijke wens om cliëntroutes in kaart te brengen. Dit leidt ertoe dat men een duidelijke mening heeft over wat hier nuttige informatie voor zou kunnen zijn. Er is behoefte om dit door te trekken naar de jeugdbescherming en de jeugdreclassering met dezelfde basisset als uitgangspunt. Ook Jeugdbescherming Brabant wil graag stappen zetten met het monitoren van outcome en heeft dit op laten nemen in het contract met de gemeenteregio. Er is bij aanvang van het project sprake van een goede samenwerking met ruimte voor kritische noten naar elkaar. Binnen de regio staat het trajectgericht werken centraal en is er sprake van een PxQ en lumpsum financiering.

Binnen iedere proeftuin zijn vier regionale begeleidingssessies georganiseerd die gebruikt zijn om input op te halen op de onderzoeksvragen en thema's. Globaal waren de sessies als volgt ingericht:

<p>Eerste sessie</p> <p>Bij deze bijeenkomst lag de nadruk vooral op het informeren van de betrokkenen over de voorgestelde outcome-indicatoren en het ophalen van informatie over wat er al gebruikt wordt in de praktijk. Ook is stil gestaan bij de verwachte toepasbaarheid en aanvullende behoeften vanuit de praktijk. Meer zijdelings is in deze fase aandacht besteed aan de benutting van de informatie.</p>	<p>Tweede sessie</p> <p>Er is ingegaan op de wijze waarin de indicatoren wel of niet zijn ingebed in de bestaande werkprocessen. Ook is stil gestaan bij de inzet van de indicatoren in het intern kwaliteitsgesprek (primaire proces en team/organisatie). Voorbeeldvragen: Welke indicatoren hebben een plek in het primaire proces en op welke manier? Welke doelen stel je als Gecertificeerde Instelling? Wat wil je meten om te weten dat je op de goede weg bent? Op welke wijze wordt er gereflecteerd?</p>
<p>Derde sessie</p> <p>Iedere proeftuin is met een andere indicator aan de slag gegaan. Op deze manier is gewaarborgd dat op verschillende onderwerpen input is verkregen. Er is een dialoog gevoerd over deze indicator op basis van fictieve data. Ook is besproken wat dit zegt over de indicator, welke procesindicatoren belangrijk zijn en hoe de dialoog hierin een plek moet krijgen. Tenslotte is gezamenlijk besloten wat er in de volgende bijeenkomst verder wordt uitgediept.</p>	<p>Vierde sessie</p> <p>In deze laatste bijeenkomst zijn de proeftuinen met een onderwerp naar keuze aan de slag gegaan. Sommige proeftuinen hebben er voor gekozen om de indicator waar zij in de vorige bijeenkomst mee aan de slag zijn gegaan verder uit te diepen. Anderen hebben ervoor gekozen om met een andere indicator aan de slag gegaan. Afsluitend is stil gestaan bij de rapportage, de vervolgstappen en hoe de proeftuinbijeenkomsten zijn ervaren.</p>

Om de betrouwbaarheid en de validiteit van het onderzoeksproject zoveel mogelijk te vergroten, is gebruik gemaakt van methodische verantwoording, member validation en onderzoekstriangulatie. *Methodische verantwoording* heeft plaatsgevonden door zo goed mogelijk vast te leggen wat er is gedaan en hoe dit is gedaan. Daarnaast zijn beschrijvingen teruggekoppeld aan deelnemers/informanten met de vraag de weergave en interpretatie van de onderzoekers te controleren op juistheid (*member validation*). Tenslotte is een team van onderzoekers betrokken bij het onderzoeksproject, waarin overleg plaats heeft gevonden over de systematiek en consistentie van werkzaamheden binnen het project (*onderzoekstriangulatie*).

3. Verkenning van onderliggende thema's

De belangrijkste vraagstellingen voor dit onderzoekproject waren of a) we kunnen komen tot een geharmoniseerde set outcome-indicatoren voor jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen (hoofdstuk 4) en b) een dergelijke geharmoniseerde set voldoende basis biedt voor het aangaan van de kwaliteitsdialoog op de verschillende niveaus (primaire proces, team- en organisatie, kwaliteitsgesprek financier), zodat een doorgaande lerende beweging ontstaat (hoofdstuk 5).

Om gedegen antwoord te kunnen geven op deze vragen, zijn er een aantal onderliggende thema's in het project onderzocht en verkend. Deze thema's omvatten de doelen van de maatregel, het begrip veiligheid, de positie van de cliënt en activiteiten in het preventief justitieel kader. In dit hoofdstuk beschrijven we deze thema's een voor een in de hierop volgende paragrafen.

3.1 Belangrijkste doel(en) van de maatregel

Voor het vaststellen van het doel en/of de belangrijkste doelen van een maatregel zijn we gestart bij de Jeugdwet, het Burgerlijk Wetboek en het Normenkader. Vanuit de wet gaat het bij de jeugdbescherming om de veiligheid en ontwikkelingsbedreiging bij het kind. Bij de jeugdreclassering gaat het eveneens om de veiligheid en ontwikkeling van het kind, maar ook om de veiligheid van de samenleving.

Vanuit het Normenkader worden de volgende resultaten benoemd:

Ondertoezichtstelling	Voogdij	Jeugdreclassering
<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelingsbedreiging is zodanig afgewend, dat geen hulp in het gedwongen kader meer nodig is. • Fysieke en/of psychische onveiligheid is weggenomen. • Uithuisplaatsing is opgeheven of wordt zo mogelijk voorkomen. • Stabiliteit en continuïteit in de opvoedingssituatie is georganiseerd.	<ul style="list-style-type: none"> • Ontwikkelingsbedreiging is zodanig afgewend, dat er geen nieuwe schade ontstaat. • Fysieke en/of psychische veiligheid is geborgd. • Stabiliteit en continuïteit in de opvoedingssituatie is gegarandeerd vanuit professioneel wettelijk vertegenwoordigerschap.	<ul style="list-style-type: none"> • De dynamische criminogene factoren zijn verminderd waardoor de kans op herhaling van delinquent gedrag wordt verkleind. • Het handelingsrepertoire en/of gerichtheid op duurzame gedragsverandering bij de betrokken jeugdige is vergroot. • Jeugdige houdt zich aan opgelegde afspraken. • Stabiliteit en continuïteit in de opvoedingssituatie is georganiseerd.

Vertegenwoordigers van Gecertificeerde Instellingen geven aan dat niet alle problemen opgelost hoeven te zijn bij het opheffen van een jeugdbeschermingsmaatregel, maar dat de bedreigende factoren voor de ontwikkeling van het kind moeten zijn weggenomen. Daarnaast kan het ook zijn dat de onmacht/onwil van ouders/jongere niet meer aanwezig is om de ontwikkelingsbedreiging af te wenden, waardoor het gedwongen kader er af kan. Een mooi streven hierbij is dat de cliënt het nut/effect van de maatregel kan zien.

Bij een jeugdreclasseringsmaatregel gaat het om een maatregel in het kader van strafrecht. Het voornaamste doel is dat het strafbaar gedrag niet herhaald wordt. De rol van de Gecertificeerde Instelling is hier om de jongere te begeleiden en toezicht te houden op het naleven van de maatregel. Ook de aandacht voor re-integratie valt hieronder. In de praktijk wordt een verandering opgemerkt in gestelde doelen; er komt, ook binnen het strafonderzoek, steeds meer

aandacht voor het toekomstperspectief van de jongere en wat er nodig is om recidive (terugval) te voorkomen. Er wordt bijvoorbeeld veel geïnvesteerd in nazorg en het op orde krijgen van essentiële leefgebieden⁵ als huisvesting, dagbesteding en/of het behalen van een startkwalificatie.

De overeenkomst tussen de doelen van de jeugdbescherming en de jeugdreclassering lijkt zich met name te concentreren rondom de vraag: hoe kan de onveiligheid van het kind en/of zijn omgeving, waardoor het kind dusdanig in de knel is gekomen dat dit geleid heeft tot de ontwikkelingsbedreiging⁶, worden opgeheven zodat het kind (en gezin) al dan niet met een vrijwillige vorm van ondersteuning/hulp een duurzaam toekomstperspectief heeft? Daarnaast is bij een deel van de jongeren met een reclasseringsmaatregel net als bij de jeugdbescherming sprake van een ontwikkelingsbedreiging.

In de praktijk is het creëren van een goede relatie met het cliëntsysteem eveneens een doel. Vanwege het gedwongen karakter van de begeleiding, wordt het belangrijk gevonden om veel aandacht te besteden aan de werkrelatie en taakalliantie. Belangrijke aspecten die hierbij worden genoemd, zijn: respectvolle bejegening, gelijkwaardigheid, betrokkenheid, transparant, vertrouwen en ruimte voor eigen regie/inbreng van cliënt(systeem). Het creëren van een goede relatie is een voorwaardelijk doel om aan de andere doelen te kunnen werken en deze te kunnen behalen. De realisatie van dit doel is op zichzelf echter geen grond voor de beëindiging van een maatregel.

3.2 Veiligheid

Veiligheid is een basisvoorwaarde voor een gezonde ontwikkeling van kinderen en jongeren. Helaas groeien niet alle kinderen en jongeren op in een veilige thuissituatie. Zij zijn slachtoffer van mishandeling, verwaarlozing of misbruik, of worden anderszins in hun ontwikkeling bedreigd. Daarnaast zijn er ook jongeren die een bedreiging voor de samenleving vormen, bijvoorbeeld omdat zij zelf geweld of diefstal plegen.

Wat meteen duidelijk wordt als het over veiligheid gaat, is dat het een multidimensionaal en relatief begrip is. Het heeft geen eenduidige definitie in de praktijk. Binnen de jeugdbescherming en de jeugdreclassering wordt het anders ingevuld, maar ook organisaties onderling en medewerkers geven er een verschillende invulling aan. Daarnaast kan de betekenis van veiligheid per kind verschillen. Dit maakt het onmogelijk om tot een eenduidige definitie van veiligheid te komen. Een depressief kind dat verwaarloosd wordt is bijvoorbeeld niet per definitie minder in gevaar dan een kind van een vuurwapengevaarlijke ouder uit een multiprobleemgezin. Wel wordt in het project duidelijk dat (gezamenlijk) het gesprek voeren over veiligheid helpt bij het creëren van een gedeelde taal over veiligheid.

De volgende aspecten komen uit de vraaggesprekken en overleggrema's naar voren als we het over veiligheid hebben in het kader van jeugdbeschermingsmaatregelen:

- De afwezigheid van en bescherming tegen geweld en misbruik.
- Afwezigheid van lichamelijke en emotionele zorg voor het kind of de jongere. Hierbij gaat het om basale verzorging, acceptatie en bescherming. Dit omvat naast een veilig opvoedingsklimaat ook een veilige leef- en woonomgeving en de afwezigheid van ontwikkelingsbedreigingen.

---

⁵ Uit onderzoek (Andrews & Bonta, 2010) blijkt dat de kans op recidive groter is als een jongere de belangrijke leefgebieden niet op orde heeft.

⁶ Intrinsiek en/of extrinsiek.

- De aanwezigheid/afwezigheid van regelmaat en stabiliteit zoals overzicht, structuur, continuïteit en voorspelbaarheid.
- Afwezigheid van een gevoel van geborgenheid. Dit gevoel van onveiligheid is gebaseerd op de relatie met opvoeders en andere gezinsleden.
- Niet onder druk gezet worden als kind, je grenzen aan kunnen geven.

Het belang van deze aspecten binnen de jeugdreclassering wordt door de geïnterviewden en vertegenwoordigers uit de overleggremia eveneens onderschreven. Daarnaast werd als aanvulling gegeven dat het voorkomen van recidive leidt tot meer veiligheid voor de samenleving en de jongere zelf.

3.3 Positie van cliënten

Twee belangrijke aspecten met betrekking tot de positie van cliënten, betreft de stem van kind en ouder in het proces en de waarborging van de privacy van cliënten. In de volgende subparagrafen wordt verder ingegaan op deze aspecten.

3.3.1 De stem van kind en ouder

Het belang dat de stem van cliënten een plek krijgt in het proces dat samen met hen wordt doorlopen, wordt door alle betrokkenen onderstreept. Cliënten krijgen een stem door samenwerking in de besluitvorming in het primaire proces. Daarnaast krijgen ze een stem door hen zelf te laten rapporteren over cliënttevredenheid en te laten spreken over behaalde resultaten in een evaluatie of ronde tafelgesprek. Maar ook door cliënten een rol te geven in de organisatie, bijvoorbeeld in de vorm van een cliëntenraad en/of cliënttafels.

Vanuit cliënten is aangegeven dat het voor kinderen, jongeren en ouders lastig kan zijn om aan te geven wat zij daadwerkelijk vinden van de inzet van de Gecertificeerde Instelling vanwege het gedwongen karakter van deze inzet. Een mogelijkheid waarin anoniem op vragen gereageerd kan worden, kan meer vrijheid geven in het 'durven' uiten van bepaalde antwoorden. Vanuit de professionals is er vooral de wens om instrumenten in te zetten die samen met cliënten ingevuld kunnen worden, zodat deze gebruikt kunnen worden als een hulpmiddel in de gesprekken. Door deze instrumenten in het primaire proces in te zetten om de voortgang van de hulpverlening met de cliënt te bespreken en eventueel wisselende standpunten met elkaar te delen en te beschrijven, kunnen succes of belemmerende factoren eerder gesignaleerd en opgepakt worden. Het zou bijvoorbeeld goed zijn om niet alleen professionals te laten beoordelen hoe het staat met de ontwikkelingsbedreiging, maar ook ouders en kinderen.

Ook jongere kinderen zouden een belangrijke stem moeten hebben. Kinderen zijn vaak eerlijker over hoe ze het vinden gaan (d.w.z. minder positief dan de ouders). De samenwerking met jongeren ligt binnen de jeugdreclassering wat makkelijk dan binnen de jeugdbescherming, omdat de leeftijd van de jongeren daar doorgaans hoger ligt. Maar een jongere in de jeugdreclassering is daarentegen mogelijk meer geneigd tot sociaal wenselijke antwoorden, in de hoop dat de begeleiding dan sneller wordt afgesloten. Als er jonge kinderen in het spel zijn, dan is het belangrijk om te kijken hoe het kind op zijn of haar niveau bevroegd kan worden. Wat vinden zij van de hulp die zij zelf of die het gezin krijgt? Kinderen hebben toch vaak een andere kijk op dingen dan ouders of professionals en dat kan relevante informatie opleveren.

In de basisset outcome-indicatoren jeugdhulp, wordt uitgegaan van betrokkenheid van kinderen en jongeren vanaf 12 jaar (via de ouders) en vanaf 16 jaar zijn jeugdigen zelf betrokken. Het Verdrag inzake de rechten van het kind stelt dat kinderen iets kunnen zeggen (Artikel 12: Participatie en hoorrecht). Hierin staat dat het kind recht heeft om zijn of haar mening te geven

over alle zaken die het kind aangaan. De overheid zorgt ervoor dat het kind die mening kan uiten en dat er naar hem of haar wordt geluisterd. Dit geldt ook voor gerechtelijke en bestuurlijke procedures.

3.3.2 Privacy van cliënten

Het Nederlands Jeugdinstituut stelt dat cliënten om toestemming vragen (of mededelen dat gegevens gebruikt worden voor onderzoek en kwaliteit), de enige juiste manier is om informatie over cliënten met anderen te delen. Cliënten horen in dat geval bij aanvang dat de gemeente zorgt dat de inzet vanuit de Gecertificeerde Instelling geboden kan worden en dat die gemeente (en de instelling) graag wil weten of de kwaliteit daarvan goed is. Ook de rechterlijke macht en de Raad voor de Kinderbescherming willen dat graag weten. Hierbij wordt benadrukt dat informatie die met deze partijen wordt besproken niet over individuele cliënten gaat, maar altijd over groepen en alleen geanonimiseerd beschikbaar komt.

Een uitzondering vormen de gegevens die voor de reguliere beleidsinformatie met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) worden gedeeld. Omdat instellingen hiertoe via de jeugdwet en een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) wettelijk verplicht zijn, is levering niet afhankelijk van de toestemming van de cliënt. Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een nieuwe AMvB doorgevoerd waarin een aanpassing van de Jeugdwet is opgenomen teneinde outcome gegevens toe te voegen aan de Beleidsinformatie Jeugd. Deze AMvB is op 1 juli 2018 in werking getreden voor jeugdhulp zodat er een grondslag is waarmee het CBS deze gegevens bij jeugdhulpaanbieders mag ophalen.

In de AMvB wordt ook verwezen naar de outcome gegevens van Gecertificeerde Instellingen. Hierover is het volgende opgenomen: *“Omdat de outcomecriteria die in het Informatieprotocol Beleidsinformatie Jeugd zullen worden opgenomen minder geschikt zijn voor de door gecertificeerde instellingen geleverde diensten, zal de per 1 juli 2018 in werking tredende verplichting om outcomegegevens te leveren vooralsnog niet voor hen worden ingevuld. Jeugdzorg Nederland zal in samenwerking met het Ministerie van Justitie en Veiligheid specifiek op gecertificeerde instellingen toegesneden outcomecriteria ontwikkelen. Voorliggende wijziging van het Besluit Jeugdwet maakt het mogelijk om dergelijke criteria later in het Informatieprotocol op te nemen en derhalve gecertificeerde instellingen op dergelijke criteria te laten scoren zonder dat daartoe eerst weer het Besluit Jeugdwet gewijzigd zal hoeven te worden.”*

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) is in het proces gevraagd een reactie te geven op de AMvB en zij hebben hiermee ingestemd. Ten aanzien van de outcome-criteria voor de Gecertificeerde Instellingen is de reactie van de Autoriteit Persoonsgegevens als volgt: *“Omdat ten aanzien van Gecertificeerde Instellingen de outcome-criteria nog dienen te worden vastgesteld, kan de AP geen oordeel geven in hoeverre de gegevens afgeleid van de outcome-criteria kunnen worden aangemerkt als beleidsinformatie. Dit betekent dat bij het bepalen en vaststellen van de outcome-criteria voor deze instellingen rekening moet worden gehouden met de voorwaarde dat de outcome gegevens kunnen worden aangemerkt als beleidsinformatie. Indien de outcome-criteria niet leiden tot beleidsinformatie, ontbreekt immers een wettelijke grondslag voor de gegevensverstrekking. De AP adviseert bij de bepaling en vaststelling van de outcome-criteria voor gecertificeerde instellingen hier rekening mee te houden.”*

3.4 Activiteiten in het preventief justitieel kader

Middels de Beleidsinformatie Jeugd wordt momenteel de start- en de einddatum van een activiteit in het preventief justitieel kader aangeleverd. Er is overwogen om het type activiteiten in dit kader landelijk eenduidig te verzamelen vanaf 2019. Dit proces is echter niet in gang gezet door het ministerie van Justitie en Veiligheid omdat er vooralsnog veel diversiteit is in de invulling van dergelijke activiteiten. Daarnaast is men van mening dat het niet mogelijk is om een houding/attitude van jeugdzorgwerkers te kwantificeren. Met betrekking tot het aantal keer dat er activiteiten in het preventief justitieel kader worden ingezet, wordt aangegeven dat de duur en de intensiteit van de inzet verschilt. Ook kan men daarover geen landelijk beeld schetsen, omdat de taken in het kader van het preventief justitieel kader zowel door medewerkers van Gecertificeerde Instellingen als door bijvoorbeeld medewerkers van wijkteams uitgevoerd kunnen worden.

Het ministerie van Justitie en Veiligheid stelt voor om het landelijk verzamelen van data aangaande activiteiten in het preventief justitieel kader per 2019 te beëindigen, als blijkt dat deze activiteiten een dermate "open" begrip zijn dat deze beleidsmatig heel divers worden ingevuld in het regionale zorglandschap. Dataverzameling ten behoeve van een landelijk beeld heeft dan immers geen meerwaarde. Wel zou men dan kunnen denken aan het formuleren van randvoorwaarden (o.a. duidelijkheid met betrekking tot de rechtspositie van de cliënt binnen dit kader). Gemeenten/regio's die een beeld willen hebben van het effect van de inzet van activiteiten in het preventief justitieel kader op het voorkomen van een maatregel, zullen dit dan zelf inzichtelijk moeten maken. Het ministerie accepteert dat er in dat geval alleen regionale beelden zullen zijn (als gemeenten hiermee aan de slag gaan) en dat er geen landelijk eenduidig beeld te schetsen is.

In Amsterdam wordt veel gewerkt met activiteiten in het preventief justitieel kader (begeleidingen zonder maatregel: BZM). De werkwijze is ongeveer gelijk aan de werkwijze met een maatregel, alleen is het wijkteam opdrachtgever in plaats van de kinderrechter. Voor ieder besluit is instemming van de ouders nodig, omdat de betrokkenheid van de Gecertificeerde Instelling vrijwillig is. De begeleiding binnen het preventief justitieel kader is echter niet vrijblijvend. Als kinderen, jongeren en ouders afspraken niet nakomen of er kan geen overeenstemming gevonden worden, dan wordt een maatregel ingezet. De gemeente Amsterdam en de Gecertificeerde Instellingen in de regio verwachten met deze werkwijze de inzet van gedwongen maatregelhulp te verminderen.

Omdat activiteiten in het preventief justitieel kader met regelmaat voorkomen, is het belangrijk deze activiteiten mee te nemen bij outcome monitoring. Omdat er in gezamenlijkheid is besloten om de focus van het huidige project te leggen op het gedwongen kader, vraagt dit nadere uitwerking in een vervolg. De informatie die gewenst is met betrekking tot het preventief justitieel kader, is hoe vaak de inzet vanuit het preventief justitieel kader uiteindelijk over gaat naar een maatregel en hoe lang de inzet van het preventieve kader doorgaans duurt. Voor activiteiten vanuit het preventief justitieel kader wordt de opdrachtformulering door het wijkteam regelmatig als vaag ervaren. De jeugdzorgwerker formuleert in dat geval de opdracht zelf.

4. Mogelijkheden voor een geharmoniseerde set outcome-indicatoren

Om de mogelijkheden voor een geharmoniseerde set outcome-indicatoren voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering te onderzoeken, hebben we eerst gekeken hoe de bestaande set outcome-indicatoren jeugdhulp⁷ aansluit bij het werk van de Gecertificeerde Instellingen. Vervolgens hebben we met behulp van literatuuronderzoek onderzocht op welke manieren outcome in de jeugdbescherming en de jeugdreclassering reeds gemeten wordt, dan wel gemeten kan worden. Op basis van deze informatie is een voorzet gedaan voor passende indicatoren voor uitval, cliënttevredenheid en doelrealisatie. Vervolgens hebben we de bestaande activiteiten op het gebied van outcome monitoring binnen de jeugdbescherming en de jeugdreclassering in kaart gebracht.

4.1 Aansluiting bestaande basisset outcome-indicatoren jeugdhulp

Uit de vraaggesprekken, het literatuuronderzoek en de overleggrema wordt duidelijk dat de bestaande basisset jeugdhulp toepasbaar lijkt als kader voor outcome monitoring binnen de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. De indicatoren vragen dan wel om aanpassing. Het belang om aansluiting te vinden bij het primaire proces en ruimte te laten voor de professional, door bijvoorbeeld de keuze van instrumenten vrij te laten, wordt benadrukt door vertegenwoordigers van belanghebbende partijen (o.a. overleggrema). In tabel 1 staat een overzicht van de bruikbaarheid van de indicatoren voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering, de mogelijkheden voor alternatieven en belangrijkste aandachtspunten die zijn genoemd per indicator.

De aandachtspunten die genoemd zijn bij cliënttevredenheid vragen om wat extra toelichting:

- **Moment van meten:** De beleving ten aanzien van het nut van de maatregel kan na verloop van tijd veranderen. Bij de start zijn cliënten het vaak niet eens met de opgelegde maatregel, maar als de werkrelatie goed is kan dat veranderen. Later in het proces kan een cliënt ervaren dat de maatregel goed is geweest. Dit kan tijdens het proces op en neer gaan. Wanneer cliënttevredenheid in het begin gemeten wordt, zal het antwoord vaak negatiever zijn dan na beëindiging van de maatregel.
- **Afhankelijkheid:** Door het gedwongen kader van de maatregel is er sprake van een afhankelijkheidsrelatie tussen de professional en het kind/de jongere/het gezin. De vraag is of kinderen, jongeren en ouders het wel (durven te) zeggen als ze niet tevreden zijn. Voelen zij de ruimte om dit aan te kunnen geven? Of geven ze goede cijfers om ervan af te zijn? Cliënten voelen in een gesprek mogelijk niet de ruimte om te zeggen wat ze echt vinden. Het zou kunnen helpen om de tevredenheid niet op te hangen aan een beslismoment, maar periodiek te kijken naar de tevredenheid zonder dat het gaat om een verlenging of afsluiting. Het voordeel is dat er dan een gesprek kan ontstaan tussen professional en cliënt over de werkrelatie: Wat helpt? Wat helpt niet? Doen we het goede? Wat moet er anders?
- **Wat meten:** Belangrijk is om boven tafel te krijgen of de uitkomst van de maatregel ertoe heeft geleid dat er stappen zijn gezet die een verbetering in gang hebben gezet. De ervaring leert dat cliënten het lastig kunnen vinden om verschillende soorten hulp van elkaar te scheiden. Ze weten vaak wel wat verschillende personen voor hen hebben betekend. In dat licht zou tevredenheid erop gericht kunnen zijn te meten 'of de samenwerking met de gezinsvoogd nuttig is (geweest)' om verbetering in de situatie te brengen.

---

⁷ Bestaande uit de indicatoren: uitval, cliënttevredenheid en doelrealisatie. Voor meer informatie over de basisset outcome-indicatoren jeugdhulp, zie (<https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Monitoring/Outcome-indicatoren>).

Tabel 1. Overzicht bruikbaarheid, mogelijke alternatieven en aandachtspunten per indicator

Indicator	Type maatregel	Bruikbaarheid	Mogelijkheden alternatieven	Aandachtspunten
Uitval	Jeugdbescherming	Weinig bruikbaar, komt formeel niet voor.	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgmijders (structureel geen contact). • Activiteiten in preventief justitieel kader. • Afspraken niet nakomen/niet meewerken. • Beëindiging maatregel andere straf vanwege recidive. 	Zorgmijders komen weinig voor.
	Jeugdreclassering	Bruikbaar.		
Cliënttevredenheid	Beiden	Bruikbaar. Hoe resultaat tot stand komt is net zo belangrijk als het resultaat.		<ul style="list-style-type: none"> • Moment van meten. • Afhankelijkheidsrelatie. • Wat meten? • Hoe meten? • Interpretatie.
Zonder hulp verder	Beiden	Weinig bruikbaar, vaak is een vorm van ondersteuning juist wel gewenst.	<ul style="list-style-type: none"> • Geen verlenging van de maatregel. • Verder zonder gedwongen kader, maar wel met ondersteuning. 	
Herhaald beroep	Beiden	Bruikbaar.		<ul style="list-style-type: none"> • Bij hermeldingen kunnen er nieuwe en andere omstandigheden zijn, waardoor problemen zijn ontstaan. • Verschillen in definities herhaald beroep⁸.
Afname problematiek/toename zelfredzaamheid	Jeugdbescherming	Bruikbaar voor afname problematiek. Toename zelfredzaamheid is minder aan de orde.	Toekomstperspectief belangrijke indicator voor resultaat ⁹ .	<ul style="list-style-type: none"> • Het meten van deze indicator vraagt om instrumenten die sensitief genoeg zijn om verschillen over tijd waar te kunnen nemen. • Instrumenten/vuistregels zijn nog niet voor handen.
	Jeugdreclassering	Bruikbaar voor afname problematiek.		
Doelen gerealiseerd	Beiden	Lijkt bruikbaar.		<ul style="list-style-type: none"> • Aard van de doelen. • Resultaat van de doelen. • Afhankelijkheid keten. • Interpretatie¹⁰.

⁸ In Brabant wordt bijvoorbeeld gekeken naar terugkeer van een gezin en niet alleen naar de jongere zoals het CBS.

⁹ Een jongere die geen school of werk heeft en thuis niets te doen heeft, loopt een veel groter risico om weer in contact te komen met de verkeerde vriendengroep of te vervallen in crimineel gedrag.

¹⁰ Doelrealisatie in het primaire proces is belangrijk, maar zegt het ook iets over outcome op organisatieniveau?

- Hoe meten: Een gesprek over tevredenheid wordt als het belangrijkste gezien. Niet alleen na afloop maar ook tijdens het traject, zodat er bijgestuurd kan worden. De formulering moet aansluiten bij het niveau van het kind/dan wel bij ouders, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een licht verstandelijke beperking (LVB), zodat het ook daadwerkelijk bijdraagt aan de kwaliteitsdialoog. Alternatieven die genoemd worden: cliëntinspecties waarbij cliënten ervaringen ophalen, een website van de cliëntenraad waar cliënten ongenoegen kunnen melden of het gebruik van spiegelgesprekken (een manier waarin cliëntervaringen gedeeld worden met professionals). Ook een trapsgewijze manier van meten wordt genoemd; bijvoorbeeld alle cliënten bevragen over het nut van de maatregel en met een groep cliënten (cliëntenpanel) meer de diepte in gaan.
- Interpretatie: Bij de interpretatie van de resultaten zal rekening gehouden moeten worden met het gedwongen kader. Een jeugdbeschermer moet bijvoorbeeld soms impopulaire maatregelen nemen, wat invloed zal hebben op de tevredenheid. Verwacht wordt dat de cijfers lager zullen liggen binnen het gedwongen kader dan in het vrijwillig kader. De mate van acceptatie van een maatregel zou de scores kunnen beïnvloeden; bij non-acceptatie zullen deze naar verwachting structureel lager liggen.

Ook bepaalde aandachtspunten die zijn genoemd bij gerealiseerde doelen lichten we hieronder kort toe:

- Aard van de doelen: Doelen kunnen verschillend zijn van aard en over tijd veranderen. Dit kan het lastig maken om te bepalen of doelen die aanvankelijk gesteld zijn ook zijn gerealiseerd. Daarnaast zijn er doelen op verschillende niveaus: hoofddoel (ontwikkelingsbedreiging), subdoelen (gericht op factoren) en werkdoelen (concreet gedrag). Ook zijn doelen vaak opgeknipt in kleine stukjes: SMART doelen. Dan is het belangrijk om een gezamenlijk hoofddoel te hebben. Niet alle gezinsmanagers stellen doelen bovendien even SMART.
- Resultaat van de doelen: Het wel of niet behalen van doelen zegt niets over of de juiste doelen gesteld zijn. Het kan zijn dat de doelen gerealiseerd zijn maar dat het probleem niet is verholpen. Ook komt het voor dat gestart wordt met het doel dat de cliënt het belangrijkste vindt om een werkrelatie op te kunnen bouwen. De doelen die gesteld zijn in een Familie Netwerk Beraad (FNB) of Eigen Kracht Conferenties (EKC) zijn niet altijd gelijk aan de gestelde doelen van de maatregel, maar dat zijn wel de doelen waar mee gewerkt wordt. In theorie wordt een maatregel pas beëindigd als de hoofddoelen van de maatregel gerealiseerd zijn. In de praktijk komt het echter ook voor dat (nog) niet alle doelen behaald zijn. Cliënten zullen mogelijk ook niet altijd zeggen hoe het echt voor hen is, bijvoorbeeld om er van af te zijn of uit angst. Als de werkrelatie niet goed is, dan kan dit niet goed besproken worden.
- Afhankelijkheid keten: Bij het behalen van de doelen is de Gecertificeerde Instelling afhankelijk van meerdere partijen (kinderrechter, wijkteams, gemeente, jeugdhulpaanbieders, et cetera). Hierdoor kan het zijn dat doelen niet behaald worden; bijvoorbeeld omdat de benodigde jeugdhulp niet tijdig beschikbaar is.

Visie cliëntvertegenwoordiger

“Aanpassing van de outcome-indicatoren voor de jeugdhulpverlening (uitval, cliënttevredenheid en doelrealisatie) is alleen nodig op die punten waarin het vrijwillige en gedwongen kader van elkaar verschillen. Het verschil zit in de vrije keuze van de cliënt om een professional te kiezen en begeleiding op basis van dwang. In het gedwongen kader verliest de cliënt de vrijheid/het recht om zelf de professional te kiezen. Daarnaast is de professional bevoegd om dwang te gebruiken (bijv. schriftelijke aanwijzing). Factoren waarvan gedacht wordt dat deze een positieve invloed hebben op het succes van de begeleiding, zijn onder andere de mate waarin de cliënt betrokken is/wordt bij de keuze van de professional en de mate waarin het de professional lukt om geen dwang te hoeven gebruiken.

Wanneer er aan deze voorwaarden is voldaan, zou er theoretisch geen verschil moeten zijn tussen de resultaten (cq. outcome-indicatoren) van het vrijwillig en het gedwongen kader.”

4.2 Literatuuronderzoek outcome in de jeugdbescherming en de jeugdreclassering

Met behulp van een literatuuronderzoek is onderzocht op welke manieren outcome in de jeugdbescherming en de jeugdreclassering reeds gemeten wordt, dan wel gemeten kan worden¹¹. Hiertoe is gekeken naar uitkomstmaten die zijn gebruikt in onderzoek naar de (effectiviteit van) de jeugdbescherming en de jeugdreclassering en welke instrumenten gebruikt zijn om deze uitkomstmaten in beeld te brengen. De bevindingen zijn geordend naar de indicatoren uit de basisset jeugdhulp en er is gekeken of er op basis van de literatuur aanvullende indicatoren voor outcome geïdentificeerd konden worden.

De bevindingen laten zien dat er voor de outcome-indicator 'uitval' een aantal mogelijkheden naar voren komen om dit te operationaliseren voor de jeugdreclassering. Daarbij valt te denken aan recidive, terugmelding, afwezigheid bij de behandeling en aantal waarschuwingsgesprekken. Voor de jeugdbescherming hebben we in de onderzoeksliteratuur geen operationalisering gevonden.

Cliënttevredenheid wordt in studies naar jeugdbescherming en jeugdreclassering weinig als uitkomstmaat gehanteerd. Aan cliënttevredenheidsonderzoek ligt een model ten grondslag dat ervan uitgaat dat tevredenheid of een positieve houding ten aanzien van hulpverlening het gevolg is van de perceptie van een cliënt dat aan zijn of haar verwachtingen over de hulpverlening wordt voldaan. Onderzoek laat zien dat cliënttevredenheid mogelijk ook samenhangt met andere variabelen zoals de ernst van de problemen, de duur van de hulp en de leeftijd van het kind (Aarsse, 2003; Kerkman, 2009; Ramos e.a., 2006; Vanderfaellie e.a., 2015). Over de relatie tussen jeugdreclassering, jeugdbescherming, gedwongen hulp en cliënttevredenheid is geen informatie gevonden.

Voor de indicatoren onder doelrealisatie wordt duidelijk dat alleen de indicator 'afname problematiek/toename zelfredzaamheid' als uitkomstmaat in onderzoek wordt gebruikt. Deze indicator kan geoperationaliseerd worden met een breed scala aan uitkomstmaten en instrumenten. Zo zijn er vragenlijsten voor diverse informanten: ouders, kinderen en professionals. Risicotaxatie-instrumenten zijn vooral bedoeld voor professionals om een inschatting te maken van de kans op het ontstaan of herhaling van een ontwikkelingsbedreiging en/of delinquent gedrag. Opvoedingsvragenlijsten zijn vooral op ouders gericht. Het aanbod van zelfrapportage vragenlijsten voor kinderen is beperkt en divers, maar vooral gericht op de beleving van het kind met betrekking tot bepaalde situaties. Afhankelijk van de specifieke problemen rond een kind of gezin maken professionals keuzes welke instrumenten ze gebruiken. Bijlage 3 geeft een overzicht van de instrumenten.

Er zijn in het literatuuronderzoek geen aanwijzingen gevonden voor het opnemen van aanvullende indicatoren.

---

¹¹ Meer gedetailleerde informatie over het literatuuronderzoek kan op gevraagd worden bij Cora Bartelink van het NJi.

Wat helpt bij de keuze van een instrument?

Bij de keuze voor een instrument om de afname van de problematiek/toename zelfredzaamheid te operationaliseren zijn verschillende overwegingen van belang:

1. ***Domein:*** Om de afname van de problemen in kaart te brengen moeten de instrumenten de problemen van cliënten (ouders en kinderen) in de jeugdbescherming en jeugdreclassering goed dekken. De keuze van de instrumenten vraagt dus dat het aansluit bij thema's als kindermishandeling, ontwikkelingsbedreiging, veiligheid, geweld in afhankelijkheidsrelaties, veiligheid van de samenleving en het voorkomen van recidive.
2. ***Doel:*** Er bestaan instrumenten voor verschillende doeleinden, bijvoorbeeld vroegsignalering, screening, diagnostiek, risicotaxatie en effectmeting. Het werken met instrumenten wordt bij voorkeur zoveel mogelijk geïntegreerd in de werkwijze van de jeugdbescherming en jeugdreclassering. Wanneer de resultaten van instrumenten ook als input worden gebruikt bij het stellen, onderbouwen en evalueren van doelen tijdens de begeleiding is de kans groter dat de instrumenten structureel worden gebruikt.
3. ***Doelgroep:*** Veelal zijn instrumenten van toepassing op een specifieke leeftijdsgroep of zijn er verschillende versies van een instrument voor verschillende leeftijden. Bij gestandaardiseerde instrumenten is het van belang om de leeftijd waar het instrument voor bedoeld is, strikt te handhaven.
4. ***Informanten:*** Instrumenten kunnen gebruik maken van verschillende informanten (kinderen, jeugdigen ouders, beroepskrachten) of een combinatie van informanten. Uit onderzoek blijkt dat kinderen, jongeren, ouders en professionals heel verschillend tegen de resultaten van hulp aankijken (Van Yperen & Van der Steenhoven, 2011). Gegevens die verzameld zijn bij verschillende informanten zijn dus niet zondermeer met elkaar te vergelijken. Bij de keuze van instrumenten moet hier rekening mee worden gehouden.
5. ***De kwaliteit van het instrument:*** Voor een betrouwbare meting is het belangrijk dat de kwaliteit van het instrument voldoende is. De betrouwbaarheid (d.w.z. de uitkomst is niet van toeval afhankelijk) en de validiteit (d.w.z. het instrument meet wat het beoogt te meten) van instrumenten wordt meestal wel onderzocht. De vraag of een instrument ook verandering kan vaststellen, wordt minder vaak onderzocht. Het is aan te raden om na te gaan of de kwaliteit van een instrument voldoende is en of het instrument in staat is verandering vast te stellen.
6. ***Bruikbaarheid:*** Van een aantal instrumenten is bekend hoe de gebruikers (kinderen, jongeren, ouders, beroepskrachten) de instrumenten beoordelen op bruikbaarheid. In de uitvoering en het werken met het instrument zijn zaken als tijdsinvestering en gebruikersgemak van belang.

Uit de het literatuuronderzoek komt niet één instrument naar voren die het best voldoet om bij de jeugdbescherming en/of de jeugdreclassering de afname van de problematiek of de toename van zelfredzaamheid in kaart te brengen.

4.3 Passende indicatoren voor uitval, cliënttevredenheid en doelrealisatie

Op basis van de vraaggesprekken, de literatuur en de input vanuit de centrale werkgroep en de begeleidingscommissie is een eerste basisset van outcome-indicatoren voorgesteld voor zowel jeugdbeschermings- als jeugdreclasseringsmaatregelen. Dit betrof: verloop van het traject, cliënttevredenheid en doelrealisatie (herhaald beroep, afname ontwikkelingsbedreiging/dynamische criminogene factoren, openstaan voor hulp en gerealiseerde doelen). Hieronder werken we deze eerste voorzet per indicator verder uit. Na iedere beschrijving van een indicator volgt een reflectie op de voorgestelde indicator vanuit de proeftuinen. Waar nodig wordt onderscheid gemaakt tussen de jeugdbescherming en de jeugdreclassering.

Indicator 1. Verloop van het traject

Jeugdbescherming

Met deze indicator willen we zicht krijgen op het verloop van een jeugdbeschermingstraject. Voor een ondertoezichtstelling is dit explicieter dan voor een voogdijmaatregel. Het gaat bij deze indicator om de vraag of de ondertoezichtstelling afgeschaald, gecontinueerd of opgeschaald wordt. Dit geeft een indicatie waar cliënten naar toe gaan. De maatregel kan afgeschaald worden naar een vrijwillige vorm van jeugdhulp of naar afronding zonder jeugdhulp, wat kan duiden op een verbetering van de situatie. Bij een verlenging van de maatregel (continuatie) blijft de huidige situatie gehandhaafd. Als er veel continuatie is, kan het zin hebben om verder te kijken wat de reden daarvoor is. Het kan een indicatie zijn dat er inefficiënt gewerkt wordt, maar ook dat er iets in de keten stagneert of dat het in bepaalde situaties juist wenselijk is om de maatregel te handhaven. Bij opschaling is een extra maatregel nodig (bijv. uithuisplaatsing bovenop een ondertoezichtstelling of een voogdijmaatregel). Opschaling kan in sommige situaties wenselijk zijn, maar kan ook een indicatie zijn dat de ondertoezichtstelling niet goed verloopt/is verlopen of dat bij aanvang van de maatregel te laag is ingezet. Aandachtspunt is hoe we dit toepasbaar kunnen maken voor een voogdijmaatregel. Wanneer is een outcome meting passend bij een voogdijmaatregel? En is deze indicator relevant voor voogdijmaatregelen of volstaat hier de reden beëindiging voogdijmaatregel? De volgende opties worden genoemd bij een voogdijmaatregel: gezag bij een natuurlijk persoon of herstel van gezag.

Reflectie vanuit de proeftuinen:

Er is onderscheid tussen de indicator 'verloop traject' zoals hierboven gepresenteerd en de 'reden beëindiging' die in de Beleidsinformatie Jeugd is opgenomen. Momenteel wordt aan de hand van de Beleidsinformatie Jeugd de reden van beëindiging geregistreerd. Dit betreft de beëindiging van een traject, niet de afloop van een beschikking (bijv. ondertoezichtstelling). Er is behoefte om meer zicht te krijgen op het verloop van het traject voordat het traject eindigt; is een ondertoezichtstelling bijvoorbeeld meerdere keren verlengd en waarom, wat is de duur van de uiteindelijke ondertoezichtstelling en hoe ziet het vervolg eruit?

Bij een voogdijmaatregel komt het bijna niet voor dat er herstel in gezag plaatsvindt. Wel wordt steeds meer ingezet om het gezag over te dragen naar een natuurlijk persoon (pleegouder of burgervogd). Als er een verandering in de voogdijmaatregel plaatsvindt dan is dit doorgaans ook het einde van het begeleidingstraject en wordt de reden beëindiging voogdijmaatregel in de beleidsinformatie ingevuld.

Aandachtspunten uit de proeftuinen:

- Het advies van de jeugdbeschermer kan anders zijn dan de beslissing van de rechtbank: het is in dat geval het meest zinvol om te kijken naar de beslissing van de rechter (beschikking).
- Als er een machtiging uithuisplaatsing wordt afgegeven (beschikking) betekent dit nog niet dat de uithuisplaatsing ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Als er bijvoorbeeld niet binnen 3 maanden een plek is gevonden, vervalt de machtiging.
- Een maatregel kan ook eindigen doordat ouders de maatregel succesvol hebben aangevochten. Beëindiging van de maatregel zegt dus niet noodzakelijkerwijs iets over de visie van de Gecertificeerde Instelling op de situatie.

Jeugdreclassering

Een jongere kan zich onttrekken aan de maatregel door afspraken niet na te komen of niet mee te werken. Dit wordt meetbaar door te kijken naar waarschuwingsgesprekken en/of tenuitvoerlegging terugmeldingen. Een ander aspect wat invloed heeft op het verloop van het

traject is wanneer een jongere een delict pleegt, waardoor de jongere bijvoorbeeld in detentie komt en de maatregel moet worden afgebroken. Bij het verloop van een jeugdreclasseringstraject is het de vraag of er, naast de reden beëindiging maatregel die reeds is opgenomen in de Beleidsinformatie Jeugd, nog aanvullende informatie gewenst is. Zo ja, is een afzonderlijke indicator in dat geval nodig of zou een aanpassing in de antwoordcategorieën de relevante informatie opleveren?

Bij sommige maatregelen bestaat theoretisch de mogelijkheid tot eenmalige verlenging (toezicht en begeleiding; gedragsbeïnvloedende maatregel). Een positieve terugmelding (bij goed gedrag van een jongere) is ook mogelijk.

Reflectie vanuit de proeftuinen:

De informatie die aangeleverd wordt met de Beleidsinformatie Jeugd blijkt weinig zicht te bieden op het verloop van een jeugdreclasseringstraject. Een jeugdreclasseringstraject kan op veel verschillende manieren verlopen, wat niet uit de Beleidsinformatie Jeugd gehaald kan worden. Wanneer een jongere in beeld komt bij een Gecertificeerde Instelling dan start een jeugdreclasseringstraject. Binnen een dergelijk traject kunnen meerdere beschikkingen vallen. De begindatum en einddatum van het traject wordt aan het CBS geleverd middels de Beleidsinformatie Jeugd. Het CBS bevestigt dat maatregelen van eenzelfde soort (zoals Toezicht en Begeleiding) samengevoegd aangeleverd worden. Een gevolg hiervan is dat er weinig spreiding/diversiteit zichtbaar is aangaande reden beëindiging; dit is dan immers bijna altijd volgens plan. Daarnaast komt naar voren dat bepaalde definities van de als onduidelijk worden ervaren (d.w.z. tussentijdse opheffing, terugmelding en nader besluit rechter).

Het traject van de jeugdreclassering wordt als onoverzichtelijk ervaren, zowel voor de doelgroep als voor de jeugdzorgwerker en/of organisatie. Zo is het voor jongeren soms lastig om te begrijpen dat ze tijdens een begeleidingstraject ineens voor moeten komen, vaak al lange tijd nadat het delict is gepleegd. Voor jeugdzorgwerkers/organisaties maken de verschillende beschikkingen het lastig om acties goed te registreren. Welke actie hoort bij welke beschikking? Ook kan het voorkomen dat aan het einde van een traject ineens een nieuwe beschikking wordt opgelegd, waardoor het traject weer verder gaat.

Er is behoefte aan meer zicht op het verloop van het jeugdreclasseringstraject. Enerzijds om te kunnen kijken naar de rol van en voor de Gecertificeerde Instelling, anderzijds om zicht te krijgen op recidive binnen dit traject. Het voorkomen van recidive is een van de doelen van de jeugdreclassering. Herhaald beroep (indicator onder doelrealisatie) kan een indicator zijn voor recidive nadat een jongere volledig uit beeld is geweest bij een Gecertificeerde Instelling, dus nadat een traject volledig is afgesloten. Echter, wanneer de recidive plaatsvindt tijdens (of voor) het begeleidingstraject dan wordt dat niet zichtbaar via de indicator herhaald beroep. Er is behoefte naar een meer volledig beeld van de omvang van recidive, temeer omdat recidive in een jeugdreclasseringstraject volgens de praktijkpartners steeds vaker voorkomt. Daarnaast zou het voor Gecertificeerde Instellingen informatief zijn als er informatie is over het vervolgtraject van de jongere na afloop van het begeleidingstraject. Dit is waardevolle feedback in het kader van de kwaliteitsdialoog. In samenwerking met de proeftuinen is een document opgesteld aangaande het verloop van een jeugdreclasseringstraject (zie bijlage 4) om zicht te krijgen op de verschillende mogelijkheden waarop een jeugdreclasseringstraject kan verlopen. Op basis van dit document is gekeken naar de vraag wat zinvolle (outcome) informatie is, die aanleiding geeft voor het gesprek. De onderliggende mogelijkheden en/of redenen kunnen dan duiding geven aan de uitkomst.

Als zinvolle mogelijkheden voor het kwaliteitsgesprek worden waarschuwingen, terugmeldingen en recidive genoemd. Waarschuwingen kunnen worden ingezet als een jongere zich niet aan de afspraken

houdt. Het is belangrijk om een waarschuwing, wanneer deze geen effect heeft op de jongere, op te laten volgen door een volgende actie (terugmelding). Een negatieve terugmelding wordt gedaan als een jongere zich niet aan de voorwaarden van de jeugdreclassering houdt. Een jeugdzorgwerker maakt daarbij een afweging of negatief terugmelden zinvol is in het traject. Helpt het de jongere verder? Of is het alleen maar demotiverend? Wat wordt er mee bereikt? In het rapport 'Jeugdreclassering – vakmanschap binnen kaders' van inspectie Justitie en Veiligheid worden ervaren dilemma's rondom het negatief terugmelden eveneens benoemd. Een positieve terugmelding kan ook plaatsvinden, wanneer een jongere het bijvoorbeeld goed doet. In de praktijk wordt dit echter zelden gedaan. De gedachte is dat dit te maken kan hebben met de tijd die er tussen een terugmelding en een zitting zit, waardoor het uiteindelijk geen meerwaarde heeft voor het traject van de jongere. Bij recidive is er sprake van een 'nieuwe' overtreding of een 'nieuw' misdrijf. Dit kan tijdens of na afloop (herhaald beroep) van een traject plaatsvinden. Bij het verloop van het traject is het zinvol om te kijken naar recidive die tijdens het traject plaatsvindt. Het is belangrijk om daarbij zicht te hebben op 'nieuwe' beschikkingen die zijn opgelegd voor overtredingen/misdrijven die hebben plaatsgevonden voorafgaand aan het begeleidingstraject.

Aandachtspunten die bij het verloop van het jeugdreclasseringstraject genoemd zijn:

- Informatie over beschikkingen is weinig informatief.
- Zijn processen eenduidig en worden deze eenduidig uitgevoerd?
- Op het moment dat een jongere officieel uit beeld gaat bij de Gecertificeerde Instelling, kunnen er nog wel activiteiten in het preventief justitieel kader plaatsvinden.
- Het is belangrijk om onderscheid te maken tussen schoolverzuim en delinquentie, bij schoolverzuim wordt niet gesproken van recidive.
- Het komt vaker voor dat de rechter een zaak terug wil zien na afloop van een jeugdreclasseringstraject. Hiervoor zou de indicator verloop van het traject interessant kunnen zijn. Deze kan zicht geven op het proces wat samen met de jongere is doorlopen.

Indicator 2. Cliënttevredenheid

De indicator cliënttevredenheid is vergelijkbaar met de indicator cliënttevredenheid voor de jeugdhulp. Een systematisch verzameld beeld over tevredenheid zorgt ervoor dat individuele klachten over en incidenten met diensten van voorzieningen in perspectief te zetten zijn: gaat het inderdaad om incidenten of scoort de tevredenheid over de hele linie onder de maat? Bovendien geldt dat informatie over de tevredenheid een belangrijke aanleiding kan zijn om verdiepend onderzoek te doen naar de aangrijpingspunten van kwaliteitsverbetering. Onderzoek naar cliënttevredenheid kan snel leiden tot een informatieverzadiging als er alleen aandacht uitgaat naar de gemiddelde score. Interessanter is het om te kijken naar cliënten die heel positief scoren en cliënten die juist heel ontevreden zijn. Dit kan informatie geven over succes en belemmerende factoren. Aandachtspunten bij de interpretatie van de gegevens en de uitvraag:

- Zijn tevredenheidsscores in de jeugdbescherming en de jeugdreclassering lager dan scores in jeugdhulp (vrijwillig kader)?
- Kunnen cliënten vrijuit oordelen in een afhankelijkheidsrelatie/gedwongen kader?
- Kunnen cliënten voldoende onderscheiden wat de rol van Gecertificeerde Instelling is?

Veel Gecertificeerde Instellingen maken vooralsnog gebruik van de exit-vragenlijst. Vanuit de vraaggesprekken en de overleggrema's komen signalen dat de exit-vragenlijst niet meer goed aansluit bij deze tijd en dat er willekeurige verschillen zitten tussen de versie voor jeugdbescherming en jeugdreclassering. In de huidige praktijk vinden exitgesprekken niet altijd plaats. Andere ervaringen zijn dat de respons vaak laag en niet representatief is (hele negatieve en hele positieve reacties van een kleine groep die of erg ontevreden is of erg tevreden), dat het

merendeel van de opmerkingen gaat over bejegening of communicatie en dat het voor cliënten lastig is om onderscheid te maken over wat en wie ze tevreden zijn (een deel van de opmerkingen gaat over (professionals van) andere organisaties).

Jeugdbescherming/jeugdreclassering

Er is nog geen operationalisatie voor deze indicator die naar ieders tevredenheid is. In eerste instantie is deze indicator gedefinieerd als de tevredenheid van de cliënt over het nut/de resultaten van de jeugdbeschermings-/jeugdreclasseringsmaatregel. Dit zou gemeten kunnen worden met het volgende item:

“Geef met een schoolcijfer van 1 tot 10 aan hoe nuttig deze maatregel voor u/jou was.”

(1 = volkomen nutteloos, ik had er niets aan; 10 = uitstekend, ik ben er heel veel aan gehad)

Reflectie vanuit de proeftuinen:

Rondom deze indicator is er enerzijds veel consensus en anderzijds veel discussie. Consensus wordt gevonden in het belang van deze indicator. Er wordt duidelijk onderstreept dat het een belangrijk aspect is dat gemeten moet worden. Er is tevens consensus over het gebruik van de exit-vragenlijst en de c-toets. Men is hier ontevreden over: de respons is laag en er wordt geen meerwaarde gezien in het achteraf meten van cliënttevredenheid omdat dit als mosterd na de maaltijd wordt gezien. Ook wordt er getwijfeld of cliënten voldoende onderscheid kunnen maken met betrekking tot de rol van de jeugdzorgwerker dan wel de Gecertificeerde Instelling. De voorkeur gaat uit naar inbedding van het meten van cliënttevredenheid in het primaire proces. De huidige methode waarop cliënttevredenheid doorgaans gemeten wordt, sluit niet aan bij de behoeften/wensen van de praktijk. De wens bestaat om vaker, tussentijds met elkaar in gesprek te gaan over de tevredenheid.

Anderzijds is er discussie over wat er met cliënttevredenheid in beeld gebracht zou moeten worden. Is vragen naar het nut van de maatregel het meest relevant? Er zijn twijfels over het gebruik van de tekst 'nut van de maatregel' en de relatie met de daadwerkelijke tevredenheid van de cliënt over de rol van de Gecertificeerde Instelling. De verwachting van de professionals is dat cliënten de maatregel (of activiteiten vanuit het preventief justitieel kader) vaak niet nuttig zullen vinden. Ze verwachten dat kinderen, jongeren en ouders aan zullen geven dat het ook zonder maatregel of begeleiding wel goed was gekomen. Een gesprek over de samenwerking levert volgens hen mogelijk meer informatie op. In de proeftuinen wordt ook voorgesteld om te spreken van cliëntervaring in plaats van cliënttevredenheid. Dit zou volgens de professionals meer recht doen aan de situatie (gedwongen kader). Er is tevens discussie of de indicator cliënttevredenheid al dan niet geüniformeerd gemeten moet worden. Draagt uniformering of ruimte voor de individuele visie/werkwijze van de instelling/regio het beste bij aan de kwaliteitsdialoog? Er wordt vanuit de Gecertificeerde Instellingen opgemerkt dat het een indicator betreft die met name relevant is voor het interne kwaliteitsproces en minder voor het externe proces. De indicator kan indicaties geven voor interne verbeterpunten. In plaats van het formuleren van een geharmoniseerde indicator, zou de gemeente bijvoorbeeld het meten van cliënttevredenheid als onderdeel van het interne kwaliteitsproces als voorwaarde kunnen stellen. In het verlengde daarvan wordt de vraag gesteld of Gecertificeerde Instellingen dit voor ieder individu afzonderlijk in kaart zouden moeten brengen of dat het gebruik maken van andere opties, zoals spiegelgesprekken en panelgesprekken beter bijdraagt aan de kwaliteitsdialoog.

Er wordt binnen instellingen gezocht naar alternatieven voor de bestaande instrumenten om een beeld te krijgen van de cliënttevredenheid. Er lopen verschillende initiatieven om meer systematisch en regelmatig feedback te vragen aan cliënten over de samenwerking en het resultaat van de begeleiding. Bij de William Schrikker Groep is een instrument ontwikkeld (ISA: Instrument Samen Afstemmen en Monitoren) voor het meten van cliënttevredenheid. De William Schrikker Groep is bereid om dit

instrument te delen, maar vinden het wel belangrijk dat het gedachtengoed achter het instrument gewaarborgd blijft. Geïnteresseerden kunnen het instrument opvragen bij de William Schrikker Groep. Met behulp van dit instrument wordt na iedere bijeenkomst feedback gevraagd van de ouder/jongere. Bij evaluatie momenten worden ook meer algemene vragen over de tevredenheid gesteld. Bij Jeugdbescherming Brabant wordt momenteel gewerkt aan een doorontwikkeling van de Personal Outcome Scale (POS).

Indicator 3. Doelrealisatie

Doelrealisatie bestaat, net als de basisset jeugdhulp, uit een aantal sub-indicatoren. Gezamenlijk geven deze een beeld van hoe het gaat met het behalen van doelen. Een van de grondslagen voor het opheffen van een jeugdbeschermingsmaatregel (met name bij een ondertoezichtstelling) is dat de ontwikkelingsbedreiging voor het kind voldoende is afgenomen en dat ouders de zorg die nodig is om die bedreiging op te heffen voldoende accepteren. Deze doelen zijn ondergebracht in afname ontwikkelingsbedreiging en openstaan voor hulp. Voor de jeugdreclassering betreft dit het verminderen van de criminogene factoren en het vergroten van het handelingsrepertoire van de jongere. Daarnaast is een van de doelen voor de jeugdbescherming is dat een jongere/gezin zonder maatregel verder kan. Voor de jeugdreclassering is dit het voorkomen van recidive. Deze aspecten komen deels terug onder de indicator herhaald beroep. Tenslotte is de mate waarin gestelde doelen zijn gerealiseerd ondergebracht in de laatste sub-indicator van doelrealisatie.

Indicator 3.1. Afname ontwikkelingsbedreiging (JB) | afname dynamische criminogene factoren/toename handelingsrepertoire (JR)

Jeugdbescherming

Hoofddoel van de jeugdbescherming is een ontwikkelingsbedreiging af te wenden. Daaraan kan een scala van problemen ten grondslag liggen. De problemen kunnen zowel de ontwikkeling van jeugdigen als de opvoeding betreffen. Op dit moment zijn (nog) geen geschikte, gevalideerde instrumenten beschikbaar zijn. Mogelijk is er een stappenplan nodig om dit in de toekomst te realiseren. De eerste stap hierin hebben we in de proeftuinen gezet door te inventariseren hoe dit momenteel in kaart wordt gebracht en op basis waarvan beslissingen worden genomen. Idealiter kunnen we toewerken naar een methodiek waaruit duidelijk wordt of er bijvoorbeeld sprake is van een sterke verbetering, enige verbetering, stabilisatie, enige verslechtering of een sterke verslechtering.

Jeugdreclassering

Bij het 'probleem' gaat het om de directe of indirecte reden waarvoor de maatregel is ingeroepen. Daarbij gaat het om waar het hoofddoel van de maatregel op is gericht of wat verminderd moet zijn om het hoofddoel van de maatregel te bereiken. Bij de Jeugdreclassering gaat het er dan ook om of:

- de dynamische criminogene factoren zijn verminderd waardoor de kans op herhaling van delinquent gedrag wordt verkleind;
- het handelingsrepertoire en/of gerichtheid op duurzame gedragsverandering bij de betrokken jongere is vergroot.

Dit kan zowel de ontwikkeling van jongeren als de opvoeding betreffen. Ook hier zal in de proeftuinen worden geïnventariseerd hoe dit momenteel in kaart wordt gebracht en op basis waarvan beslissingen worden genomen.

Bij het vormgeven van deze indicator is het van belang dat de jeugdreclassering te maken heeft met twee verschillende doelgroepen: de schoolverzuimende jongeren (waar vaak allerlei

internaliserende problematiek achter schuil gaat) en de delinquente jongeren (waar veelal externaliserende problematiek bij voorkomt).

Reflectie vanuit de Proeftuinen:

Het in kaart brengen van de ontwikkelingsbedreiging is binnen de jeugdbescherming onderdeel van het werkproces. Hiertoe wordt gebruik gemaakt van veiligheidslijsten en risicotaxatie-instrumenten. Dit gebeurt doorgaans bij aanvang van de begeleiding en bij beslismomenten (kernbeslissingen). Deze taxatie wordt gebruikt om in te schatten hoe de situatie op dat moment is, (nog) niet als reflectietool. Er zijn onderlinge verschillen in de toepassing van het soort instrumenten en in de werkwijze ten aanzien van de veiligheidslijsten en risicotaxatie-instrumenten. Sommige jeugdzorgwerkers vullen deze bijvoorbeeld samen met de cliënten in, anderen bespreken de hoofdlijnen met cliënten. Ook wordt er bij sommige instrumenten expliciet gevraagd naar het cliëntperspectief en bij anderen niet.

Voor de jeugdreclassering wordt eveneens gebruik gemaakt van risicotaxatie-instrumenten. Veel van de punten die zijn genoemd bij de jeugdbescherming zijn ook hier van toepassing. De werkwijze 'Signs of Succes' biedt mogelijk informatie voor en aanknopingspunten bij de operationalisatie van de indicator 'afname dynamische criminogene factoren/toename handelingsrepertoire'.

Opmerkingen:

- De instrumenten die gebruikt worden bij Jeugdbescherming Amsterdam zouden input kunnen geven voor hoe outcome monitoring op deze indicator in te zetten is bij de casuïstiek bespreking.

Indicator 3.2. Openstaan voor hulp

Jeugdbescherming

Het niet openstaan voor hulp is één van de redenen voor een ondertoezichtstelling. Om de ondertoezichtstelling te kunnen beëindigen is het nodig dat gezinnen dit doel bereiken.

Dit zou gemeten kunnen worden met het volgende item:

"Ik zie nu beter op welke gebieden ik hulp nodig heb/had."

(1 = klopt helemaal niet; 10 = klopt helemaal)

Aandachtspunten:

- Erkennen, hulp willen en verandering bewerkstellingen zijn drie stappen. Soms is er geen vermogen voor. Het gaat over bereidheid, vertrouwen en vermogen om in gesprek te zijn of een maatregel gepast of gewenst is. De formulering openstaan voor hulp lijkt te kort door de bocht.
- Is dit de juiste formulering? Het kan mogelijk op meerdere manieren geïnterpreteerd worden.

Reflectie vanuit de Proeftuinen:

Er worden geen activiteiten ondernomen om expliciet zicht te krijgen op deze indicator. In de proeftuinen wordt aangegeven dat er tijdens het begeleidingsproces van cliënten vanzelfsprekend wordt gewerkt aan de intrinsieke motivatie van cliënten voor hulp. Er moet nog onderzocht worden of deze indicator als nuttig/noodzakelijk wordt ervaren.

Indicator 3.3. Herhaald beroep

Jeugdbescherming/jeugdreclassering

Belangrijk doel van een jeugdbeschermingsmaatregel is dat cliënten en/of hun netwerk hulp accepteren en zodanig worden toegerust ('empowered') dat zij daarna zonder gedwongen hulp verder kunnen. Deze indicator laat zien of dit doel op langere termijn is geslaagd. Voor een

jeugdreclasseringsmaatregel is dit dat de jongere niet terug valt in delinquent gedrag na afronding van de maatregel (voorkomen van recidive).

Deze indicator laat zien of het doel op de langere termijn slaagt. Bepaalde groepen cliënten hebben baat bij herhaalde hulp. Het aantal cliënten dat na beëindiging van een traject opnieuw een maatregel opgelegd krijgt, zal daarom over doelgroepen kunnen variëren. Een uniforme uitvraag is mogelijk, een uniforme normstelling niet. Het verhaal achter gepresenteerde cijfers is hierbij van belang.

In de Beleidsinformatie Jeugd wordt van elk jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringstraject de start- en einddatum vastgelegd. Er lijkt hier dan ook geen aparte registratie nodig. Het CBS heeft vanaf 2011 persoonsgegevens van iedereen die in zorg is geweest en/of een traject heeft gehad. Vanaf 2015 wordt naast het wel of niet hebben ontvangen van een traject ook de start- en einddatum van een traject geregistreerd. Het CBS kan van elke nieuwe ingestroomde cliënt aan de hand van deze registraties bepalen of een jongere eerder een traject heeft gehad of dat een jongere weer opnieuw een traject heeft gekregen.

Aandachtspunten:

- Het hoeft bij een nieuw jeugdbeschermingstraject niet per se om het eerder ondertoezichtgestelde kind zelf te gaan, het kan bij een nieuw traject ook om een broer of zus gaan. Het gaat in dat geval om herhaald beroep van het gezin op een ondertoezichtstelling. Er is navraag bij het CBS nodig of dit kan. Als dit mogelijk en gewenst is, vraagt dit om een duidelijke en hanteerbare definitie van het gezin.
- Herhaald beroep bij jeugdreclasseringsmaatregelen is een vorm van recidive, maar recidive in delinquent gedrag is breder (zie ook verloop van jeugdreclasseringstraject).
- Bij een deel van de jeugdigen met een reclasseringsmaatregel is het delict gedrag onderdeel van de adolescentiefase: dit betreft eenmalige daders die niet meer teruggezien worden.

Reflectie vanuit de Proeftuinen:

Met betrekking tot de jeugdreclassering blijkt dat de huidige Beleidsinformatie Jeugd onvoldoende inzicht geeft in recidive (zie ook verloop reclasseringstraject). De indicator herhaald beroep geeft zicht op een herhaald beroep van een begeleidingstraject. Met behulp van deze indicator kan gekeken worden of een cliënt eerder een traject heeft gehad (terugkijkend) wanneer een cliënt in beeld komt bij de Gecertificeerde Instelling. Maar er kan ook gekeken worden of een cliënt opnieuw in een traject komt nadat een traject is afgesloten (vooruitkijkend). Met herhaald beroep wordt alleen de recidive in kaart gebracht die na afloop van een traject plaatsvindt. Echter, recidive kan ook plaatsvinden tijdens een begeleidingstraject. Dit wordt niet zichtbaar met de indicator herhaald beroep, terwijl dit wel steeds vaker voorkomt. Hierdoor kunnen de doorlooptijden van een jeugdreclasseringstraject langer zijn.

Er wordt opgemerkt dat de duiding van herhaald beroep na afloop van een jeugdbeschermings- en/of jeugdreclasseringstraject nauw samenhangt met de wijze waarop de begeleiding in het regionale zorglandschap is ingericht. Gecertificeerde Instellingen kunnen er bijvoorbeeld naar streven om pas af te ronden en af te schalen op het moment dat de overtuiging zo sterk is dat er niet opnieuw een beroep gedaan gaat worden. Maar er kan ook gekozen worden voor eerdere afschaling naar het vrijwillig kader, waarbij betrokken partijen het acceptabel vinden dat er op een later moment eventueel opnieuw een (tijdelijk) beroep op een maatregel en de inzet van de Gecertificeerde Instelling wordt gedaan.

Opmerkingen:

De definitie die binnen de regio wordt gehanteerd voor de indicator herhaald beroep (terugkeer) is in sommige regio's veel ruimer dan de definitie die het CBS hanteert. Er wordt in de regio Eindhoven/Brabant bijvoorbeeld niet alleen gekeken naar terugkeer (herhaald beroep) van de jongere, maar naar terugkeer van het gezin (definitie van gezin is lastig). Ook is terugkeer in de regio Brabant niet afhankelijk van het type maatregel; zo kan een jongere die een jeugdbeschermingsmaatregel heeft gehad ook terugkeren met een jeugdreclasseringsmaatregel.

Er wordt verwezen naar de recidivemonitor (Openbaar Ministerie) en dat het zinvol kan zijn om te kijken hoe zij recidive in kaart brengen. Dit kan mogelijk aanknopingspunten bieden voor de outcome monitoring.

Indicator 3.4. Gerealiseerde doelen

Jeugdbescherming/jeugdreclassering

Bij deze indicator gaat het om de mate waarin overeengekomen doelen gerealiseerd zijn. Voorgesteld wordt om, net als bij de basisset jeugdhulp, gebruik te maken van de Goal Attainment Scaling (GAS) systematiek. In deze systematiek wordt voor het doel dat in het hulpverleningsplan, de behandelovereenkomst of de beschikking is geformuleerd aan het einde van de hulp aangegeven:

- 1 = doel niet behaald, situatie ongunstiger dan bij start;
- 0 = doel niet behaald, situatie gelijk aan start;
- +1 = doel deels behaald;
- +2 = doel behaald.

De gegevens zijn niet erg 'hard'. Maar de ervaring leert dat de spin-off in de praktijk groot is:

- Doelrealisatiescores geven doorgaans aanleiding tot gesprek over de aard en de kwaliteit van de geformuleerde doelen.
- Bovendien geeft het de cliënten positie als het gaat om de formulering en de evaluatie van de doelen: omdat zij mede de uiteindelijke scoring bepalen, moeten de doelen voor hen begrijpelijk, relevant en overzichtelijk zijn.

Het gesprek met teams en instelling kan gaan over hoe het percentage in de +2-categorie gaandeweg is te verhogen.

Reflectie vanuit de Proeftuinen:

Bij deze indicator blijkt het lastig om de doelen van de Gecertificeerde Instellingen te identificeren. Op het moment dat de Gecertificeerde Instelling zijn/haar doelen heeft gerealiseerd dan vervalt de grond voor een maatregel (iig voor de jeugdbescherming). De doelrealisatie is daarmee voor een groot deel geborgd in de andere sub-indicatoren onder doelrealisatie. Dit geldt ook voor de jeugdreclassering.

Overall werken de Gecertificeerde Instellingen aan de doelen die ten grondslag liggen aan de maatregel; oftewel de doelen die gesteld zijn door de rechter of de Raad voor de Kinderbescherming. Dit betreft doorgaans de doelen waar de jeugdhulpaanbieders aanwerken en de Gecertificeerde Instelling de verantwoordelijkheid voor draagt. Dit wordt daarom door de Gecertificeerde Instellingen gezien als een gezamenlijke verantwoordelijkheid, waar de Gecertificeerde Instelling slechts een onderdeel van is. Dit roept de vraag op wat de specifieke rol van de Gecertificeerde Instellingen in het geheel is en waar zij invloed op uit kunnen oefenen met behulp van hun kwaliteitsproces. De specifieke doelen of de rol die voor de Gecertificeerde Instelling geformuleerd kan worden, zijn (nog) onduidelijk.

De ervaring van de Gecertificeerde Instellingen is dat doelen nadrukkelijk richting de Gecertificeerde Instelling worden geformuleerd. Het zou helpend zijn als deze naar ouders worden geformuleerd. Mogelijk kan dit ook helpend zijn in het formuleren van doelen van de Gecertificeerde Instelling. Wat is hun rol in het realiseren van deze doelen? Waar mogen zij dus op aangesproken worden? Waar willen zij steeds beter in worden?

4.4 Bestaande activiteiten outcome monitoring binnen de jeugdbescherming en jeugdreclassering

Uit de vraaggesprekken en de overleggrema's komt naar voren dat er voornamelijk gekeken wordt naar indicatoren als uithuisplaatsing, cliënttevredenheid, terugkeer, duur van de maatregelen, wisseling professionals en dergelijke. Hierbinnen draait het vaak om aantallen, maar het vraagt meer dialoog en gezamenlijke duiding om zicht te krijgen op wat deze aantallen zeggen.

Op cliëntniveau wordt de begeleiding vanuit de maatregel halfjaarlijks geëvalueerd en jaarlijks gerapporteerd. Ook worden risicotaxatie-instrumenten regelmatig ingevuld.

Voor cliënttevredenheid worden de exit-vragenlijst en cliënttevredenheidsonderzoek genoemd als veelgebruikte methodieken. In de praktijk wordt deze niet altijd afgenomen en de respons op deze vragenlijsten is laag. Andere methoden die genoemd worden zijn cliënttafels, klachtenanalyse en het project Stem. Cliënten worden gevraagd naar beleefde resultaten en de werksamenwerking tussen cliënt en professional (en andere betrokkenen).

Binnen de jeugdbescherming wordt de problematiek voornamelijk in kaart gebracht met behulp van veiligheidslijsten en risicotaxatie-instrumenten. Instrumenten die genoemd worden zijn bijvoorbeeld de STEP, ARIJ en de LIRIK. Een risico- en veiligheidstaxatie wordt uitgevoerd bij kernbeslissingen. De professional scoort die checklist. Op geaggregeerd niveau wordt er niet veel mee gedaan. Een andere methodiek die genoemd wordt is het meten van veiligheid op een tien-puntschaal. Hierbij zijn zowel de beoordeling van professionals, ouders en kinderen nodig; deze vullen elkaar aan en geven het eigen perspectief van de betrokkenen weer. Gevalideerde instrumenten om ontwikkelingsbedreiging vast te stellen zijn er niet. Bij de jeugdreclassering wordt onder andere gebruik gemaakt van de LIJ.

Genoemde initiatieven in de vraaggesprekken:

- Casus analyse wanneer er sprake is van terugkeer met als doel er van te leren en de keten beter op elkaar aan te laten sluiten.
- Inhoudelijk toelichten van CBS cijfers aan gemeenten.
- Gebruik van screeningsinstrument ouder en het jonge kind (ontwikkeld door BIZ Limburg). In dit instrument is wenselijk gedrag van ouders vertaald in concrete gedragingen. Met behulp daarvan kan met ouders heel goed besproken worden wat er van ouders wordt verwacht. Bij evaluaties wordt besproken of het lukt en er voldoende voortgang is.
- LOC werkt aan een project rond het meten van cliënttevredenheid: in Zuid Holland Zuid is er een bijeenkomst (geweest) met jongeren, ouders, professionals, beleidsmedewerkers en de wethouder. Via een brainstorm wordt het thema cliënttevredenheid verkend.
- JB West is bezig om haar methode door te ontwikkelen op basis van de Vanguard methode. Hoewel dit eerst top-down is geïntroduceerd, hebben medewerkers het zich eigen gemaakt gedurende het proces. Deze methode helpt medewerkers om te reflecteren op hun werk en het terug te brengen tot de essentie. Het resultaat was onder andere dat medewerkers zelf tot de conclusie kwamen dat de klik tussen hen en een gezin van invloed was. Daarop

hebben ze zelf het besluit genomen om dit aan het begin van het traject met een gezin te bespreken. Diezelfde conclusie hebben ze getrokken voor het samen met het gezin maken van een analyse van de situatie en voor het samen opstellen van het plan van aanpak.

In de proeftuinen hebben we geïnventariseerd wat er rondom de voorgestelde indicatoren uit paragraaf 3.5.3 aan informatie wordt verzameld en op welke manier deze gebruikt wordt. Hieronder zullen we per indicator een overzicht geven, waarin eveneens aandacht is besteed aan relevante aandachtspunten en wensen/behoefte.

Indicator 1. Verloop van het traject

Jeugdbescherming

Het wordt duidelijk dat continuatie binnen de voorgestelde indicator (verloop traject) is ingebed in het werkproces. Vervolgbeslissingen¹² van een traject worden vastgelegd: het advies (de beslissing) gaat naar de Raad voor de Kinderbescherming wanneer het een afronding betreft en naar de kinderrechter als het een verlenging of verderstreckende maatregel betreft. Het wordt echter niet op een dusdanige manier geregistreerd dat deze informatie opgehaald kan worden, zonder individuele dossiers te analyseren. Bij ieder beslismoment (kernbeslissing) wordt de inhoud van de beslissing in open velden in het systeem gedocumenteerd. Gevolg hiervan is dat wel het aantal kernbeslissingen uit het systeem gehaald kan worden, maar niet de inhoud van die beslissingen. Als alternatief wordt aangegeven om naar de doorlooptijden van een ondertoezichtstelling te kijken. Aangezien deze doorgaans voor een jaar worden afgegeven, geeft dit een indicatie van het aantal verlengingen. Wat niet in beeld wordt gebracht en/of opgehaald kan worden, is de vervolgsituatie nadat een traject eindigt. Er is geen zicht op wat er voorafgaand aan een maatregel is gebeurd of wat er na afloop van een maatregel gebeurt. Is er sprake van jeugdhulp in het vrijwillig kader en wat voor soort jeugdhulp is dit dan? Of is er mogelijk sprake van een verderstreckende maatregel en om hoeveel clientsystemen gaat het dan? Het wordt als zinvol ervaren om naar deze indicator te kijken.

- William Schrikker Groep: informatie voor deze indicator wordt vastgelegd (genoteerd), maar is niet makkelijk uit het dossier te halen (zit verstopt in de teksten in de rapportage). Met het project 'cliëntroutes' worden sinds 2013 verschuivingen tussen maatregelen in kaart gebracht op basis van een beëindiging traject en een eventueel opvolgend traject. Dit gebeurt na afloop van een begeleidingstraject. In dit project wordt bij afloop van een ondertoezichtstelling gekeken of er activiteiten in het preventief justitieel kader, voogdij of iets anders is ingezet. Na afloop van een voogdijmaatregel is gekeken naar pleegoudervoogdij, burgervoogdij, herstel ouderlijk gezag zonder jeugdbescherming, herstel ouderlijk gezag met jeugdbescherming, meerderjarig worden of anders. Volgens de William Schrikker Groep is de betrouwbaarheid van deze data vooralsnog discutabel, omdat de categorieën op het formulier als niet toereikend werden ervaren.
- Jeugdbescherming Brabant: er wordt vooralsnog gewerkt met het registratiesysteem IJ, maar men is bezig met de ombouw naar registratiesysteem WijZ en de koppeling naar Vecozo. In IJ worden nagenoeg alle stappen in een begeleiding (ondertoezichtstelling en voogdij) bijgehouden gedurende het hele traject. Het systeem kent hiervoor verschillende processen en ieder proces genereert een document. Ieder traject (ondertoezichtstelling, voogdij en jeugdreclassering) heeft specifieke processen. Het is binnen IJ mogelijk om te zien welke processen hebben plaatsgevonden binnen een cliënttraject, maar het is voor de meeste

---

¹² We spreken hier van een vervolgbeslissing, maar zijn ons bewust van het feit dat de Gecertificeerde Instelling een voorstel doet aan de Raad voor de Kinderbescherming en de rechter en dat besluitvorming plaatsvindt door de Raad voor de Kinderbescherming of de rechter.

processen niet mogelijk om inhoudelijke gegevens te genereren. De inhoud staat bijvoorbeeld beschreven in open velden.

- Leger des Heils: zij werken of gaan werken met het registratiesysteem WIJZ. Momenteel is er nog geen management tool ingebouwd in WIJZ. Rondom een ondertoezichtstelling worden door het Leger des Heils de prestatie indicatoren voor de Balanced Score Card (BSC) bijgehouden¹³. Voor een voogdijmaatregel zijn de meeste van deze indicatoren niet van toepassing. Niet alle indicatoren kunnen per vestiging uitgedraaid worden waardoor alleen landelijke data beschikbaar is. Volgens het Leger des Heils zou veel inspanning nodig zijn om deze indicatoren per vestiging te rapporteren (bijvoorbeeld bij de vestiging die een maatregel uiteindelijk afsluit).
- Jeugdbescherming Overijssel: in het systeem is per gemeente terug te vinden wat per kwartaal het totaal aantal maatregelen is evenals gegevens over instroom, uitstroom en activiteiten in het preventief justitieel kader. Er is zicht op hoe groot het percentage maatregelen per gemeente is ten opzichte van het totaal in de jeugdzorgregio en de leeftijd en het geslacht van de kinderen en jongeren met een actieve maatregel. Er vindt registratie plaats op alle producten¹⁴. Als knelpunt wordt het gebrek aan een overzicht van de inzet van jeugdhulp en resultaat ervaren.

Jeugdreclassering

Binnen de jeugdreclassering spelen dezelfde processen als bij de jeugdbescherming, wat betreft mogelijkheden om gegevens op te halen uit dossiers en registratiesystemen. Bij einde van een traject wordt door de Gecertificeerde Instellingen de reden van beëindiging ingevuld middels de Beleidsinformatie Jeugd. Onder een traject kunnen echter meerdere beschikkingen vallen. Opeenvolgende beschikkingen jeugdreclassering worden hierdoor niet zichtbaar, evenals waarschuwingsgesprekken, terugmeldingen en recidive die tijdens een traject plaatsvindt.

- William Schrikker Groep: Vanuit het project cliëntroutes wordt gekeken naar verschuivingen in maatregel na afloop van een jeugdreclasseringstraject. Hierbij wordt bij afloop van een jeugdreclasseringstraject gekeken naar activiteiten in het preventief justitieel kader, ondertoezichtstelling, voogdij of anders.
- Jeugdbescherming Brabant: processtappen worden vastgelegd in procesdocumenten. Er is gekeken in hoeverre informatie beschikbaar is over waarschuwingsgesprekken, terugmeldingen, recidive en een succesvol verloop. Een waarschuwingsgesprek is een officieel moment in een methodische casuïstiekbespreking (MCB) en de cliënt ontvangt hier een officiële brief over. Deze brief is geregistreerd in IJ. Recidive is complex; wanneer is het recidive voor, tijdens of na het traject. Het is nog niet duidelijk wat wel/niet uit de systemen gehaald kan worden en op welk niveau. Een positieve terugmelding komt in de praktijk zelden voor. De verwachting is dat dit niet als dusdanig uit het registratiesysteem te halen is. Een succesvol traject wordt niet expliciet geregistreerd in IJ; dit zou inhoudelijk uit de tussen- en eindrapportages moeten blijken.

Indicator 2. Cliënttevredenheid

- William Schrikker Groep: zij gaan werken met een nieuwe tevredenheidsvragenlijst: de ISA (Instrument Samen Afstemmen en Monitoren). Zij gaan kijken of hieruit informatie over het nut van de maatregel of begeleiding is af te leiden. Volgens de William Schrikker Groep is een voordeel van deze nieuwe vragenlijst dat er regelmatig naar de tevredenheid van cliënten

---

¹³ Dit betreft: cliënttevredenheid, plan van aanpak gereed, % face-to-face contacten binnen 5 dagen, doorlooptijd en ondertoezichtstelling, % uithuisplaatsingen, hermeldingen, % tijdige meldingen Raad voor de Kinderbescherming.

¹⁴ Dit betreft: face-to-face contacten binnen 5 dagen, start multi-disciplinair overleg, contact gemeente, doorlooptijd plan van aanpak, doorlooptijd algemeen (gemiddelde duur ondertoezichtstelling, jeugdreclassering).

wordt gevraagd en dat de uitkomsten direct in het primaire proces gebruikt kunnen worden om de begeleiding te verbeteren. ISA is gedigitaliseerd en wordt binnenkort getest. Hierna zal het worden geïmplementeerd bij de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. De ruwe data wordt verzameld in een Excel bestand. Vanuit dit Excelbestand kan een geaggregeerde score gemaakt worden voor cliënttevredenheid.

ISA bestaat uit twee onderdelen:

1. Wat werkt vandaag (= evaluatie van het gesprek)
2. Samen Sterker (= evaluatie van het proces)

De opzet is dat 'Wat werkt vandaag' in de beginperiode tijdens ieder gesprek wordt afgenomen tot een half jaar na de start van de begeleiding. Wanneer een gesprek dermate hectisch verloopt dat het niet passend is om 'Wat werkt vandaag' te bespreken, kan besloten worden om de vragen niet in te vullen. Na dit eerste half jaar kan het invullen van 'Wat werkt vandaag' weer opgepakt worden in geval van stroeve samenwerking, wisselingen in casus of jeugdzorgwerker, of als dit is afgesproken bij de procesevaluatie 'Samen Sterker' om te werken aan de relatie cliënt-jeugdzorgwerker. 'Samen Sterker' wordt ingevuld bij het vaststellen van het (gezins)plan van aanpak (dit is doorgaans 6 tot 8 weken na aanvang), ongeveer 4 maanden daarna en bij het evaluatie/afsluitingsgesprek aan het einde van de maatregel. Het kan ook ingezet worden als het stroef loopt of als 'Wat werkt vandaag' niet meer gebruikt wordt.

- Jeugdbescherming Brabant: zij maken voor het cliënttevredenheidsonderzoek (CTO) gebruik van een aangepaste versie van de c-toets die door Stichting Alexander is ontwikkeld in opdracht van de MO groep (voorloper van Jeugdzorg Nederland). Zij voeren dit onderzoek om de twee jaar uit. Daarnaast maken ze gebruik van een exit-vragenlijst bij afsluiting van het begeleidingstraject. Cliënttevredenheid gaat bij de jeugdbescherming en de jeugdreclassering mee in deze algemene CTO's en exit-vragenlijsten. De jeugdreclassering scoort volgens Jeugdbescherming Brabant gemiddeld hoger, maar de respons is laag op de exit-vragenlijst. De wijze waarop de exit-vragenlijst nu wordt uitgevoerd is niet conform de wensen die er zijn vanuit Jeugdbescherming Brabant. Momenteel is er een werkgroep bezig om de cliënttevredenheid op een andere manier uit te gaan vragen. Dit zal meer onderdeel van het primaire proces in de uitvoering van de maatregel zijn. Ook gaat er binnen Jeugdbescherming Brabant een pilot draaien met de ISA (zie William Schrikker Groep).
- Leger des Heils: zij werken met de standaard exit-vragenlijst. Hierin is nog geen vraag opgenomen over het nut van de maatregel. Er worden naar aanleiding van de exit-vragenlijst twee criteria gehanteerd door het Leger des Heils: 1) het percentage exit-vragenlijst dat retour is ontvangen en 2) de cliënttevredenheid op basis van de exit score. Het grootste knelpunt is volgens het Leger des Heils dat vragenlijsten niet retour worden ontvangen, waardoor er te weinig informatie beschikbaar is om er feitelijk iets mee te kunnen doen en/of er conclusies aan te verbinden.
- Jeugdbescherming Overijssel: zij vinden het belangrijk dat ouders/opvoeders die met hen te maken hebben, hun ervaringen delen en mee praten over de gang van zaken binnen de organisatie. Om zo hun dienstverlening te verbeteren. Cliënten weten immers uit eigen ervaring wat beter of anders zou kunnen. Om deze ideeën te verzamelen is een cliëntenraad ingesteld, vindt er een keer per drie jaar een c-toets plaats en vindt er jaarlijks een spiegelbijeenkomst plaats. Daarnaast worden cliënten op diverse momenten betrokken bij beleidsontwikkeling en werkprocessen. Als knelpunt wordt de zeer beperkte respons bij het uitzetten van vragenlijsten ervaren.
- Jeugdbescherming regio Amsterdam: een casus kan hier pas worden afgesloten als de tevredenheid is ingevuld. Cliënten wordt gevraagd om een rapportcijfer te geven tussen de nul en de tien. Men vraagt zich af in hoeverre de informatie die hiermee wordt verkregen, ook gebaseerd is op metingen die door de cliënt begrepen zijn. De wens is om tevredenheid niet alleen aan het einde, maar ook tijdens het proces te meten. Bijvoorbeeld bij iedere keer

dat de veiligheidslijnen worden ingevuld. Men is bezig met een pilot waarin dit doorlopend gemeten wordt.

- Jeugdbescherming West: hier hebben ze zelf een vragenlijst ontwikkeld. De vragen in de lijst zijn gekoppeld aan de fasen van de methode waar mee wordt gewerkt. Er is aandacht voor de samenwerkingsrelatie, wat er moet gebeuren, het maken van een plan, het evalueren van hoe het gaat (nut) en hoe de veiligheid te borgen na afsluiting. Deze vragenlijst is op dit moment nog niet definitief, hier wordt nog aan gewerkt. Op het moment wordt een grote (anonieme) meting gedaan. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de vragenlijst in de begeleiding wordt uitgezet. Dat proces kost tijd om het goed te integreren. Er komt een nieuw cliëntadministratiesysteem en daar is de vragenlijst ingebouwd.
- Stichting Alexander: de instrumenten die door hen zijn ontwikkeld zijn gedateerd. Hier worden gesprekken over gevoerd, maar er zijn nog geen concrete plannen. De c-toetsen voor de jeugdreclassering en de gezinsvoogdij (nu jeugdbescherming) stammen uit 2008. In beide lijsten wordt nog gesproken over Bureau Jeugdzorg en gezinsvoogd, deze termen worden doorgaans door de instellingen zelf aangepast. De c-toets wordt periodiek (iedere twee of drie jaar) en anoniem afgenomen tijdens het traject. Daarnaast worden de exit-vragenlijsten gebruikt bij de afsluiting van een traject. Deze zijn onlangs bijgesteld voor het gebruik van outcome monitoring.

Indicator 3.1. Afname ontwikkelingsbedreiging | afname dynamische criminogene factoren

Jeugdbescherming

Vertegenwoordigers van de instellingen geven aan dat informatie met betrekking tot deze indicator weliswaar wordt gedocumenteerd in het systeem (dossiers), maar dat deze informatie niet zichtbaar is in of op te halen is uit het registratiesysteem.

- William Schrikker Groep: bij een ondertoezichtstelling wordt de ontwikkelingsbedreiging geformuleerd door de Raad voor de Kinderbescherming en de Kinderrechter: er ligt een duidelijk omschreven opdracht die aan het eind van een termijn wordt geëvalueerd. Met behulp van veiligheidslijsten (Veiligheidslijst Plus) wordt door de instelling een inschatting gemaakt van de veiligheid. Dit wordt ook geëvalueerd. De uitkomsten hiervan zijn wel opgenomen in de dossiers, maar kunnen volgens de William Schrikker Groep niet uit de systemen opgehaald worden zonder de dossiers door te lichten.
- Jeugdbescherming Brabant: er worden verschillende instrumenten gebruikt om de risico's in beeld te brengen. Deze worden zowel besproken in een methodische casuïstiekbespreking (MCB) als met de gedragswetenschapper. Hierna wordt er een besluit genomen en dat wordt weergegeven in een document MCB.
- Leger des Heils: inventariseert de situatie aan de hand van zorgen en krachten, een weging van de veiligheidssituatie en viervensters¹⁵. Er wordt gebruik gemaakt van de RVL, ARIJ, Veiligheidschecklist SAVE en het advies van zorgaanbieders, bijvoorbeeld met behulp van de beoordelingsboog. Door het bereiken van de doelen wordt door het Leger des Heils bepaald of de ontwikkelingsbedreiging is afgenomen.
- Jeugdbescherming Overijssel: inventariseert de situatie aan de hand van zorgen en krachten, een weging van de viervensters en de uitkomst van het veiligheidsinstrument. Er wordt gebruik gemaakt van up-to-date kennis van belangrijke indicatoren, risicofactoren en beschermende factoren bij de inzet van jeugdhulp. Daarnaast wordt het advies van zorgaanbieders meegenomen, bijvoorbeeld met behulp van de beoordelingsboog. Bij kernbesluiten vindt er altijd afstemming met de gedragsdeskundige plaats. Aan de hand van

---

¹⁵ Viervensters is een analysemodel dat bijdraagt aan het maken van betere beslissingen en het systematisch leren van de praktijk.

de weging van de viervensters en de uitkomst van het veiligheidsinstrument (Delta Veiligheidslijst, bestaat uit box 1 en box 2; Box 1 = risicotaxatie van factoren die kans op kindermishandeling in het gezin vergroten en Box 2 = indicatoren voor actuele onveiligheid in het gezin) wordt bepaald of de ontwikkelingsbedreiging is afgenomen. De instrumenten zijn een hulpmiddel. Jeugdbescherming Overijssel is zich bewust van de beperkte betrouwbaarheid en validiteit van de instrumenten die ze gebruiken.

- Jeugdbescherming regio Amsterdam: zij werken met een actuele en blijvende veiligheidslijn. De actuele lijn (ook wel veiligheidslijn) brengt de actuele veiligheid in beeld, het is een momentopname. De centrale lijn is de blijvende lijn oftewel de gewenste lijn. Dit is het einddoel. De actuele veiligheid kan toenemen, zonder dat de einddoelen behaald worden of dat er aan de einddoelen is/wordt gewerkt. Elk gezin heeft een eigen lijn. Het zijn subjectieve lijnen. De ervaring van Jeugdbescherming regio Amsterdam leert dat door het gesprek met elkaar te voeren in de casuïstiek, er een gezamenlijke visie op veiligheid ontstaat. Het gesprek ondersteunt je kernbesluit. De acute en blijvende veiligheid worden bij ieder huisbezoek ingevuld. Het is mogelijk om de rapportcijfers te bespreken in ieder contact. Er kan voor gekozen worden om de ouders/jongeren zelf te laten bepalen en hen te vragen een motivatie te geven. Ervaring leert dat jongeren beter in kunnen schatten dan ouders. De metingen kunnen ook gebruikt worden om bijvoorbeeld op teamniveau te kijken naar de caseload. Hierbij wordt in kaart gebracht hoe vaak de veiligheid is gescoord, de centrale lijn, de veiligheidslijn, de fase en het aantal dagen in begeleiding. Naar aanleiding van een dergelijk overzicht kunnen vragen gesteld worden als: Hoe komt het dat iemand 300 dagen in fase 1 zit? Is dit omdat zij wachten op hulp? Uitgangspunt is dat er binnen drie maanden hulp opgestart moet zijn.

Voorbeelden beschrijving ontwikkelingsbedreiging in dossiers:

1. De Jeugdzorgwerker maakt zich zorgen over de opvoedsituatie bij moeder. Moeder wil graag dat X weer thuis komt wonen, echter zijn de basisvoorwaarden voor een veilige thuissituatie en basale verzorging niet aanwezig op dit moment. Moeder heeft geen vaste woonplek, houdt onvoldoende toezicht op X, de woning is niet schoon, rommelig en er liggen etensresten op de vloer. Wanneer X opgroeit in een onveilige omgeving bij moeder kan X ziek worden, gewond raken of lichamelijk letsel oplopen.
2. De jeugdzorgwerker is bang dat de gedragsproblemen van X in stand blijven of erger worden als X niet de juiste hulp/ondersteuning krijgt aangeboden. X vertoont al langere tijd zorgelijk gedrag: andere kinderen pijn doen, veel huilen, vaak woedeaanvallen en/of driftbuien. Ouders vinden het moeilijk om hier op een goede manier mee om te gaan. Vader vermijdt contact met X. Moeder geeft aan dat zij geen strijd wil met X en X daarom zijn/haar zin geeft. Hierdoor heeft X bijvoorbeeld al maanden lang geen groenten gegeten; moeder geeft X alleen te eten wat X lekker vindt, zodat X niet boos wordt. Het is voor X van belang dat X grenzen en structuur geboden krijgt, vooral vanuit ouders. Indien ouders niet leren hoe zij met het opstandige/problematische gedrag van X om moeten gaan, dan bestaat de kans dat de gedragsproblemen van X in stand blijven of verergeren. Hierdoor zou X ernstige problemen kunnen krijgen in zijn/haar verdere ontwikkeling.

NB. Er is een overzicht van risicotaxatie-instrumenten gemaakt in 2017 waarin ook aandacht is voor de psychometrische kwaliteit van deze instrumenten¹⁶.

¹⁶ <https://www.nji.nl/Download-Nji/Publicatie-Nji/Veiligheid-en-risicos-inschatten-wat-helpt.pdf>

Jeugdreclassering

De dynamisch criminogene factoren worden vastgelegd met behulp van risicotaxatie-instrumenten. Voor schoolverzuimende jongeren worden doorgaans andere instrumenten gebruikt. Net als bij de jeugdbescherming worden de bevindingen gedocumenteerd in de dossiers, maar kunnen deze niet zonder meer opgehaald worden zonder individuele dossiers te lichten.

- William Schrikker Groep: bij de jeugdreclassering wordt gebruik gemaakt van het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ) en andere risicotaxatie-instrumenten (Veiligheidslijst Plus, Washington State Juvenile Court Assessment).
- Jeugdbescherming Brabant: Binnen de jeugdreclassering wordt gewerkt met risicotaxatie-instrumenten. Er wordt met het LIJ gewerkt bij alle zaken die als misdrijf gezien (moeten) worden en met de risicobox schoolverzuim bij overtredingen van de leerplichtwet. Dat laatste is dus geen misdrijf maar een overtreding. De risicotaxatie-instrumenten worden als document ingelezen in het registratiesysteem.
- Jeugdbescherming Overijssel: er wordt gebruik gemaakt van het LIJ en de Forensisch Ambulante Risico Evaluatie (FARE) om de dynamische criminogene factoren in kaart te brengen die de kans op recidive vergroten. De wegingslijst risicofactoren schoolverzuim wordt ingezet voor de schoolverzuimende jongeren. Daarnaast wordt nog gebruik gemaakt van het Risicotaxatie Instrument Seksueel grensoverschrijdend gedrag (RIS-L) om zicht te krijgen op het vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Voorbeelden beschrijving dynamische criminogene factoren in dossiers:

1. De jeugdzorgwerker, moeder en de hulpverlening zijn bezorgd om X criminele vriendengroep waar X bij hoort. X is een jongen/meisje met een verstandelijke beperking die zich makkelijk laat beïnvloeden. Zo is X op **** opgepakt door de politie voor het kraken van auto's. X was toen met een van die criminele vrienden. X zit nu ten minste tot **** vast. Als er niks veranderd, en X blijft met deze jongeren omgaan, zal X weer met politie of justitie in aanraking komen, vast komen te zitten voor een langere periode wat invloed heeft op zijn/haar toekomst.
2. De jeugdzorgwerker maakt zich zorgen om de dagbesteding van X. X komt de afspraken op zijn/haar dagbesteding niet goed na omdat X hier niet gemotiveerd voor is. Zoals in het schooljaar van 2017 bij **** is voorgevallen. X is toen van de opleiding gehaald. Als er niets veranderd, dan zal X zijn/haar diploma niet halen wat invloed heeft op zijn/haar toekomst, X zal moeilijk een baan kunnen krijgen.

Het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ)¹⁷ is een keten brede computer applicatie waarin informatie verzameld wordt. Het verzamelt informatie om uitspraken te doen over het Algemeen Recidive Risico (ARR), het Dynamisch Risico Profiel (risico- en beschermende factoren), zorgsignalen en responsiviteit. Het is gebaseerd op het Risk-Need-Responsivity (RNR) model dat de eerste drie van de zes 'what works'-beginselen voor een effectieve aanpak van (jeugdige) delinquenten beschrijft (Andrews & Bonta, 2010).

---

¹⁷ Zie voor meer informatie de handleiding van LIJ.

De LIJ geeft informatie over:

- 1) Een inschatting van het risico op herhaling van crimineel gedrag (Algemeen Recidive Risico: ARR).
- 2) Het in beeld brengen van:
  - de dynamische beschermende en risicofactoren die samenhangen met de kans op herhaling (Dynamisch Risico Profiel: DRP);
  - signalen van psychosociale of psychische problemen (zorgsignalen);
  - de motivatie/motiveerbaarheid, leerstijl en (on)mogelijkheden van de jongere en zijn omgeving om aan een bepaalde interventie deel te nemen en ervan te profiteren (responsiviteit).

De LIJ bestaat uit drie delen namelijk deel 1, 2A en 2B die steeds voortborduurde op het vorige deel, waardoor verdiepende informatie verzameld kan worden op basis van gesprekken, interviews, dossieranalyses en observaties. Op basis van de scoring van items berekent het instrument een aantal uitkomsten, zoals een totaalscore Dynamisch Risico Profiel en domeinscores. Naast deze uitkomsten krijgt de informatie die is ingevoerd in open tekstvelden een plek in het rapport. Alvorens met behulp van de applicatie het rapport te printen, trekt de raadsonderzoeker of jeugdreclasserder conclusies en formuleert hij/zij het advies.

Indicator 3.2. Openstaan voor hulp

Deze indicator gaat over bereidheid, vertrouwen en vermogen bij de cliënt. Hoe staat het met de bereidheid en vermogen van ouders (en jongere) om weer zelf de zorg te kunnen dragen, en waaruit blijkt dat? Wat is er gebeurd dat er weer vertrouwen in ouders en netwerk is dat zij het zonder maatregel kunnen, wat hebben ze laten zien/gedaan? Het kunnen profiteren van de hulp is een conditie die acceptatie van hulp al dan niet logisch maakt. Wanneer iemand niet kan profiteren van de hulp door bijvoorbeeld onvermogen, dan heeft dit invloed op motivatie en mogelijk ook op acceptatie. Aan de andere kant kan het gevoel van vooruitkomen als katalysator werken voor acceptatie van noodzakelijke hulp. Er worden drie aspecten genoemd die van belang zijn bij acceptatie van noodzakelijke hulp, namelijk: overeenstemming, een ingang en afspraken nakomen door cliënt en professional.

Jeugdbescherming

- Jeugdbescherming Brabant: deze indicator wordt niet als een apart item ergens vastgelegd. Wel word dit opgenomen in het plan van aanpak of cliënten geven hun mening of ze het ergens wel of niet mee eens zijn.
- Leger des Heils: hier wordt niet naar gevraagd of iets over vastgelegd. Eén van de gronden van een ondertoezichtstelling is het niet openstaan voor vrijwillige hulpverlening. Er wordt in de begeleiding wel gewerkt aan de motivatie om open te staan voor hulp en/of het wegnemen van de weerstand. In de documentatie wordt de visie van de cliënt en de jeugdzorgwerker apart weergegeven.
- Jeugdbescherming Overijssel: deze indicator wordt niet als een apart item ergens vastgelegd. Wel word dit opgenomen in het plan van aanpak of cliënten geven hun mening of ze het ergens wel of niet mee eens zijn. Met behulp hiervan komt de mate van inzicht in de problematiek en de benodigde hulp voor de cliënt naar voren.

Indicator 3.3. Herhaald beroep

Bij deze indicator wordt uitgegaan van de informatie die door het CBS geleverd wordt/kan worden naar aanleiding van de Beleidsinformatie Jeugd. Het betreft dan wel het herhaald beroep van een begeleidingstraject.

- Jeugdbescherming Brabant/Jeugdbescherming Overijssel: zij kunnen herhaald beroep binnen de jeugdbescherming in beeld brengen, omdat ieder nieuw traject van een cliënt in het registratieprogramma als een nieuwe hulpverlening wordt ingevoerd. Binnen de jeugdreclassering is dat bij hen op ruwweg twee manieren mogelijk. Ten eerste als recidive (hoewel dat bij schoolverzuim eigenlijk niet zo genoemd mag worden) of via een nieuw vonnis op grond van een terugmelding wegens het niet naleven van de voorwaarden. Beide zullen uit het systeem gehaald kunnen worden op casusniveau, maar waarschijnlijk niet op geaggregeerd niveau.
- Leger des Heils: hermeldingen zijn niet goed weer te geven, vanwege verhuizingen en hermeldingen bij andere Gecertificeerde Instellingen.

Indicator 3.4. Gerealiseerde doelen

Jeugdbescherming en jeugdreclassering

- William Schrikker Groep: recent is afgesproken dat voor de zorgaanbieders doelen worden opgesteld en dat de zorgaanbieders zelf verantwoordelijk zijn voor de wijze waarop zij deze doelen realiseren. De doelrealisatie van deze doelen wordt niet gezien als een taak van de jeugdbescherming/jeugdreclassering. Voor de begeleiding van de Gecertificeerde Instellingen worden resultaten geformuleerd. Deze zijn ook te zien als doelen, maar deze zijn doorgaans wel breed/groot geformuleerd. Daaronder liggen werkafspraken of kleine stappen. De doelrealisatie van de zorgaanbieder vindt de William Schrikker Groep wel van belang om te weten. Deze informatie is van belang om meer zicht te krijgen op wat er rondom het kind gebeurt, wat het effect van de eigen dienstverlening is en wat van de ketenpartners.
- Jeugdbescherming Brabant/Jeugdbescherming Overijssel: doelrealisatie is onderwerp van gesprek bij de plannen van aanpak en in de evaluatie. Het betreft hier de doelen waar aan gewerkt dient te worden tijdens de maatregel, zoals opgesteld door de Raad voor de Kinderbescherming en/of Kinderrechter. Als bij een evaluatie blijkt dat bijvoorbeeld de doelen van de ondertoezichtstelling niet gehaald zijn, wordt dit besproken en volgt er een beslissing om te verlengen of om gezagsbeëindiging te vragen. Dit zijn kernbeslissingen die vastgelegd worden in het systeem. Volgens Jeugdbescherming Brabant is het wel mogelijk om de kernbeslissing uit het systeem te halen, maar zit de inhoud van die beslissing in tekstbestanden. Bij de jeugdreclassering wordt doelrealisatie bijgehouden in de verslaglegging (halfjaarlijks, jaarlijks en in de afsluitrapportages), maar is dit niet als zodanig uit het systeem te halen.
- Leger des Heils: doelrealisatie heeft een plek in het plan van aanpak. De resultaten van doelen worden besproken bij evaluatiemomenten. Volgens het Leger des Heils kan deze informatie niet makkelijk uit het plan van aanpak worden opgehaald om te gebruiken als prestatie-indicator.

Voorbeelden van jeugdbeschermingsdoelen zoals deze zijn opgenomen in dossiers:

Resultaat:

X ervaart minder lijdensdruk en er is herstel van functioneren, thuis en buitenshuis. X voelt zich goed in zijn vel, heeft een reëel toekomstbeeld voor ogen en werkt op een positieve manier aan zijn toekomst.

Veiligheidsafspraken:

- X houdt zich aan de afspraken van de hulpverlening.
- X houdt zich aan de afspraken met betrekking tot school of andere dagbesteding.
- X zet zich in en laat motivatie zien.

Behaald: 22-05-2018.

Resultaat:

X groeit op in een veilige, stabiele opvoedsituatie waarin sprake is van steun, structuur, begrenzing en stimulatie. Vanuit deze plek heeft hij veilig contact met zijn netwerk.

Veiligheidsafspraken:

- X houdt zich aan de afspraken van de instelling.
- Binnen de instelling zijn contactafspraken gemaakt met X en zijn belangrijkste steunfiguren.

Behaald: 22-05-2018.

Resultaat:

Door de gezamenlijke aanpak zijn de problemen van X verminderd en functioneert hij beter thuis, op de dagbesteding en buitenshuis. X voelt zich goed. Daarbij wordt gebruik gemaakt van zijn sterke kanten. X maakt een gezonde positieve en veilige ontwikkeling door binnen zijn vermogen waarin acceptatie van blijvende kind problematiek een onderdeel is.

Veiligheidsafspraken:

- X werkt mee aan het ingezette hulpverlenings- en woontraject.
- X komt de afspraken na met de Gecertificeerde Instelling, hulpverlening en andere betrokkenen.
- Indien nodig ontvang X ondersteuning van zijn netwerk.

Behaald: 22-05-2018.

5. De indicatoren en de kwaliteitsdialoog

Een belangrijk aspect bij de ontwikkeling van een set outcome-indicatoren voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering is of de indicatoren voldoende basis bieden voor het aangaan van de kwaliteitsdialoog op verschillende niveaus en daarmee de gezamenlijke leer- en verbeterbeweging. Het doel van de outcome-indicatoren is immers het voeden van het gesprek tussen actoren op verschillende niveaus. Het monitoren op deze indicatoren resulteert niet in 'harde cijfers'. Het gaat erom gemeenschappelijke en betekenisvolle informatie te verzamelen over de kwaliteit van het beleid en de voorzieningen, erover te communiceren, ervan te leren en verbeteracties door te voeren. Dit gesprek vindt plaats in:

- Het primaire proces;
- De interne kwaliteitsontwikkeling (met behulp van geaggregeerde data); en
- Het kwaliteitsgesprek met gemeente en/of ketenpartners.

Om te onderzoeken of de outcome-indicatoren voldoende basis bieden om dit kwaliteitsgesprek op gang te brengen, hebben we allereerst de wensen en behoeften van betrokken partijen in kaart gebracht (paragraaf 5.1). Gedurende het project werd duidelijk dat er behoefte was aan meer duiding rondom de specifieke rol van de Gecertificeerde Instelling in het bredere geheel. Hiertoe is een verdiepingsbijeenkomst georganiseerd. De resultaten hiervan zijn weergegeven in paragraaf 5.2. In het project hebben we ook onderzocht of de informatie die de outcome-indicatoren opleveren ook leiden tot het voeren van het juiste gesprek (paragraaf 5.3). Tenslotte hebben we in kaart gebracht welke procesindicatoren belangrijk zijn voor het kwaliteitsgesprek en hebben we input verzameld met betrekking tot de dialoogrichtlijn (respectievelijk paragraaf 5.4 en paragraaf 5.5).

5.1 Wensen en behoeften van betrokken partijen rondom outcome monitoring

Vanuit de Gecertificeerde Instellingen en cliëntvertegenwoordiging wordt duidelijk de behoefte uitgesproken dat indicatoren relevant zijn en cliënten en professionals er ook echt iets aan hebben. Dat het iets zegt over de kwaliteit en effectiviteit van de geboden ondersteuning, de ondersteuning op die manier verbeterd kan worden en cliënt en professional er ook tijdens hun samenwerking al iets aan hebben. Ook is er behoefte aan bruikbaarheid en haalbaarheid; het moet niet zo geoperationaliseerd zijn dat de motivatie om het te gebruiken/in te vullen minimaal is. Het zou helpen als instrumenten voor professionals, maar met name ook voor cliënten hun voortgang zichtbaar/visueel zou maken en meer rapportagewerk voorkomen zou kunnen worden. En andere behoefte die wordt geuit is dat er ruimte moet zijn om het gesprek te voeren over de duiding/betekenis van de gegevens. Overall zou het prettig zijn als benadrukt wordt dat het gaat om zicht krijgen op wat we doen en te zoeken naar verbetermogelijkheden. Het zijn geen gegevens op basis waarvan een afrekening moet plaatsvinden. Het monitoren van outcome bij beslismomenten wordt ook benoemd, evenals mogelijkheden om verbeteringen te bereiken in samenwerking met de keten.

Voor de gemeente is het vooral van belang dat er informatie beschikbaar is op grond waarvan er een gesprek over de kwaliteit en effectiviteit van de hulpverlening kan worden gevoerd. Vanuit de gemeenten wordt de behoefte kenbaar gemaakt aan regionale gegevens/data. Veel gegevens zijn nu nog alleen landelijk beschikbaar. Ook is het een wens om in de toekomst te monitoren op gegevens op het niveau van het gezinssysteem in plaats van alleen op het niveau van de jongere. In Brabant wordt hier wel naar gekeken, maar puzzelt men nog met de definitie van het concept gezinssysteem. Sommige gemeenten willen resultaatgerichter werken en dat betekent dus toetsen of de doelen gerealiseerd zijn.

Overall:

Vanuit de wet gaat het bij de jeugdbescherming en de jeugdreclassering om de veiligheid en ontwikkelingsbedreiging bij het kind. Daarnaast gaat het bij de jeugdreclassering ook om de veiligheid van de samenleving. Om deze uitkomsten te realiseren, zijn naast de Gecertificeerde Instellingen, vaak ook andere partijen betrokken. Een van de belangrijkste voorwaarden om te kunnen komen tot goede outcome-indicatoren voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering, is inzicht in en helderheid over de specifieke rol van de Gecertificeerde instellingen in dit geheel. Tijdens de eerste proeftuinbijeenkomsten werd duidelijk dat deze randvoorwaarde nog onvoldoende aanwezig was om passende outcome-indicatoren te formuleren die het beoogde kwaliteitsgesprek bevorderen. Wel was er sprake van samenwerking, bereidheid en urgentie bij de betrokken partijen om de specifieke rol van de Gecertificeerde Instellingen te expliciteren. Daartoe is een verdiepingsbijeenkomst georganiseerd met als primair doel het scherp krijgen van de unieke, toegevoegde rol van de Gecertificeerde Instellingen om de outcome-indicatoren zo beter te kunnen verbinden met de kwaliteitsdialog.

5.2 Opbrengsten van de verdiepingsbijeenkomst

In relatie tot het voeren van het kwaliteitsgesprek is het nodig om de rol van de Gecertificeerde Instellingen te expliciteren. Dit helpt:

- Om antwoord te kunnen geven op wat je wil meten/weten om te kunnen zeggen dat je goed bezig bent.
- Om de kwaliteitsdialog te kunnen voeren en door te ontwikkelen. Hiervoor is het nodig om te weten wat je specifieke rol is om antwoord te kunnen geven op wat je zelf wil/kan verbeteren en waar je andere partijen mogelijk voor nodig hebt.
- Om te voorkomen dat outcome monitoring verwordt tot een verantwoordingsproces vanuit externe prikkels, doordat de eigen specifieke rol onvoldoende duidelijk is. Dit kan de kwaliteitsdialog juist negatief beïnvloeden.

Samenvattend zijn in de verdiepingsbijeenkomst de volgende conclusies getrokken, in relatie tot de rol van de Gecertificeerde Instellingen:

- De Gecertificeerde Instelling is de "stok achter de deur", heeft doorzettingsmacht. Als de Gecertificeerde Instelling er niet is, dan is er niemand die opkomt voor het kind en mis je iemand die niet loslaat wat er ook gebeurt. Dit kan niet gemist worden. Het gaat om expertise, intensiteit, aandacht, tijd en vasthoudendheid. Expertise zou meer naar het voorveld (wijkteam) gehaald kunnen worden. De middelen/mogelijkheden die een Gecertificeerde Instelling heeft in het gedwongen kader kunnen niet altijd naar het voorveld gehaald worden.
- De Gecertificeerde Instelling heeft een onderscheidende rol: jeugdhulpverlening is er voor het *hele* gezin. De Gecertificeerde Instelling is onafhankelijk van het gezin/ouders en staat voor het kind.
- *"Wij zijn als voorziening in staat om het kind onvoorwaardelijk centraal te stellen: wij kiezen niet voor belangen van ouders. Wij hebben impact op het kind en op de ontwikkelingsbedreiging"*. Als de Gecertificeerde Instelling er wel is dan komt een kind minder vaak terug in het systeem, door de bevoegdheden en meerwaarde van de Gecertificeerde Instelling. Er is dan minder problematiek in gezinnen: minder vaak echtscheidingsproblematiek, minder kans om in criminaliteit te geraken, kinderen groeien minder vaak op in ontwikkelingsbedreigende situatie en er is meer eigen kracht. De Gecertificeerde Instelling heeft effect op de problematiek van de kinderen; het levert een bijdrage aan het (veiliger) opgroeien.
- Door de regiefunctie en bevoegdheden van de Gecertificeerde Instelling kunnen (indirect) maatschappelijke resultaten (effecten) behaald worden. Doordat kinderen bij Gecertificeerde

Instelling terecht komen, is de kans groter dat zij goed terecht komen. Er is specifieke kennis in huis, maar bij de uitvoering zijn anderen hierbij nodig. Er kan een beter resultaat behaald worden door prioritering van de doelen.

De doorzettingsmacht, regiefunctie en de focus op het belang voor het kind zijn de belangrijkste unieke punten van de Gecertificeerde Instellingen.

Bron: Verdiepingsbijeenkomst, juli 2018

In relatie tot deze rol en het meten van de outcome is geconcludeerd dat het gaat over een verbeterstelsystematiek. Het is daarbij belangrijk om onderscheid te maken tussen outcome- en procesindicatoren. Je meet outcome-indicatoren om zicht te krijgen op de resultaten van de geboden begeleiding door de Gecertificeerde Instelling (jeugdbescherming en jeugdreclassering). Door het monitoren van outcome kun je ook zien of er iets verandert als je aan bepaalde knoppen draait. Procesindicatoren kunnen van dit soort knoppen zijn. Bijvoorbeeld door verbeteracties op de proces-indicator 'werkrelatie tussen cliënt en professional' door te voeren kan de outcome verbeteren. Proces-indicatoren kunnen op die manier aanknopingspunten bieden voor verbeteracties ten aanzien van de resultaten van de begeleiding, maar zijn geen outcome.

*"Outcome monitoring helpt bij verbetering
jeugdbescherming/jeugdreclassering"*

Het merendeel van de deelnemers was het met deze stelling eens. Er kwam naar voren dat outcome monitoring belangrijk is als de Gecertificeerde Instelling graag wil verbeteren. Enkele deelnemers twijfelden over deze stelling. Benoemd werd dat outcome monitoring zou kunnen helpen bij de verbetering van de sector, maar dat het afhangt van hoe het gebruikt gaat worden. De Gecertificeerde Instelling moet zich proactief opstellen en de outcome moet niet gebruikt worden als afrekening. Het moet een samenspel zijn van betrokken partijen. De deelnemers die het oneens zijn met deze stelling geven aan dat het meten subjectief en onvoldoende is: de goede manier is volgens hen nog niet gevonden. Het gesprek met gemeente en zorgaanbieders is volgens hen net zo belangrijk. Verder is het van belang dat de cijfers op de goede manier gebruikt worden (geen afrekeningsmechanisme worden).

"Outcome monitoring kost veel tijd en gedoe"

De deelnemers die het oneens zijn met deze stelling benoemen dat outcomecriteria geen belasting zijn als het ertoe doet voor het gezin. De veiligheid wordt gemeten. Het systeem moet slim ingericht worden om het gesprek met stakeholders etc. (aan de achterkant) aan te gaan. De deelnemers die het eens zijn met deze stelling benoemen dat het nóg iets is voor de professional om bij te houden en te registreren. Liever besteden jeugdbeschermers deze tijd aan de cliënt. Naast overvolle werkdagen moet er nu ook geregistreerd worden, dit is een extra belasting. Het is wel belangrijk dat het gedaan wordt, maar de belasting komt wel (weer) neer bij de uitvoerders. Hierover zijn zorgen bij de deelnemers.

Voor de outcome monitoring en de gewenste verbeterbeweging is het essentieel om te komen tot een dialoog over de outcome, zowel in- als extern. Het gaat over de cijfers en het verhaal daarachter. Outcome, procesindicatoren en dialoog moeten centraal staan.

Bron: Verdiepingsbijeenkomst, juli 2018

5.3 Benutting informatie van outcome-indicatoren voor kwaliteitsgesprek

Vanuit de vraaggesprekken en overleggrema komt naar voren dat het belangrijk is voor deze sector dat er een cultuur van leren ontstaat. Dat er aandacht komt voor een interne kwaliteitscyclus. Hoe is de hulpverlening ervaren, hoe is het verlopen, wat zijn aspecten waar we in kunnen verbeteren en hoe kunnen we dit doen? Maar ook: hoe maken we outcome monitoring bruikbaar in de begeleiding van de cliënt en voor de professionele ontwikkeling van de professional? Wanneer er duiding gegeven wordt aan outcome en dit geplaatst kan worden in de context, kunnen er verbeteracties aan gekoppeld worden. Vertegenwoordigers in de overleggrema en geïnterviewden stellen dat dit een vanzelfsprekendheid zou moeten zijn, die hoort bij het professioneel handelen en dat het niet iets tijdelijks moet zijn of iets wat van bovenaf is opgelegd. Volgens hen bereikt men dit door in gesprekken tussen cliënten en professionals te spreken over de outcome en in team- en organisatieniveau te praten over de duiding van de cijfers. Het meten van outcome is in eerste instantie belangrijk in het contact tussen de professional en de cliënt, en binnen de organisatie zelf (interne kwaliteitscyclus). Hier wil men immers weten of de problemen zijn verminderd, of cliënten de begeleiding nuttig vonden en of de doelen die gesteld werden, inderdaad zijn bereikt. Binnen een organisatie kan dat gesprekken opleveren over de verwachtingen die cliënten (en professionals) hebben van een begeleidingstraject en of/hoe die steeds beter waar te maken zijn.

Het duiden van cijfers met cliënten kan tot andere perspectieven leiden. Cliënten kunnen verklaringen voor cijfers in een heel ander licht zetten (bijv. een cliënt vindt het heel storend dat hij/zij geen koekje bij de koffie geserveerd krijgt, maar zit er helemaal niet mee dat de gezinsvoogd een confronterend gesprek met hem/haar voert). Maar ook terugkoppeling naar professionals of cliënten wat er met de gegevens wordt gedaan is belangrijk, zodat de bedoeling duidelijk is. Het bespreken van bijvoorbeeld een tevredenheidsmeting in teams geeft inzicht. Zo kan geconcludeerd worden dat doelen mede door de kinderrechter worden vastgesteld en niet altijd overeenkomen met doelen van het gezin en tegelijkertijd kan gekeken worden hoe dit verbeterd kan worden. In het gesprek met de gemeente kan het vervolgens gaan over de behaalde resultaten en (mogelijke) verklaringen voor de uitkomsten.

Aan de andere kant heeft de gemeente volgens hen een overzicht-creërende en faciliterende rol. Belangrijk is dat er naast het zicht op de activiteiten van de Gecertificeerde Instellingen ook zicht is op de inzet van: het voorliggend veld, het sociaal netwerk, collega's op sociaal domein en ambulante jeugdhulp vanuit de toegang. Dit totaaloverzicht maakt duidelijk hoe de kwaliteit van de jeugdbescherming, de jeugdreclassering en de hele keten verbeterd kan worden. Het kan bijvoorbeeld heel goed zijn dat niet de gecertificeerde Instelling, maar de gemeente een andere dienstverlening moet bewerkstelligen. Het wordt als belangrijk ervaren dat er vanuit een gezamenlijk doel gesproken wordt over verbetering en dat het gesprek over de achtergrond van de cijfers gebruikt wordt om de relatie tussen de Gecertificeerde Instellingen en de gemeente (en andere externe partijen) te versterken en om elkaar (verder) te leren kennen. Dat kan bijvoorbeeld door gebruik te maken van de volgende vier vragen:

1. Herkennen: herken ik deze uitkomsten?
2. Verklaar: kan ik deze uitkomsten verklaren?
3. Beoordelen: wat vind ik van deze uitkomsten?
4. Verbeteren: zijn verbeteracties nodig en zo ja, welke?

Informatie uit de proeftuinen:

Interne kwaliteitsgesprek

Er is in kaart gebracht welke indicatoren een plek hebben in het primaire proces binnen de Gecertificeerde Instellingen en op welke manier. Bij een evaluatiemoment/kernbeslissing wordt de evaluatie vooraf met de cliënt doorgenomen. Vervolgens wordt in de casuïstiekbespreking een beslissing genomen ten aanzien van de maatregel die voorgelegd wordt aan de Raad voor de Kinderbescherming of de Kinderrechter. Ook deze wordt over het algemeen met de cliënt besproken. Bij een ondertoezichtstelling kan dit bijvoorbeeld gaan om een beëindiging, verlenging of een verderstreckende maatregel en bij een jeugdreclasseringsmaatregel om officiële waarschuwingen en terugmeldingen. Volgens de Gecertificeerde Instellingen is het bespreken van bijvoorbeeld kernbeslissingen met de cliënt geborgd in het werkproces, maar op welke wijze dit gebeurd is afhankelijk van de professional. Er zijn professionals die gestructureerd werken en die na een gesprek evalueren hoe het gesprek ging. Volgens de vertegenwoordigers van de Gecertificeerde Instellingen in de proeftuinen zou het wenselijk zijn om het planmatig werken (bijv. Plan Do Check Act (PDCA)) breder in te voeren. Bij sommige Gecertificeerde Instellingen wordt de visie van de belanghebbende opgenomen in de evaluatie van de situatie (bijvoorbeeld bij het Leger des Heils). Door tijdsdruk komt het wel eens voor dat het niet vooraf wordt besproken. Er wordt onderstreept dat het voor en na bespreken van een kernbeslissing niet af moet hangen van één moment. Door cliënten wordt transparantie en het nakomen van afspraken als belangrijke aspecten genoemd voor de werkrelatie tussen cliënt en professional.

Het format van het plan van aanpak wordt door de instelling bepaald. Voor landelijk werkende Gecertificeerde Instellingen kunnen er regionale verschillen bestaan. Doorgaans wordt het format niet als geschikt ervaren om samen met de cliënt in te vullen. De hoofdlijnen uit het plan van aanpak worden dan besproken met de cliënt. Duidelijkheid voor de cliënt en het gebruik van taal die aansluit bij de cliënt wordt als belangrijk gezien; dit moet aansluiten/passend zijn. Er is enige discussie over het gebruik van taal en de mogelijke beïnvloeding die hiervan uit kan gaan naar de rechtbank, in relatie tot de rol die de Gecertificeerde Instelling hier wel/niet in zou moeten nemen. Als voorbeeld wordt genoemd dat een cliënt zich scheldend uitlaat over wat hij/zij van de situatie vindt; moet dit wel of niet als dusdanig gerapporteerd worden.

De ontwikkelingsbedreiging wordt door de diverse Gecertificeerde Instellingen verschillend in kaart gebracht en het perspectief van de cliënt heeft hierin eveneens een verschillende rol. Wel werken de meeste Instellingen met een risicotaxatielijst.

- Leger des Heils: De visie van de cliënt heeft een plek in het instrument dat gebruikt wordt door de instelling. De lijst wordt in principe samen met de cliënt ingevuld.
- William Schrikker Groep: de veiligheidslijsten worden ieder half jaar door de professional ingevuld en in hoofdlijnen besproken met de cliënt. De visie van de cliënt vormt geen onderdeel van de lijst.
- Jeugdbescherming Brabant: de professional vult het instrument in en voert het gesprek met de cliënt over de veiligheid, de betekenis en de uitkomst van de risicotaxatielijst. Het is vooralsnog niet bekend of de visie van de cliënt een onderdeel uitmaakt van de lijst.
- Jeugd Veilig Verder: de professional vult het instrument in voor het gezin. De visie van cliënt wordt meegenomen.

Casuïstiekbesprekingen zijn zonder de kinderen, jongeren of ouders. Er is enige discussie of cliënten wel of niet aan zouden moeten sluiten bij de casuïstiek bespreking waarin (kern)beslissingen worden genomen. Enerzijds wordt het als een meerwaarde gezien (losstaand van de logistieke problemen). Anderzijds wordt opgemerkt dat professionals ook professionele ruimte moeten hebben om casuïstiek met collega's te bespreken zonder dat cliënten hier bij zijn. Duidelijk wordt dat het vertrouwen in de professional een belangrijke rol speelt in hoe cliënten

het ervaren dat er over hen wordt overlegd, zonder dat zij er zelf bij zijn (het spreken over in plaats van met).

Het in kaart brengen van de kwaliteit van de samenwerking tussen de cliënt en de jeugdzorgwerker is nu nog niet ingebed in de werkprocessen. Dit wordt wel als toegevoegde waarde gezien in het primaire proces. Voelt een cliënt zich gehoord? Ervaart een cliënt regie? Welk toekomstperspectief heeft een cliënt? Belangrijk is dan om dit regelmatig te meten tijdens het proces (bijv. in gesprek of periode). De William Schrikker Groep gaat de ISA als tool implementeren in het primaire proces en Jeugdbescherming Brabant is aan het kijken hoe zij de POS in kunnen bedden in dit proces.

Het belang om kinderen, jongeren en ouders te betrekken bij besluitvorming wordt onderstreept. De beschermingstafel zoals deze is ingericht in Maastricht wordt als een mooi voorbeeld genoemd. In Noord-Brabant worden cliënten uitgenodigd bij de beschermingstafels. Onder beschermingstafel wordt verstaan de bijeenkomst tussen de Raad voor de Kinderbescherming en een verzoeker die vraagt om een onderzoek door de Raad naar de noodzakelijkheid van een kindbeschermingsmaatregel. Er zijn regionale verschillen in partijen die aan tafel zitten en bij wie het voorzitterschap is belegd. Bij de beschermingstafels wordt doorgaans het besluit genomen of er een onderzoek komt. Ook zijn er regionale initiatieven gestart waar bij de afsluiting van een begeleidingstraject met iedereen aan de beschermingstafel het traject wordt geëvalueerd. Dit levert volgens betrokkenen onder andere op dat cliënten ook te horen krijgen dat ze het goed gedaan hebben.

Externe kwaliteitsgesprek

In de proeftuinbijeenkomsten is onder andere geoefend met het voeren van de dialoog aan de hand van fictieve data op de voorgestelde indicatoren. Deelnemers zijn met elkaar in gesprek gegaan over een bepaalde indicator aan de hand van een aantal schattingen. Na afloop van de dialoog is onder andere besproken wat het oplevert ten aanzien van de indicator. Daarnaast is aandacht besteed aan belangrijke proces-indicatoren (later contextuele aandachtspunten genoemd) en hoe de dialoog hier een plek moet krijgen (zie paragraaf 5.4 en 5.5). Hieronder volgt een samenvatting van deze gesprekken per proeftuin.

Amsterdam – William Schrikker Groep (Cliëntervaring):

- **Dialoog:** Bij het gesprek over cijfers over cliëntervaringen is een belangrijke vraag: wanneer, in welke woorden is door wie aan de cliënt gevraagd of de maatregel hen verder heeft geholpen? In een eerste gesprek over cijfers gaat het vooral om een verduidelijking van de cijfers. Wat zien we? Wat betekent het? En wat moet je (nog meer) weten om de cijfers te begrijpen? De William Schrikker Groep gaat werken met ISA (Instrument Samen Afstemmen en Monitoren) waarmee professionals frequent met cliënten de samenwerking bespreken: zowel items over of het gesprek cliënten verder heeft geholpen als items over de samenwerking (luisteren, duidelijkheid e.d.).
- **Reflectie outcome – proces – dialoog:** Er is consensus over het belang van de indicator en over het belang van een alternatief voor de exit-vragenlijst. Het belang van indicator wordt gezien voor alle niveaus. Een eenmalige exit-vragenlijst is niet helpend om inzicht te krijgen in de ervaringen van cliënten. Er is behoefte aan andere instrumenten en methoden om dit op te halen. Daarin worden stappen gezet. De William Schrikker Groep heeft ISA vertaald naar een app (genaamd de STEM) waarmee in het primaire proces wordt nagegaan wat cliënt vindt. Een pilot bij meerdere Gecertificeerde Instellingen start om hier mee aan de slag te gaan. Gegevens kunnen worden gebruikt in het primaire proces en worden geaggregeerd als input voor de interne en externe dialoog. Als cliëntervaringen in het primaire proces goed worden uitgevraagd wordt het aannemelijk dat de cijfers daadwerkelijk iets zeggen over de

Gecertificeerde Instelling. De stappen uit de reflectie tool (herkennen we de cijfers, kunnen we ze verklaren, wat vinden we er van en wat gaan we anders doen) zullen meestal niet in een eerste gesprek besproken worden. In een eerste gesprek gaat het vooral om het verduidelijken en begrijpen van de cijfers. Op een later moment kun je er ook iets van gaan vinden.

Eindhoven – Gecontracteerde Gecertificeerde Instellingen (Openstaan voor hulp):

- Dialogoog: het gesprek over het onderwerp (naar aanleiding van de schattingen) brengt diverse aspecten naar voren. Te denken valt aan vragen als: Stromen cliëntsystemen automatisch uit naar vrijwillig kader als zij open staan voor hulp? Waarom wordt mogelijk niet overgegaan naar vrijwillig kader als ouders zeggen open te staan voor hulp? Hoe verhoudt openstaan voor hulp zich tot activiteiten in het preventief justitieel kader aan de voorkant en tot activiteiten aan de achterkant? Is openstaan voor hulp wel passend als er meer tijd nodig is om veranderingen te brengen en te bestendigen? Is openstaan voor hulp, hetzelfde als het waarborgen van de veiligheid? Duidelijk wordt dat de schattingen op het onderwerp aanleiding geven tot dialoog. Belangrijk om verwachtingen uit te spreken over waar je gesprekken over wilt voeren en met welk doel je cijfers wilt hebben. Doel kan bijvoorbeeld ook juist zijn dat je de dialoog met elkaar voert en met elkaar een verbeterbeweging in gang zet. Ervaring leert dat cijfers alleen niets zeggen. Het gaat niet om de norm, maar om de reden waarom het zo is. Je moet cijfers kunnen gebruiken om te leren en te verbeteren. Als je hem te algemeen pakt, dan rem je juist de verbeterbeweging. Dan draait het om de cijfers.
- Reflectie outcome – proces – dialoog: aandachtspunt is dat openstaan voor hulp op meerdere manieren is te interpreteren. Het gesprek maakt de verschillen duidelijk. Eenheid van taal is belangrijk. En hoe kun je dit vervolgens meten. De dialoog zou gevoerd moeten worden op alle niveaus; intern onder andere in het primaire proces, in teams en met management; extern met andere Gecertificeerde Instellingen, gemeente (contract/inhoud, beleid en toegang) en jeugdhulpaanbieders. Daarvoor is onder andere nodig om met elkaar de cijfers te duiden, toe te werken naar hetzelfde doel en formatieve en financiële ruimte te realiseren.

Twente – Gecontracteerde Gecertificeerde Instellingen (Verloop jeugdbeschermingstraject):

- Dialogoog: de doelgroep is bepalend voor de uitkomsten evenals het moment waarop je meet. Gecertificeerde Instellingen krijgen geregeld dikke dossiers van trajecten waar al heel veel is gebeurd. Er moet vaak zoveel gebeuren, dat het de vraag is of dat haalbaar is in een bepaalde periode. Wat betekenen deze cijfers voor de gemeente en/of de rol van de gemeente? Als er bijvoorbeeld een gemiddelde doorlooptijd is van 3,5 jaar, dan kan dit bij de Gecertificeerde Instelling de ambitie oproepen om te kijken welke trajecten je eerder af kunt sluiten. Daarvoor is het ook nodig om te kijken wat er teruggelegd kan worden in het gemeentelijk veld. En waarom wel/niet? Vragen die interessant zijn: kun je zo aanleveren aan de Gecertificeerde Instelling dat de Gecertificeerde Instelling meer mogelijkheid heeft om sneller af te schalen? Wat kan de Gecertificeerde Instelling vervolgens doen om sneller af te schalen? Wat is een reëel tijdstip om een ondertoezichtstelling af te sluiten? Moet het doel op voorhand kortere doorlooptijden zijn? Dit soort oefeningen zouden met alle teams en de lokale partijen gedaan moeten worden in samenwerkingssessies. Het is helpend om verwachtingen naar elkaar uit te spreken. De afhankelijkheid in de keten (bijv. rechterlijke macht, Raad voor de Kinderbescherming, jeugdhulp) is een uitvoerig besproken aspect wat veel invloed heeft op het verloop van het traject. De ketensamenwerking in beeld krijgen is onderdeel van transformatieplan.
- Reflectie outcome – proces – dialoog: het voeren van het gesprek over outcome geeft scherpte aan het gesprek en geeft aanleiding tot reflectie. Het is goed om duidelijk te hebben wanneer je dit in beeld wilt brengen. Jaarlijks lijkt het meest zinvol, gezien de duur van een

beschikking ondertoezichtstelling. Een koppeling aan een ketenmonitor wordt aangeraden. De dialoog zou gevoerd moeten worden op alle niveaus; intern in het primaire proces, binnen team/organisatie en beleid; extern met alle partijen in de keten, gemeenten, zorgaanbieders, Raad voor de Kinderbescherming, andere Gecertificeerde Instellingen, het Openbaar Ministerie en de kinderrechter. Daarvoor is tijd, een projectmatige aanpak en goede (praktijk)voorbeelden nodig.

West-Brabant West – Jeugdbescherming Brabant (Afname ontwikkelingsbedreiging/veiligheid):

- Dialoog: externe factoren kunnen invloed hebben op de mate van ontwikkelingsbedreiging/veiligheid. Voorbeelden die genoemd worden zijn: scheiding, uithuis gaan van de jongere, gebruik van drugs of loverboyproblematiek. Ligt dat aan de rol die je als Gecertificeerde Instelling hebt? Welke mogelijkheden en onmogelijkheden heb je in dit soort situaties om te kunnen beïnvloeden? Vanuit een gezamenlijke inzet van gemeente en Gecertificeerde Instelling kun je proberen hier zoveel mogelijk op te sturen, waarbij beïnvloeding niet in alle situaties succesvol zal zijn. Je kunt adviseren, ondersteunen en dergelijke, maar niet opleggen. Belangrijk is om structureel met elkaar in overleg te gaan en in gezamenlijkheid bewuste keuzes te maken welke stappen te zetten. Kun je bijvoorbeeld cliëntsystemen ontlasten door aandacht te besteden aan bestaande problematieken als inkomen en huisvesting, zodat er ruimte staat om te werken aan problemen? De veiligheidsteams zouden de grondslag moeten zijn voor de dialoog tussen gemeente en de Gecertificeerde Instellingen. De tandemteams vanuit Zuidoost Brabant worden aangehaald als voorbeeld. Binnen deze teams is er een doorlopende lijn vanuit het centrum Jeugd en Gezin (CJG). Op het moment dat de Gecertificeerde Instelling in beeld komt vanwege een maatregel, blijft de medewerker van het CJG betrokken. De Gecertificeerde Instelling en CJG trekken samen op en bespreken beslissingen gezamenlijk. Deze vorm is helpend bij snel op en afschalen van de maatregel. Het zou interessant zijn om na te gaan of Gecertificeerde Instellingen en veiligheidsteams hetzelfde tegen ontwikkelingsbedreiging (veiligheid) aankijken en of er eenheid is in taal. Bij stabilisatie/stagnatie van de situatie is het de vraag of de situatie was verslechterd als er niks was gedaan. In een dergelijk geval kan stabilisatie juist wenselijk zijn. Ook kan het zijn dat er ondanks veel inzet geen vooruitgang is omdat er wel dingen zijn afgegaan, maar ook dingen zijn bijgekomen. Het zou interessant zijn om te kijken naar de cliënten die stabiel zijn (of waarbij dit uitgangspunt is) en nieuwe cliënten.
- Reflectie outcome – proces – dialoog: het bespreken van de cijfers helpt bij de beeldvorming en bij het helder krijgen van verwachtingen. Het niet hebben van mandaat kan het wel lastig maken om hier verbeteracties aan te koppelen. Een soortgelijk gesprek voeren op basis van feitelijke data is relevant. Bij het spreken over een indicator is het belangrijk om eenheid in taal te hebben of te krijgen, evenals de mogelijkheden/onmogelijkheden van een instrument. Het is helpend als Gecertificeerde Instellingen zicht hebben op mogelijke verklaringen voor de uitkomsten (beeldvorming). Het is belangrijk om de cijfers te koppelen aan inhoud. Het belang van de gemeente ligt in de kwaliteit van de geboden begeleiding/hulp. De dialoog zou gevoerd moeten worden op alle niveaus; intern in het primaire proces, binnen team/organisatie en beleid en met de cliëntenraad; extern met alle partijen in de keten, gemeenten, voorliggend veld, zorgaanbieders, Raad voor de Kinderbescherming, andere Gecertificeerde Instellingen, het Openbaar Ministerie en de kinderrechter.

In een van de proeftuinen (West-Brabant West – Jeugdbescherming Brabant) is het gesprek over ontwikkelingsbedreiging (veiligheid) gevoerd aan de hand van de methodiek van Jeugdbescherming regio Amsterdam. Rondom dit gesprek kwam onder andere naar voren dat het belangrijk is om een aantal aspecten in beeld te hebben. Er moet een beeld zijn van de veiligheid en de risico's. Hoe staat het met de veiligheid voor de cliënt? Ook wil je zicht hebben op de voortgang (fasegericht werken). Maar ook reflectie: Hoe werken we met gezinnen? Wat vinden

gezinnen daarvan? Wat moet jij als werker en organisatie beter doen? Ook kwesties zijn een belangrijke informatiebron: wat doen we als het werk stagneert? Randon inkoop en aanbesteding? Wat is niet helpend? Welk gesprek voer je met de gemeente? Tenslotte de tevredenheid van de cliënt (en zijn opvoeders). Het starten met inzichtelijk maken van veiligheid en kwaliteit maakt dat de discussie gericht wordt. Als we het binnen deze condities moeten doen; dan kunnen we dit wel/niet waarborgen en dan hebben we dit van elkaar nodig. De methodiek van de Jeugdbescherming regio Amsterdam is een integrale methodiek; alles hangt met elkaar samen.

In Eindhoven is verder gegaan met het uitwerken van de indicator 'openstaan voor hulp' (later acceptatie van noodzakelijke hulp genoemd). Er is gewerkt aan een eenduidige definitie en het meetbaar maken van deze indicator. Ieder woord is zorgvuldige afgewogen. De bevindingen van deze bijeenkomst zijn opgenomen in het eindrapport (zie paragraaf 4.3.3). Amsterdam heeft naast cliëntervaring aandacht besteed aan de dialoog over het verloop van het traject op basis van bestaande data. De data hadden betrekking op waar cliënten naartoe gaan na een maatregel (zoals beschreven in paragraaf 4.4). Met name de open, onderzoekende houding wordt echt als een meerwaarde gezien voor het werken met elkaar en de indicatoren. Ook werd duidelijk dat de gezamenlijke dialoog in het begin meer verkennend van aard is en helpend bij het gesprek over beelden en verwachtingen. Op een later moment zou het meer kunnen gaan over wat er gezien wordt en hoe dat volgend jaar anders kan worden. Tenslotte is in Twente aandacht besteed aan de proces-indicator 'ketensamenwerking'. In de regio is men bezig om een ketenmonitor te ontwikkelen. Het wordt duidelijk dat met elkaar spreken over wat wordt verstaan onder ketensamenwerking, oftewel eenheid van taal creëren, al een belangrijke stap is. Ook kwam naar voren dat niet alleen het feit dat momenten van afstemming zijn ingeregeld, maakt dat een samenwerking goed verloopt en efficiënt is. De wijze waarop je komt tot een goede en efficiënte samenwerking zou meer aandacht moeten krijgen. Dan gaat meer over het gedrag dan over het inregelen van het systeem.

5.4 Procesindicatoren en een richtlijn voor het kwaliteitsgesprek

Na de verdiepingsbijeenkomst (zie paragraaf 5.2) is de focus van het project ook komen te liggen op belangrijke procesindicatoren binnen de outcome monitoring voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. Deze procesindicatoren zijn geïnventariseerd in de proeftuinbijeenkomsten en getoetst in de centrale werkgroep en de begeleidingsbijeenkomst. Belangrijke procesindicatoren die genoemd worden, zijn:

- Samenwerkingsrelatie tussen cliënt en professional
- De ketensamenwerking
- Kwesties
- Kenmerken van de doelgroep
- Moment van meten
- Gehanteerde methodiek(en) en werkwijze(n)

Deze aandachtspunten zijn verder uitgewerkt in het eindrapport (zie paragraaf 3.2).

Op basis van alle opgehaalde informatie en kennis over het voeren van de kwaliteitsdialoog is er in het project ook een richtlijn opgesteld. Deze heeft onder andere betrekking op:

- Doel
- Deelnemers
- Voorbereiding
- Inhoud
- Uitvoering
- Uitkomst en het vervolg

Ook de uitwerking van deze richtlijn is opgenomen in het eindrapport (zie paragraaf 3.1).

6. Mogelijke knelpunten en administratieve lasten

6.1 Mogelijke knelpunten ten aanzien van outcome monitoring

Binnen de jeugdbescherming en de jeugdreclassering is outcome monitoring nog minder uitontwikkeld in vergelijking met de reguliere jeugdhulp. Belangrijk is dat hier aandacht voor is in het proces en dat er tijd wordt genomen om dit in te bedden. Het is een zwaar belaste sector en de werkdruk voor jeugdzorgwerkers is hoog. Voor de professionals is het daarom van essentieel belang dat het werken met outcome-indicatoren zinvol en nuttig is in het primaire proces. Als zij dit niet zo ervaren, wordt het een moetje en verliest het zijn functie. Verwacht wordt dat het contraproductief werkt als gemeenten te veel druk uit gaan oefenen. Ondanks dat de outcome-indicatoren politiek gewenst zijn, is het vooral belangrijk om het verhaal van de Gecertificeerde Instellingen boven tafel te krijgen.

Een ander punt dat gemaakt wordt is dat de inzet vanuit de Gecertificeerde Instelling slechts een klein onderdeel is van het dagelijks leven van gezinnen. Het welzijn van gezinnen en het opheffen van veiligheidsproblematiek is minstens zo afhankelijk van adequate jeugdhulpverlening vanuit niet vrij toegankelijke zorg en een integraal maatwerk aanpak van de gemeente. De jeugdbescherming en de jeugdreclassering kunnen daarom maar ten dele de outcome beïnvloeden. Hiertoe kan het zinvol zijn om te kijken naar de kwaliteit van de keten of naar specifieke behoeften van een doelgroep (bijv. bij een verstandelijke beperking).

Een belangrijk probleem in de jeugdbescherming is het ontbreken van instrumenten waarmee verandering in veiligheid/ontwikkelingsbedreiging in kaart gebracht kan worden. Gesignaleerd wordt dat het belangrijk is dat er instrumenten komen waarmee mede beoordeeld kan worden of een maatregel opgeheven kan worden. Anders heeft het subjectieve advies van de hulpverlener(s) een grote bepalende rol (zie ook promotie onderzoek van Cora Bartelink) in deze beslissing. Ook wordt opgemerkt dat input- en procesfactoren invloed hebben op de kwaliteit van de ondersteuning vanuit de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. Aspecten die in dat kader genoemd worden, zijn: weinig tijd, hoge werkdruk, weinig face-to-face contacten, te veel in te korte tijd, veel doorstroom van medewerkers en meerdere hulpverleners in een gezin.

Overall wordt geconstateerd dat het gebruik van de outcome-indicatoren als kritieke prestatie-indicatoren (KPI's) door gemeenten een meet-, spreek en verbetercyclus van een lerende praktijk in de weg staat. Met name een open, onderzoekende houding heeft een meerwaarde voor het met elkaar en de indicatoren werken.

6.2 Administratieve lasten

De administratieve lasten zouden onder andere beperkt kunnen blijven door zorgvuldig te overwegen wat te vragen. Niet teveel vragen stellen, maar alleen het hoognodige. Een andere mogelijkheid is om incidenteel een verdiepend onderzoek te houden. Ook zou gekeken kunnen worden hoe het meten van outcome zo goed mogelijk gefaciliteerd kan worden. Welke moderne, technologische tools kunnen daarbij helpen, om zo de implementatie te vergemakkelijken? Wanneer professionals het nut zien, zal de ervaren belasting ook minder zijn. Het is dan onderdeel van het werk en het levert iets op in het primaire proces. Als bijvoorbeeld een jeugdreclasseringsmaatregel afloopt moet er een verslag van de jeugdreclassering naar de officier van justitie. Als de outcome-indicatoren daar input voor bieden, zou dit de lasten kunnen beperken van iets wat toch al moet. Ook zou gekeken kunnen worden naar de mogelijkheden

van periodiek of steekproefsgewijs gebruik van de indicatoren. Dat geeft meer ruimte om in tijden wanneer de metingen niet plaatsvinden aan het werk te gaan met verbeteringen.

Een geharmoniseerde set outcome-indicatoren heeft als voordeel dat de administratieve last voor Gecertificeerde Instellingen zo laag mogelijk gehouden kan worden. Het is voor hen immers minder werk als alle gemeenten het gesprek willen voeren over dezelfde outcome-indicatoren, dan wanneer gemeenten verschillende indicatoren uitvragen. Ook voor gemeenten is het minder werk wanneer alle Gecertificeerde Instellingen gelijksoortige informatie verzamelen. Het is raadzaam om zoveel mogelijk gebruik te maken van de informatie die geleverd wordt in het kader van de Beleidsinformatie Jeugd om de administratieve lasten voor instellingen te beperken.

Uiteraard zijn er aspecten van het monitoren van outcome die een administratieve last met zich meebrengen:

- De indruk is dat de verschillende indicatoren ingebed zijn in het werkproces. Deze komen terecht in open tekstvelden in de dossiers. Hierdoor is het niet makkelijk om deze op te halen uit de systemen. Er zou een werkwijze (en/of systeem) ontworpen moeten worden die het registreren van de informatie eenvoudig maakt. Deze ontwikkeling kost tijd en geld. De Gecertificeerde Instellingen informatie laten verzamelen vanuit individuele dossiers lijkt gezien de tijdsinvestering die dat vraagt, niet haalbaar.
- Een onderdeel van het in kaart brengen van de ontwikkelingsbedreiging en de dynamische criminogene factoren betreft het invullen van risicotaxatielijsten. Vanuit deze instrumenten wordt echter nog geen (verschil) score gegenereerd. Dit vraagt om instrumenten die hier in staat zijn om veranderingen in beeld te brengen. Ook dit zou aanpassing vragen van systemen. Deze ontwikkeling zal nog plaats moeten vinden, waarna een en ander nog geïmplementeerd zal moeten worden.
- Niet alle Gecertificeerde Instellingen meten de realisatie van overeengekomen doelen. Impliciet wordt verondersteld dat de doelen behaald zijn als het traject wordt afgerond. Ook is onduidelijkheid over de inhoud van de doelen voor de Gecertificeerde Instellingen. Afhankelijk van de uitkomsten met betrekking tot deze indicator, is het mogelijk dat het werken met deze indicator geïmplementeerd moet worden in het primaire (werk)proces.

Het is raadzaam dat gemeenten bij een toekomstige invoering rekening houden met bovengenoemde punten en dat ze samen met de Gecertificeerde Instellingen kijken wat een haalbaar en wenselijk implementatietraject is.

Aandachtspunten vanuit de proeftuinen:

- Administratieve last: belangrijk is om de administratieve lasten niet te vergroten. Vanuit de gemeente wordt de mogelijkheid om bij de invoering van outcome-indicatoren andere indicatoren te laten vervallen kort aangestipt als mogelijkheid om de administratieve lasten niet te vergroten.
- Faciliteren omgeving: doorgaand op de administratieve lasten wordt het belang van het faciliteren van registratiemogelijkheden als een belangrijk breekpunt genoemd. Wanneer werkprocessen hierin niet voldoende gefaciliteerd worden, is de verwachting dat het registreren van de indicatoren te veel van de professionals vraagt.

7. Overkoepelende conclusie

In de voorgaande hoofdstukken hebben we naast de methode van onderzoek aandacht besteed aan de twee centrale onderzoeksvragen en een aantal onderliggende thema's. De twee vragen die centraal stonden in het onderzoeksproject waren:

1. Kunnen we komen tot een geharmoniseerde set outcome-indicatoren voor jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen (gedwongen kader)?
2. Biedt een dergelijke geharmoniseerde set outcome-indicatoren voldoende basis voor het aangaan van de kwaliteitsdialoog op de verschillende niveaus (met de cliënt in het primaire proces, binnen het team- en de organisatie en met externe partners waaronder de financier)?

Met betrekking tot de eerste onderzoeksvraag kunnen we aan de hand van de opbrengsten van het project concluderen dat het mogelijk is om een dergelijke geharmoniseerde set outcome-indicatoren voor het werkveld van de jeugdbescherming en de jeugdreclassering te formuleren. Het onderzoek heeft laten zien dat de basisset outcome-indicatoren voor de jeugdhulp een goed kader was om als vertrekpunt te nemen in de zoektocht naar outcome-indicatoren voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. Een vertrekpunt, omdat het project ook heeft laten zien dat aanpassingen nodig waren. Gaandeweg het project heeft de basisset voor het gedwongen kader steeds meer vorm gekregen en het eindvoorstel voor een geharmoniseerde set is opgenomen in het eindrapport (zie hoofdstuk 4). Een belangrijke kanttekening bij de voorgestelde basisset is dat de indicatoren nog niet operationeel zijn. Dat wil zeggen dat er nog een aantal vervolgstappen nodig zijn voordat de indicatoren gereed zijn om gebruikt te kunnen worden. Hier zijn nog een aantal vervolgstappen voor nodig. Deze staan beschreven in het eindrapport (hoofdstuk 4 en 5).

Een belangrijke conclusie uit het project ten aanzien van de tweede onderzoeksvraag heeft betrekking op de bevinding dat de dialoog over outcome gegevens en aandacht voor de context van deze outcome gegevens van essentieel belang zijn bij outcome monitoring in het gedwongen kader. Procesindicatoren kunnen zicht bieden op deze context. Het verzamelen van outcome gegevens kan niet los gezien van de dialoog over de gegevens, zowel intern als extern. Aandacht voor belangrijke procesindicatoren tijdens deze dialoog is nodig om de resultaten en de bedoeling van de Gecertificeerde Instellingen te duiden en te benutten voor een lerende praktijk (zie ook hoofdstuk 3 in het eindrapport). De geformuleerde basisset outcome-indicatoren voor de jeugdbescherming en de jeugdreclassering biedt voldoende basis voor het voeren van de kwaliteitsdialoog en geeft ruimte aan dergelijke procesindicatoren.

Bijlage 1. Begrippenlijst

Activiteiten preventief justitieel kader = Dit betreft activiteiten van de Gecertificeerde Instelling voor jeugdbescherming en jeugdreclassering. Deze specifieke preventieve- en nazorgactiviteiten die zich in het veld van de vrijwillige hulpverlening afspelen betreffen geen jeugdhulp, maar activiteiten die uitgaan van de inzet van de specifieke expertise van de Gecertificeerde Instelling om (opnieuw) een maatregel te voorkomen.

Aggregatie = Bijeenbrengen van gegevens en tot informatie maken op een algemener niveau. Om iets te kunnen zeggen over de resultaten op het niveau van groepen cliënten (bijvoorbeeld per zorgeenheid/werksoort of per instelling) moeten geregistreeerde gegevens worden verzameld en geaggregeerd, ofwel bij elkaar genomen. Een voorbeeld van het aggregeren van geregistreeerde gegevens is het berekenen van het aantal cliënten dat op de indicator 'Cliënttevredenheid' een voldoende of hoger scoort. De geaggregeerde gegevens kunnen vervolgens op een bepaalde manier gepresenteerd worden, bijvoorbeeld in een tabel of een grafiek.

Beleidsinformatie Jeugd = Onderdeel van de Jeugdwet is een regeling voor beleidsinformatie¹⁸. Deze regeling bepaalt welke gegevens worden verwerkt, door wie, met welk doel, op welke wijze ze worden verstrekt en aan wie. De beleidsinformatie in de Jeugdwet betreft informatie over het jeugdhulpgebruik en de inzet van jeugdbescherming en jeugdreclassering. Daartoe verstrekken jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen op persoonsniveau gegevens. In het Besluit Jeugdwet, artikel 7.5.1, staat dat deze gegevens aangeleverd worden bij het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het CBS verwerkt deze gegevens tot statistieken en rapportages en publiceert deze opdat iedereen daar gebruik van kan maken. De microdata (informatie op persoons- of instellingsniveau) worden niet openbaar gemaakt. Het CBS levert wel de eigen gegevens aan instellingen in de vorm van een gestructureerde spiegelrapportage terug. Onderzoek op dit soort data is wel mogelijk via de zogenaamde remote access voor organisaties die daartoe door het CBS zijn geautoriseerd onder de geldende privacy-voorwaarden van de CBS-wet en de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp). De gegevensverstrekking vindt plaats opdat gemeenten doelmatig, doeltreffend en samenhangend gemeentelijk beleid kunnen voeren ten aanzien van preventie, jeugdhulp en de uitvoering van kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. De gegevensverstrekking vindt voorts plaats opdat het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en het ministerie van Veiligheid en Justitie (VenJ) een zorgvuldig en samenhangend jeugdbeleid kunnen voeren en hun stelselverantwoordelijkheid kunnen waarborgen¹⁹.

Criminogene factoren = Criminogene factoren hebben betrekking op kenmerken en omstandigheden van individuen en hun omgeving die bijdragen aan het begaan van een overtreding of delict en in dat verlengde ook een voorspellende waarde kunnen hebben voor recidive. Het is hierbij zinvol om onderscheid te maken tussen statische en dynamische criminogene factoren. Statische criminogene factoren kunnen niet meer veranderen en blijven over tijd gelijk (bijvoorbeeld delict geschiedenis). Bij dynamische criminogene factoren is verandering wel mogelijk (bijvoorbeeld de attitude van een jongere) en kunnen interventies hier op inhaken.

---

¹⁸ De wettelijke verplichting betekent dat jeugdzorgaanbieders hun cliënten niet om toestemming hoeven te vragen. Het Nji gaat er wel van uit dat cliënten wordt uitgelegd wat er met hun gegevens gebeurt.

¹⁹ Bron: Beleidsinformatie Jeugd: informatieprotocol te downloaden van <https://www.cbs.nl/nl-nl/deelnemers-enquetes/deelnemers-enquetes/bedrijven/onderzoek/lopend/beleidsinformatie-jeugd>

Gecertificeerde Instelling = Een Gecertificeerde Instelling is een instelling die bevoegd is om jeugdbeschermingsmaatregelen en maatregelen in het kader van de jeugdreclassering uit te mogen voeren.

Jeugdbeschermingsmaatregel = Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of 'onder voogdij geplaatst'.

Jeugdbeschermingstraject = Een jeugdbeschermingstraject is de gehele periode waarin een jeugdbeschermingsmaatregel wordt uitgevoerd.

Jeugdhulp = Hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet. Het betreft hulp en zorg aan jongeren tot 18 jaar en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.

Jeugdreclasseringsmaatregel = Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie of leerplichtambtenaar in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder de overtreding²⁰/het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 22 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door de kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart.

Jeugdreclasseringstraject = Een jeugdreclasseringstraject is de gehele aansluitende periode waarin een of meerdere jeugdreclasseringsmaatregelen worden uitgevoerd.

Jeugdzorg = Het geheel van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering dat onder verantwoordelijkheid van de gemeente wordt uitgevoerd volgens de Jeugdwet (2014).

Ondertoezichtstelling = Een ondertoezichtstelling is een gezag beperkende maatregel. Als de ontwikkeling van een kind ernstig bedreigd wordt en de zorg die in verband met het wegnemen van de bedreiging noodzakelijk is voor de minderjarige of voor zijn ouders of de ouders die het gezag uitoefenen, door dezen niet of onvoldoende wordt geaccepteerd, dan kan de rechter op verzoek van de Raad voor de Kinderbescherming of het Openbaar Ministerie een ondertoezichtstelling uitspreken. Het kind krijgt dan een gezinsvoogd toegewezen van een Gecertificeerde Instelling. Deze persoon begeleidt het kind en zijn ouders bij het oplossen van de opvoedingsproblemen. De ouders blijven zelf verantwoordelijk voor de opvoeding, maar hun gezag wordt door de maatregel gedeeltelijk ingeperkt. Zowel ouders als kind zijn verplicht de aanwijzingen op te volgen die de gezinsvoogd geeft. In principe blijft het kind thuis wonen. De rechter kan ook besluiten het kind (tijdelijk) uit huis te plaatsen, bijvoorbeeld in een pleeggezin. Een ondertoezichtstelling duurt maximaal een jaar. De rechter kan de duur telkens met (maximaal) een jaar verlengen tot het kind meerderjarig is.

---

²⁰ Bij schoolverzuim is sprake van overtreden van de leerplichtwet. Het is dus wel een delict. Het betreft een overtreding maar geen misdrijf.

Voogdij = Bij voogdij is het gezag van ouders beëindigd en overgedragen aan een instelling of pleegouder als voogd. De maatregel wordt opgelegd als een kind zodanig opgroeit dat hij in zijn ontwikkeling ernstig wordt bedreigd en de ouder niet in staat is de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding te dragen, binnen een voor het kind aanvaardbare termijn, of als de ouder het gezag misbruikt. De rechter bepaalt dan dat een ander voor bepaalde of onbepaalde tijd het gezag over het kind krijgt. De voogdij zal meestal uitgevoerd worden door een Gecertificeerde Instelling. Het kind wordt opgevoed in een pleeggezin of tehuis.

Bijlage 2. Deelnemende organisaties

Deze bijlage bevat achtereenvolgens:

- Een deelnemerslijst van de organisaties die hebben deelgenomen aan de begeleidingscommissie. Deze lijst is aangevuld met de functies van de deelnemers.
- Een deelnemerslijst van organisaties die hebben deelgenomen aan de centrale werkgroep. Deze lijst is aangevuld met de functies van de deelnemers.
- Een deelnemerslijst van de organisaties die hebben deelgenomen aan de vier proeftuinen. Deze lijst is aangevuld met de functies van de deelnemers.

Begeleidingscommissie

Organisatie	Functie
Ministerie van Justitie en Veiligheid	Beleidsmedewerker
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport	Beleidsmedewerker
Jeugdzorg Nederland	Senior beleidsadviseur
Gemeente Rotterdam/VNG	Beleidsmedewerker
Bureau Jeugdzorg Limburg	Beleidsadviseur/onderzoeker
LOC	Adviseur
Raad voor de Kinderbescherming	Adviseur beleid
Jeugdbescherming regio Amsterdam	Kennisambassadeur
William Schrikker Groep	Directeur Expertisecentrum
Academische Werkplaats Risico Jeugd	Programmaleider
Veilig Thuis	Directeur
Nederlands Jeugdinstituut	Programmaleider/onderzoeker/adviseur

Centrale werkgroep

Organisatie	Functie
Jeugdbescherming Brabant	Beleidsadviseur
William Schrikker groep	Programmamanager/onderzoeker/adviseur
Jeugdbescherming regio Amsterdam	Bestuurder/adviseur en onderzoeker
Gemeente Eindhoven	Contractmanager/adviseur
Gemeenteregio West-Brabant West	Informatiemakelaar
Gemeente Amsterdam	Afdeling Jeugd, Team Zorg voor de Jeugd
Gemeenteregio Twente	Beleidsadviseur

LOC	Ervaringsdeskundige
Nederlands Jeugdinstituut	Onderzoeker/adviseur

Proeftuinen

Organisatie	Functie
Jeugdbescherming Overijssel	Teammanager/professional
Leger des Heils	Relatie en accountbeheer/beleidsmedewerker
William Schrikker Groep	Gebiedsmanager, professional/onderzoeker/programmamanager inhoud/junior adviseur/accountmanager
Jeugdbescherming Brabant	Gebiedsmanager/beleidsadviseur/plaatsingscoördinator
Jeugd Veilig Verder	Adviseur/teammanager
Praktikon	Onderzoekers
Cliëntenraad Jeugdbescherming Brabant	Ervaringsdeskundigen
Gemeente Eindhoven	Contractmanager/adviseur
Gemeenteregio West-Brabant West	Informatiemakelaar/projectleider monitor
Gemeente Amsterdam	Afdeling Jeugd, Team Zorg voor de Jeugd
Gemeenteregio Twente	Beleidsadviseur/adviseur
Nederlands Jeugdinstituut	Onderzoeker/adviseur

Bijlage 3. Overzicht instrumenten

Overzicht van bestaande werkwijzen, methoden, materialen en instrumenten vanuit het literatuuronderzoek (zie paragraaf 4.2). In het lichtblauwe gedeelte het overzicht voor de jeugdbescherming en in het lichtgroene gedeelte het overzicht voor de jeugdreclassering.

		Domein	Doel	Doelgroep	Informant	Kwaliteit	Bruikbaarheid
Jeugdbescherming	Prevalentie/Incidentie						
	<i>ICAST-C</i>	Kindermishandeling	Incidentie/prevalentie van kindermishandeling	10-18 jaar	Jeugdige	De Cronbachs Alfa ligt tussen 0.69 en 0.86 (Runyan et al., 2009; Zolotor et al., 2009).	Kinderen en jongeren vinden de vragenlijst duidelijk, begrijpelijk, to the point en niet ingewikkeld (Lauwers & Van der Walle, 2010).
	<i>Vragenlijst Vervelende en Nare Gebeurtenissen</i>	Kindermishandeling	Incidentie/prevalentie van kindermishandeling	12-18 jaar	Jeugdige	De vragen over de verschillende vormen van kindermishandeling zijn ontleend aan 'Dating Violence Questionnaire' en de 'Parent-Child Conflict Tactics Scales'. Deze zijn integraal overgenomen in de VVNG (Schellingerhout & Ramakers, 2017).	
	<i>NIS vragenlijst</i>	Kindermishandeling	Incidentie/prevalentie van kindermishandeling	0-17 jaar	Professional	Het gestandaardiseerde invulformulier waarvan gebruik gemaakt werd in de NPM-2005 is zo ge-trouw mogelijk overgenomen van het originele Amerikaanse formulier van de NIS (Alink et al. 2011; Van Ijzendoorn et al., 2007).	

Risicotaxatie-instrumenten²¹						
<i>ARIJ</i>	Kindermishandeling	Risicotaxatie	0-18 jaar	Professional	Predictieve validiteit is matig (AUC .63; Van der Put et al., 2016).	
<i>CFRA</i>	Kindermishandeling	Risicotaxatie	0-18 jaar	Professional	Predictieve validiteit is matig (AUC .69; Van der Put, Hermanns & Sondejker, 2016).	
<i>CARE-NL</i>	Kindermishandeling	Risicotaxatie	0-18 jaar	Professional	Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid is matig tot goed (single rater ICC .59-.80) Predictieve validiteit is redelijk (AUC .73-.77; De Ruiter et al., 2012).	
<i>LIRIK</i>	Kindermishandeling	Veiligheids- en Risicotaxatie	0-18 jaar	Professional	Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid is matig (Krippendorff's alpha .19-.48; Bartelink et al., 2017) Predictieve validiteit is laag (AUC .53; Van der Put et al., 2016; Spearman's rang correlatie .17-.37; Bartelink et al., 2017).	Ervaringen van gebruikers zijn wisselend. Sommige vinden het een goed bruikbaar instrument, anderen vinden het lang en moeilijk.
<i>RiHG</i>	Huiselijk geweld (gekoppeld aan bepalen van noodzaak tot een huisverbod)	Risicotaxatie	0-100 jaar	Hulpofficier van justitie	Predictieve validiteit en betrouwbaarheid zijn niet vastgesteld (Römkens & Van Poppel, 2007).	
<i>RIS</i>	Seksueel grensoverschrijdend gedrag	Risicotaxatie	0-18 jaar	Professional	Niet bekend.	Gebruikers vinden het een erg uitgebreid en gedetailleerd instrument.

²¹ Risicotaxatie-instrumenten zijn bedoeld om risico's in te schatten. Het is niet duidelijk of ze geschikt zijn voor effectmetingen. Het zijn geen diagnostische instrumenten en ze hebben een behoorlijke foutmarge. Vraag is of ze specifiek genoeg zijn om verandering te kunnen meten of in te kunnen schatten.

<i>Triage VT</i>	Huiselijk geweld en kindermishandeling	Triage	0-100 jaar	Professional	Niet bekend.	
<i>CAPI</i>	Kindermishandeling	Risicotaxatie		Ouders	Interne consistentie tussen .92 en .98. Test-hertestbetrouwbaarheid .75 voor 3-maand interval.	Geschikt voor effectmeting.
<i>Opvoedings- en gezinsvragenlijsten</i>						
<i>CTS2</i>	Partnergeweld	Mate en type partnergeweld vaststellen	Volwassenen	Ouders	Cronbach's alpha voor interne consistentie ligt tussen 0.73 en 0.93 (Straus et al., 1996).	Is in onderzoek gebruikt om uitkomsten van een interventie te meten.
<i>CTSPC</i>	Kindermishandeling	Vaststellen van mate en type kindermishandeling (alleen fysieke mishandeling en psychische agressie).	Ouders	Ouders	Test-hertestbetrouwbaarheid en construct en discriminante validiteit zijn aangetoond (Straus et al., 1998).	Is in onderzoek gebruikt om uitkomsten van een interventie te meten.
<i>OKIV-R</i>	Gezinsrelaties	Signalering en screening van verhoudingen in het gezin.	8-18 jaar	Ouders & jeugdige	Volgens de COTAN is de betrouwbaarheid voldoende en zijn de begripsvaliditeit, criteriumvaliditeit en normering onvoldoende.	
<i>PVL</i>	Opvoeding	Kwaliteit van opvoedingssituatie meten en mate van pedagogische verwaarlozing.	0-17 jaar	Gezinsvoogd	Niet bekend.	
<i>(V)SOG</i>	Gedrag van ouders	Meten van gedrag van ouders dat een rol speelt in de ontwikkeling van probleemgedrag.	4-15 jaar	Ouders & jeugdige	Niet bekend.	

<i>VMG</i>	Stressvolle gebeurtenissen in gezin	Gestructureerd in kaart brengen van stressvolle gebeurtenissen in het gezin	3-17 jaar	Ouders	COTAN heeft eerder de betrouwbaarheid, criteriumvaliditeit en normering als onvoldoende beoordeeld, maar er is aanvullend onderzoek gedaan.	Niet geschikt voor effectmeting.
<i>VGP</i>	Gezinsproblemen	Screenen hoe ouders over problemen in het gezin denken	0-25 jaar	Ouders	COTAN heeft de betrouwbaarheid en criteriumvaliditeit als voldoende beoordeeld, de begripsvaliditeit als goed en de normering als onvoldoende.	
<i>FRT</i>	Gezinsrelaties	Screening van verhoudingen in het gezin.	4-12 jaar	Jeugdige	Niet onderzocht.	
<i>GVL</i>	Gezinsfunctioneren	Kwaliteit van gezins- en opvoedingsomstandigheden bepalen.	4-18 jaar	Ouders	COTAN heeft de betrouwbaarheid, begripsvaliditeit, criteriumvaliditeit en normering als goed beoordeeld (2008).	
<i>OBVL</i>	Opvoedingsbelasting	Bepalen van de mate van stress die ouders in de opvoeding ervaren.	0-18 jaar	Ouders	Cronbach's alpha voor interne consistentie varieert tussen .74 en .91. Begripsvaliditeit lijkt ook voldoende te zijn. Ook normering is onderzocht (Vermulst et al., 2015).	De handleiding van de OBVL geeft aanwijzingen voor het berekenen van een Reliable Change Index (Vermulst et al., 2015).
<i>VGFO</i>	Gezinsfunctioneren	In kaart brengen van gezinsfunctioneren in multiprobleemgezinnen.	0-18 jaar	Ouders	Cronbach's alpha voor interne consistentie ligt tussen .70 en .90. Begripsvaliditeit lijkt ook voldoende te zijn. Ook normering is onderzocht (Veerman et al., 2016).	De handleiding van de VGFO geeft aanwijzingen voor het berekenen van een Reliable Change Index (Veerman et al., 2016).

Kindgerichte vragenlijst							
<i>TSCC</i>	Angst, depressie, posttraumatische stress, woede, seksuele problemen en dissociatie	Vaststellen van posttraumatische stress	8-16 jaar	Jeugdige	Cronbach's alpha voor interne consistentie ligt tussen 0.77 en 0.89. Convergente en discriminante validiteit is voldoende (Bal & Uvin, 2009; Briere, 1996)	Is in onderzoek gebruikt om uitkomsten van een interventie te meten (Bicanic et al., 2014; Overbeek et al., 2013).	
<i>TSCYC</i>	Posttraumatische stress	Vaststellen van posttraumatische stress	3-12 jaar	Ouders	Publicatie onvindbaar (Nan & Koopman, 2009)	Is in onderzoek gebruikt om uitkomsten van een interventie te meten (Overbeek et al., 2013).	
<i>PedsQL</i>	Kwaliteit van leven	Vaststellen van zorgen van kinderen over fysieke en psychosociale gezondheid	5-7, 8-11 en 12-18 jaar	Jeugdige	Cronbach's alpha voor interne consistentie ligt tussen 0.82 en 0.85 (Engelen et al., 2009)	Is gebruikt in onderzoek bij de AMK's (zie Snoeren, 2014).	
<i>SSL</i>	Ervaren sociale steun	vaststellen van de mate van sociale steun ervaren door kinderen	8-11 en 12-16 jaar	Jeugdige	Cronbach's alpha voor interne consistentie ligt tussen 0.73 en 0.78 (Hoefnagels et al., 2007; Snoeren & Hoefnagels, 2013).	Is gebruikt in onderzoek bij de AMK's (zie Snoeren, 2014).	
<i>MUSIC</i>	Stress	Vaststellen van de mate van stress ervaren door kinderen	12-16 jaar	Jeugdige	Cronbach's alpha voor interne consistentie is 0.85 (Hoefnagels et al., 2007).	Is gebruikt in onderzoek bij de AMK's (zie Snoeren, 2014).	
<i>PSQ8-11</i>	Stress	Vaststellen van de mate van stress ervaren door kinderen	8-11 jaar	Jeugdige	Cronbach's alpha voor interne consistentie is 0.85 (Snoeren & Hoefnagels, 2013).	Is gebruikt in onderzoek bij de AMK's (zie Snoeren, 2014).	
<i>CISS</i>	Coping	Vaststellen van coping vaardigheden	12-16 jaar	Jeugdige	Cronbach's alpha voor interne consistentie ligt tussen 0.82 en 0.87 (Evers et al., 2005) .	Is gebruikt in onderzoek bij de AMK's (zie Snoeren, 2014).	
<i>CSLK</i>	Coping	Vaststellen van coping vaardigheden	8-11 jaar	Jeugdige	Cronbach's alpha voor interne consistentie ligt tussen 0.72 en 0.88 (De Boo & Wicherts, 2008).	Is gebruikt in onderzoek bij de AMK's (zie Snoeren, 2014).	

		Domein	Doel	Doelgroep	Informant	Kwaliteit	Bruikbaarheid
Jeugdreeclassering	Vaststellen van recidive						
	<i>MZJ vragenlijst</i> ²²	Jeugddelinquentie	Prevalentie en frequentie van delinquentgedrag	10-17 jaar	Jeugdige	Onderzoek naar sociale wenselijkheid en wijze van afname	Primair gebruikt om inzicht te krijgen in de omvang en de frequentie van zelf gerapporteerd delinquentgedrag van 10 tot en met 17-jarigen.
	Risico op recidive						
	SAVRY	Jeugddelinquentie	Taxatie geweldsrisico	12-18 jaar (tot 21 jaar)	Professional	De interbeoordelaars betrouwbaarheid is goed en de voorspellende waarde eveneens voor geweld gedurende een residentiële behandeling (Lodewijk et al, 2008).	De SAVRY is ontworpen voor gebruik als 'hulpmiddel' of 'gids' bij professionele risicotaxaties en interventieplanning voor gewelddadig gedrag bij jongeren.
	<i>Landelijke Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ)</i>	Jeugddelinquentie	Inschatten recidive risico en inventariseren zorgsignalen	12-18 jaar	Professional	LIJ is gebaseerd op verschillende instrumenten waar naar (in beperkte mate) onderzoek is uitgevoerd. Vervolgonderzoek noodzakelijk (Egberink en Meijer, 2012).	Alle ketenpartners binnen het jeugdstrafrecht werken met het LIJ.
	Probleemgedrag						
<i>Child Behavior Checklist (CBCL)</i>	Ontwikkeling kind: Lichamelijk Cognitief Psychisch Sociaal	Diagnostiek	1,5-5 en 6-18 jaar	Ouders	Kwaliteit voldoende	PI jeugd GGZ	

²² Een voordeel van de zelfrapportage van delicten is dat deze informatie niet onderhevig is aan opsporingsactiviteiten van de politie. Ook niet geregistreerde delicten van jongeren kunnen in kaart worden gebracht. Nadeel is dat de MZJ gevoelig kan zijn voor sociale wenselijkheid (Beerhuizen e.a., 2017).

<i>Youth Selfreport (YSR)</i>	Ontwikkeling kind: Lichamelijk Cognitief Psychisch Sociaal	Beeld van visie jeugdige op eigen problemen	11-18 jaar	Jeugdige	Kwaliteit voldoende (Cotan)	PI jeugd GGZ
<i>Vragenlijst voor Gedragsproblemen bij Kinderen (VvGK)</i>	Gedragsstoornissen	Metten symptomen van gedragsstoornissen	6-16 jaar	Ouders of leerkracht	Kwaliteit voldoende (Cotan)	
<i>Hoe ik denk (HID)</i>	Gedragsproblemen	Metten van zelfbeschermende denkfouten die te maken hebben met externaliserend probleemgedrag	12-21 jaar	Professional	Niet bekend	Signalering en effectmeting
<i>Brief Irrational Thoughts Inventory' (BITI)</i>	Gedragsproblemen	Irrationele gedachten	12-24 jaar	Jeugdige	Validiteitsonderzoek uitgevoerd (Hoogsteder e.a. 2014)	Forensische zorg
<i>Eyberg Gedragsvragenlijst voor kinderen (ECBI)</i>	Gedragsproblemen	Frequentie disruptief probleemgedrag	2-16 jaar	Ouders		
<i>Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ)</i>	Ontwikkeling kind: psychisch/sociaal	Screening	3-16 jaar	Ouders, leerkracht, jeugdige vanaf 11 jaar.	Kwaliteit voldoende	PI jeugd-GGZ
<i>Positief gedrag jeugdigen</i>						
<i>Prosocial Behaviour Questionnaire (PBQ)</i>	Niet bekend	Pro-sociaal gedrag	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Geen NL vertaling kunnen vinden

Opvoeding						
<i>Alabama Parenting Questionnaire (APQ)</i>	Ouderschap	Meet verschillende dimensies van opvoeding	6-18 jaar	Ouders	Niet bekend	In meerdere onderzoeken gebruikt
<i>Nijmeegse Ouderlijke Stress Index (NOSI)</i>	Opvoedingscapaciteiten Ouders	Signalering/Screening	2-14 jaar	Ouders	Kwaliteit voldoende	PI jeugd GGZ
<i>Nijmeegse Opvoedings Vragenlijst (NOV)</i>	Opvoedgedrag	Dimensies van opvoedgedrag	0-19 jaar	Ouders en kind versie		
<i>Parental Dimension Inventory (PDI)</i>	Opvoeding	Opvoedstijlen		Ouders, jeugdige		
<i>Vragenlijst Toezicht Houden (VTH)</i>	Opvoedgedrag	Metten gedragscontrole		Ouders en jeugdige	Voldoende	

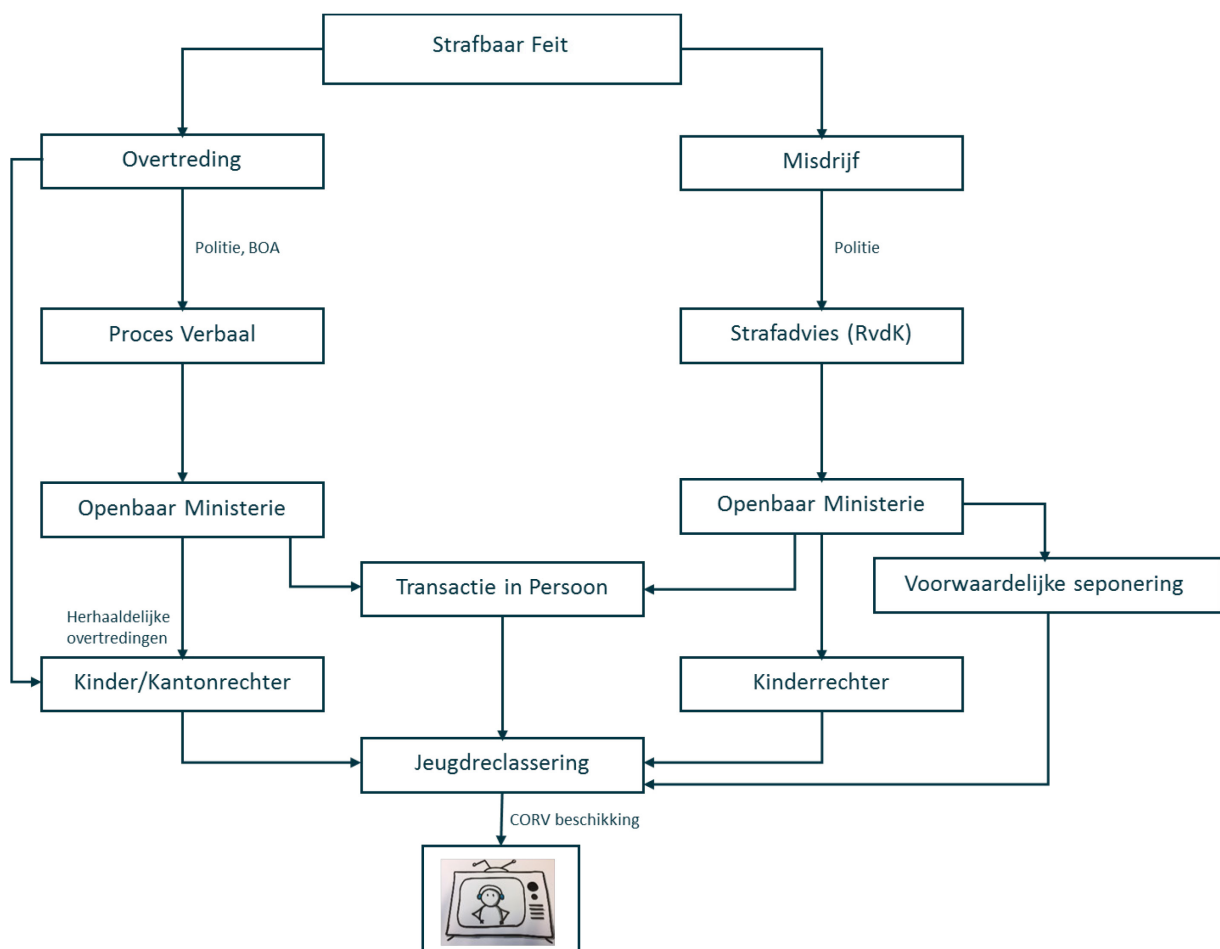
Bijlage 4. Verloop jeugdreclasseringstraject

1. Inleiding

Het traject van een jongere die met jeugdreclassering (JR) te maken krijgt, kan op vele manieren verlopen. Dit overzicht is een poging om in grote lijnen inzichtelijk te maken wat de verschillende mogelijkheden zijn. In eerste instantie wordt de context geschetst via welke weg(en) de jongere in beeld komt bij de Gecertificeerde Instellingen met een jeugdreclasseringsmaatregel. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de verschillende (enkelvoudige) mogelijkheden waarop een traject binnen de Gecertificeerde Instelling kan verlopen.

2. De weg naar jeugdreclassering

In onderstaand figuur is schematisch weergegeven via welke route een jongere een of meerdere beschikkingen jeugdreclassering opgelegd kan krijgen. Van één jongere kunnen meerdere op zichzelf staande beschikkingen lopen, bijvoorbeeld als er sprake is van een overtreding en een misdrijf of van meerdere overtredingen/misdrijven. Het kan in een dergelijk geval zijn dat een jongere in beeld komt bij de jeugdreclassering met een beschikking van 6 maanden voor een overtreding (bijv. schoolverzuim) en dat 3 maanden na de start van de jeugdreclassering een tweede beschikking volgt voor 2 jaar jeugdreclassering voor het gepleegde misdrijf. De jeugdreclassering loopt in dit voorbeeld dan nog 2 jaar en 3 maanden door.

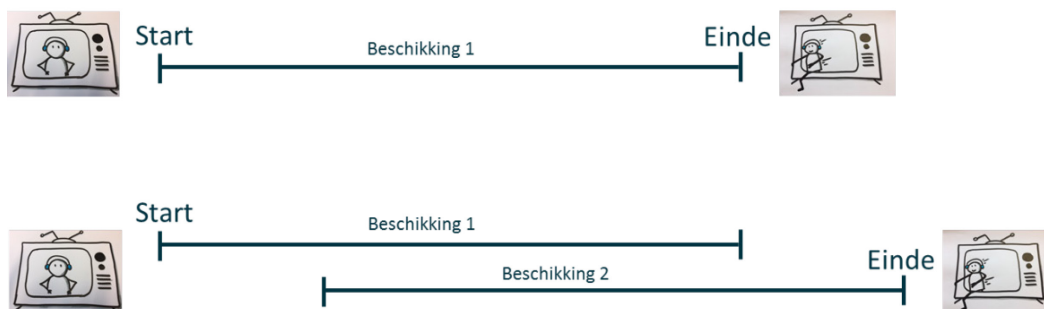
Naast de opties in het schema kan een jongere ook via vrijwillige Toezicht en Begeleiding (jeugdreclassering) vanuit de Raad voor de Kinderbescherming of via een schorsingstraject vanuit de Rechter-Commissaris (RC)/Raadkamer in beeld komen bij de Gecertificeerde Instelling. Als na

het opleggen van jeugdreclassering de beschikking van de Collectieve Opdracht Routeer Voorziening (CORV) binnenkomt bij de Gecertificeerde Instelling dan komt een jongere in beeld en start het begeleidingstraject.

3. Mogelijkheden verloop traject

Er zijn verschillende manieren waarop een jeugdreclasseringstraject kan verlopen. Hieronder volgt een overzicht van de verschillende opties. Omwille van de duidelijkheid zijn deze opties enkelvoudig weergegeven. In de praktijk kunnen ook combinaties van deze opties zich voordoen.

1. Normaal verloop – geen bijzonderheden

Bij een normaal verloop zonder bijzonderheden verloopt alles volgens plan en zoals bedoeld. Afspraken worden nagekomen en na afloop van de maatregel wordt het traject beëindigd. Het kan zijn dat er twee (of meer) beschikkingen na elkaar volgen. Het traject begint dan bij de start van de eerste beschikking en loopt door totdat de langstlopende beschikking eindigt.

2. Positieve terugmelding

Bij een positieve terugmelding doet de jongere het dusdanig goed dat de Gecertificeerde Instelling (jeugdreclassering) aan het Openbaar Ministerie kan vragen of de duur van de maatregel verkort kan/mag worden. Een jongere kan dit ook direct aan de Kinderrechter vragen. Indien het Openbaar Ministerie/rechter daarmee akkoord gaat dan wordt het traject beëindigd en gaat de jongere uit beeld. In de praktijk komt dit voornamelijk bijna niet voor. Als in vonnis staat 'zo lang jeugdreclassering nodig vindt', dan kan de Gecertificeerde Instelling (jeugdreclassering) aan het Openbaar Ministerie melden dat zij toezicht niet langer nodig vinden (geen zitting nodig).

3. Schending voorwaarden zonder terugmelding (waarschuwing)

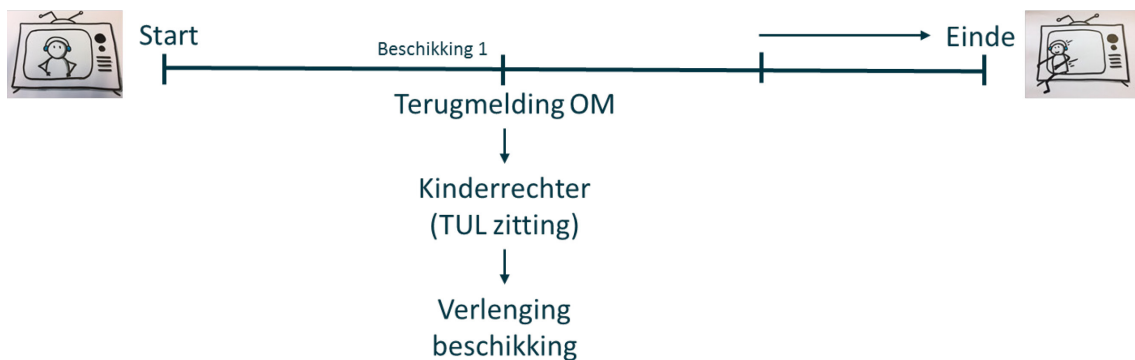

Bij een dergelijk verloop krijgt de jongere ergens in het traject een waarschuwing omdat hij/zij zich niet aan de voorwaarden/afspraken van de jeugdreclassering beschikking houdt. De waarschuwing is in deze optie effectief en de jongeren houden zich het verdere verloop aan de voorwaarden/afspraken. Er volgt geen terugmelding naar het Openbaar Ministerie.

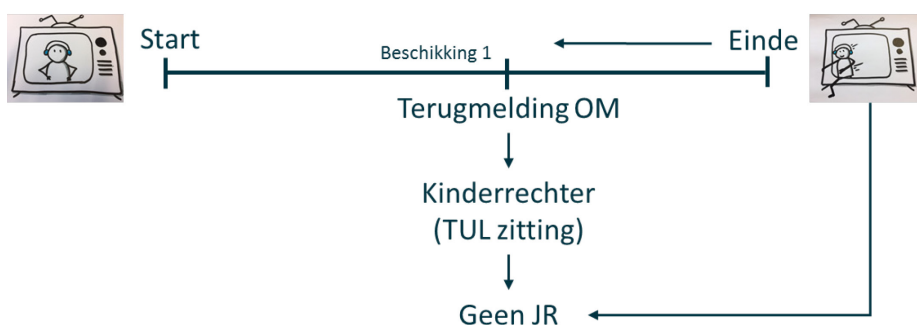
4. Schending voorwaarden met terugmelding

Bij dit voorbeeld wordt er een terugmelding naar het Openbaar Ministerie gedaan, omdat de jongere zich niet aan de voorwaarden/afspraken houdt en/of overtreding van de algemene voorwaarden (hier kan een waarschuwing aan vooraf gaan). Het Openbaar Ministerie kan besluiten om de huidige beschikking doorgang te laten vinden en het niet door te zetten naar de rechter. Een jongere kan in dit proces voor een Onderhoud ten Parkette (OTP) opgeroepen worden. De jongere wordt dan samen met zijn ouders opgeroepen om over de aanleiding van de terugmelding met de officier van justitie (of de parketsecretaris) te spreken.

In dit geval wordt er eveneens een terugmelding gedaan vanwege schending van de voorwaarden/afspraken en/of overtreding van de algemene voorwaarden, alleen besluit het Openbaar Ministerie nu wel tot doorgang naar de Kinder/Kantonrechter of tot dagvaarding (jeugdreclassering bij transactie of voorwaardelijk sepot). Dit leidt tot een zogenaamde TUL (tenuitvoerlegging van de voorwaardelijke straf) zitting. De termijn waarop deze plaatsvindt kan heel verschillend zijn per regio. In afwachting van de TUL zitting is de Gecertificeerde Instelling wel verantwoordelijk en is er contact, maar kunnen zij de jongere niet begeleiden. In een dergelijke zitting zou de rechter kunnen besluiten om de beschikking te verlengen. Het einde van het traject schuift dan op. Mocht er een gat ontstaan tussen het einde van de eerste beschikking en het besluit van de rechter dan kan dit opgevangen worden door vrijwillige jeugdreclassering. Mocht dit geweigerd worden, dan eindigt het traject na afloop van de eerste beschikking en start een nieuw traject bij aanvang van de nieuwe beschikking.

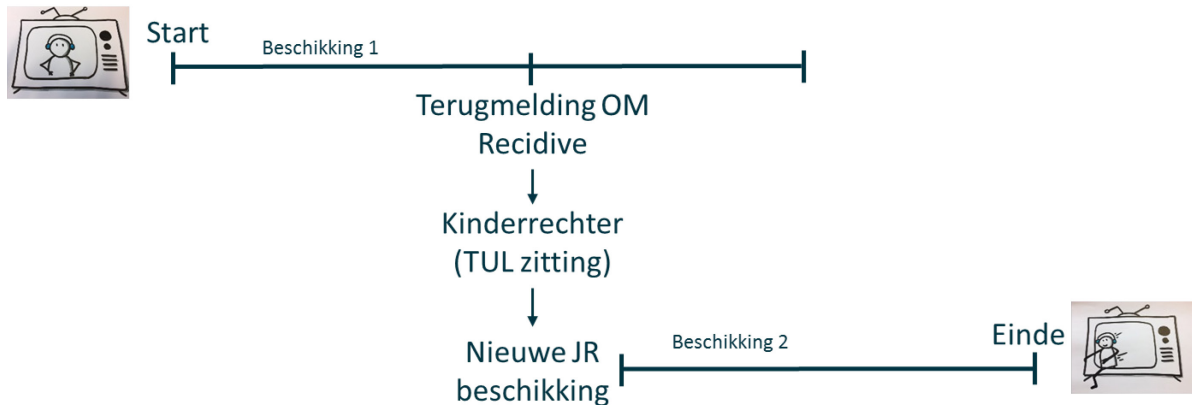

Een andere mogelijkheid is dat de rechter iets anders dan jeugdreclassering ten uitvoer legt (bijv. detentie, volwassen reclassering) of de bijzonder voorwaarden aanpast. In het eerste geval eindigt het traject voortijdig en gaat de jongere uit beeld bij de Gecertificeerde Instelling.

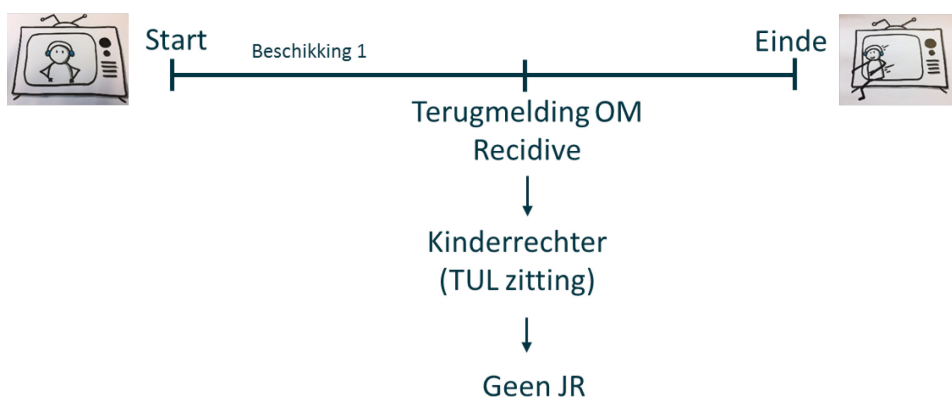
5. Recidive met officiële terugmelding

Wanneer een jongere tijdens het jeugdreclasseringstraject recidiveert, volgt er een terugmelding naar het Openbaar Ministerie. Het Openbaar Ministerie kan er voor kiezen om het nieuwe feit te seponeren. De lopende beschikking vindt dan doorgang.

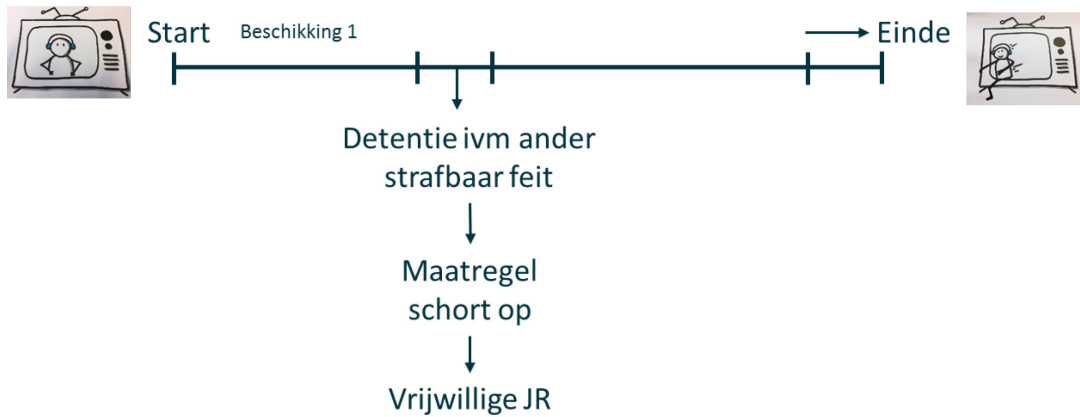
Het Openbaar Ministerie kan er ook voor kiezen om het door te zetten naar de kinderrechter (TUL zitting). Deze kan opnieuw jeugdreclassering opleggen voor het nieuwe strafbare feit. Een tweede beschikking wordt dan afgegeven. Het traject start bij aanvang van de eerste beschikking en loopt door totdat de laatste beschikking is afgelopen. Mocht er een gat ontstaan tussen het einde van de eerste beschikking en het besluit van de rechter dan kan dit opgevangen worden door vrijwillige jeugdreclassering. Mocht dit geweigerd worden, dan eindigt het traject na afloop van de eerste beschikking en start een nieuwe begeleiding bij aanvang van de nieuwe beschikking.

De rechter kan ook besluiten om iets anders dan jeugdreclassering ten uitvoer te leggen voor het 'nieuwe' strafbare feit. De originele beschikking loopt in dat geval door en het einde van het traject is de einddatum van deze beschikking.

6. Detentie ander strafbaar feit tijdens traject

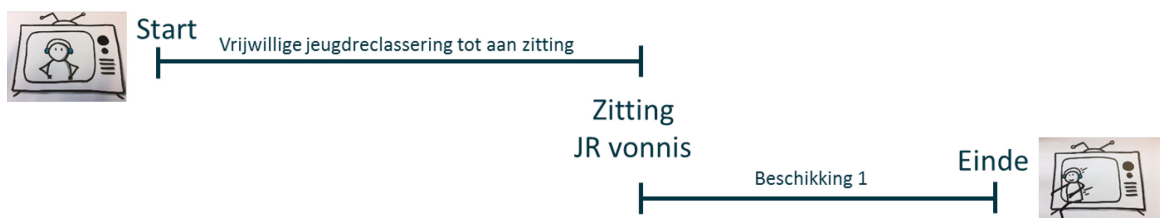
Een jongere kan tijdens een beschikking jeugdreclassering ook verdacht worden van een ander feit en hiervoor in detentie/voorlopige hechtenis worden genomen of civiel rechterlijk gesloten geplaatst worden. De beschikking schort in dat geval op en het einde van het traject schuift daarmee eveneens op. Het gat wat ontstaat door de detentie kan in opdracht van de Raad voor de Kinderbescherming worden gedicht met vrijwillige jeugdreclassering, zodat het traject doorgang kan vinden en niet afgesloten en opnieuw opgestart hoeft te worden.

7. Vrijwillige jeugdreclassering

Er zijn ook een aantal mogelijkheden waarop een jongere middels vrijwillige jeugdreclassering in beeld komt. Vrijwillige jeugdreclassering gebeurt in opdracht van de Raad voor de Kinderbescherming.

Een jongere kan bij een schorsing tot aan zitting de voorwaarde opgelegd krijgen om jeugdreclassering te accepteren. Het traject start in dat geval bij aanvang van de begeleiding tijdens het voorarrest of vanaf schorsing voorlopige hechtenis door de Rechter Commissaris. Als er geen voorwaarde wordt opgelegd kan vrijwillige toezicht en begeleiding vanuit de Raad worden aangevraagd. Wanneer de rechter later tijdens de zitting besluit om jeugdreclassering ten uitvoer te leggen, dan loopt het traject door tot het einde van deze beschikking.

Een jongere kan ook aangehouden zijn voor een strafbaar feit, zonder dat er sprake is van voorarrest. Een traject kan dan starten met vrijwillige Toezicht en Begeleiding (jeugdreclassering) tot aan zitting. Als de rechter later besluit jeugdreclassering op te leggen, dan loopt het traject door tot het einde van deze beschikking. Een rechter kan ook de beslissing aanhouden en de

jongere laten begeleiden. Als een jongere al jeugdreclassering heeft dan loopt het traject gewoon door en is er geen sprake van een vrijwillig kader.

Bijlage 5. Referenties

- Aarsse, H. R. (2003). *De betekenis van cliënttevredenheid als indicator voor kwaliteit van zorg*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Alink, L.R.A., Van Ijzendoorn, M.H., Bakermans-Kranenburg, M.J., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2011). *Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen (NPM-2010)*. Leiden: Casimir.
- Andrews, D.A., & Bonta, J. (2010). Rehabilitating criminal justice policy and practice. *Psychology, Public Policy, and Law*, 16, 39-55.
- Bal, S., & Uvin, K. (2009). De Trauma Symptom Checklist als screeningsinstrument voor traumasymptomatologie bij adolescenten: Psychometrische kwaliteiten van de Nederlandse vertaling. *Gedragstherapie*, 42, 185-204.
- Bartelink, C., De Kwaadsteniet, L., Ten Berge, I. J., & Witteman, C. L. M. (2017). Is it safe? Reliability and validity of structured versus unstructured safety judgments. *Child and Youth Care Forum*, 42. doi: 10.1007/s10566-017-9405-2.
- Bicanic, I., De Roos, C., Van Wesel, F., Sinnema, G. & Van de Putte, E. (2014). Rape-related symptoms in adolescents: short- and long-term outcome after cognitive behavior group therapy. *European Journal of Psychotraumatology*, 5:1, 22969, DOI: 10.3402/ejpt.v5.22969.
- Briere, J. (1996). *Trauma Symptom Checklist for Children (TSCC)*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources, INC.
- De Boo, G. M., & Wicherts, J. M. (2008). Copingstrategieën bij kinderen. Instrument, sekseverschillen en samenhang met sociaal gedrag. *Kind en Adolescent*, 24, 94-104.
- De Ruiter, C., Hildebrand, M., & Van der Hoorn, S. (2012). Gestructureerde risicotaxatie bij kindermishandeling: De Child Abuse Risk Evaluation - Nederlandse versie (CARE-NL). *GZ-Psychologie*, april 2012 (3), 10-17.
- Egberink, I. J. L., & Meijer, R. R. (2012). *Voorstudie Convergente Validiteit LIJ*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Engelen, V., Haentjens, M. M., Detmar, S. B., Koopman, H. M., & Grootenhuis, A. (2009). Health-related quality of life of Dutch children: Psychometric properties of the PedsQL in the Netherlands. *BMC Pediatrics*, 9, 68-75. doi: [10.1186/1471-2431-9-68](https://doi.org/10.1186/1471-2431-9-68).
- Evers, A., Van Vliet-Mulder, J. C., & Groot, C. J. (2005). *Documentatie van test en testresearch in Nederland, aanvulling 2005/01 (COTAN)*. Amsterdam: Boom test uitgevers.
- Hoefnagels, C., Meesters, C., & Simenon, J. (2007). Social support as predictor of psychopathology in the adolescent offspring of psychiatric patients. *Journal of Child and Family Studies*, 16, 91-101. doi: 10.1007/s10826-006-9070-9.
- Hoogsteder, L.M., Wissink, I.B., Stams, G.J.M., Van Horn, J.E. & Hendriks, J. (2014). Validation Study of the Brief Irrational Thoughts Inventory. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 32(3), 216-232. doi: 10.1007/s10942-014-0190-7.
- Kerkman, M (2009). *Problematiek en cliënttevredenheid*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Lauwers, H. & Van der Walle, S. (2010). *Rapport van het kwalitatief onderzoek voor de opmaak van een vragenlijst voor kinderen en jongeren tussen 10 en 18 jaar in Vlaanderen om de incidentie en prevalentie van kindermishandeling en -verwaarlozing te meten. i.o.v. het Kinderrechtencommissariaat*. Brussel: Kinderrechtencommissariaat.
- Lodewijks, H.P.B., Doreleijers, T.A.H., De Ruiter, C., & Borum, R. (2008). Predictive validity of the Structured Assessment of Violence Risk in Youth (SAVRY) during residential treatment. *International Journal of Law and Psychiatry*, 31, 263-271. doi: 10.1016/j.ijlp.2008.04.009.
- Nan, M., & Koopman, M. (2009). *Psychometrische karakteristieken van de Nederlandse vertaling van de Trauma Symptom Checklist for Young Children (TSCYC)*. Amsterdam: Vrije Universiteit (ongepubliceerde thesis).

- Overbeek, M.M., De Schipper, J.C., Lamers-Winkelmann, F., & Schuengel, C. (2013). Effectiveness of specific factors in community-based intervention for child-witnesses of interparental violence: A randomized trial. *Child Abuse & Neglect*, 37, 1202-1214.
- Ramos, C., Stams, G. J., Stoel, R., Faas, M., Van Yperen, T., & Dekovic, M. (2006). Het meten van cliënttevredenheid in de jeugdzorg. *Kind en Adolescent*, 27 (3), 157-168.
- Römkens, R., & Van Poppel, J. (2007). *Bruikbaarheid van het risicotaxatie-instrument huiselijk geweld. Een eerste evaluatie*. Tilburg: IVA.
- Runyan, D. K., Dunne, M. P., & Zolotor, A. J. (2009). Introduction to the development of the ISPCAN child abuse screening tools. *Child Abuse & Neglect*, 33, 842-845. doi: [10.1016/j.chiabu.2009.08.003](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2009.08.003).
- Schellingerhout, R., & Ramakers, C. (2017). *Scholierenonderzoek Kindermishandeling 2016*. Nijmegen: Radboud Universiteit.
- Snoeren, F. (2014). *Giving maltreated children a voice: A study of self-reported quality of life, and the effectiveness and cost-effectiveness of the child interview intervention during the investigation of reports of child maltreatment*. Maastricht: Universiteit Maastricht (dissertatie).
- Snoeren, F., & Hoefnagels, C. (2013). Measuring perceived social support and perceived stress in primary school children in the Netherlands. *Child Indicators Research*, 7 (3), 473-486. DOI: 10.1007/s12187-013-9200-z.
- Straus, M. A., Hamby, S. L., Boney McCoy, S., & Sugarman, D. B. (1996). The revised Conflict Tactics Scales (CTS2): Development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues*, 17, 283-316. DOI: 10.1177/019251396017003001.
- Straus, M. A., Hamby, S. L., Finkelhor, D., Moore, D. W., & Runyan, D. (1998). Identification of child maltreatment with the Parent-Child Conflict Tactics Scales: Development and psychometric data for a national sample of American parents. *Child Abuse and Neglect*, 22, 249-270. doi: [10.1016/S0145-2134\(97\)00174-9](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(97)00174-9)
- Van der Put, C. E., Hermanns, J., & Sondejker, F. (2016). Inschatten van het risico op kindermishandeling bij aanvang van gezinsinterventies: De predictieve validiteit van de Nederlandse versie van de California Family Risk Assessment (CFRA). *Kind & Adolescent*, 37, 213-229.
- Van der Put, C., Assink, M., & Stams, G.J.M. (2016). Het voorspellen van problematische opgroei- of opvoedingssituaties. *Kind en Adolescent*, 37(3), 133-154.
- Van Ijzendoorn, M.H., Prinzie, P., Euser, E.M., Groeneveld, M.G., Brilleslijper-Kater, S.N., Noort-Van der Linden, A.M.T. van, Bakermans-Kranenburg, M.J., Juffer, F., Mesman, J., Klein Velderman, M., San Martin Beuk, M. & Ohlsen-Koole, P.C. (2007). *Kindermishandeling in Nederland anno 2005: De Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen (NPM-2005)*. Leiden: Casimir.
- Vanderfaellie, J., Stroobants, T., Van West, D. & Andries, C. (2015) Meten van gebruikersoordeel in de jeugd-ggz; kwalitatieve methoden en tevredenheidsvragenlijsten. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 57, 424-432.
- Van Yperen, T. & Van der Steenhoven, P. (2011). Toets basisset CJG-indicatoren. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Veerman, J. W., Kroes, G., De Meyer, R., Janssen, J., Nguyen, L., & Vermulst, A. (2016). *Handleiding VGFO: Vragenlijst Gezinsfunctioneren volgens Ouders*. Nijmegen: Praktikon.
- Vermulst, A., Kroes, G., De Meyer, R., Nguyen, L., & Veerman, J. W. (2015). *Handleiding OBVL*. Nijmegen: Praktikon.
- Zolotor, A.J., Runyan, D.K., Dunne, M.P., Jain, D., Péturs, H.R. & Muhammad, T. (2009). ISPCAN Child Abuse Screening Tool Children's version (ICAST-C): Instrument development and multinational testing. *Child Abuse and Neglect*, 33, 833-841. doi: 10.1016/j.chiabu.2009.09.004.

Nederlands
Jeugdinstituut

Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221
3501 DE Utrecht

T 030 230 6344

E info@nji.nl

www.nji.nl